

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ČTVRTÝ ROČNÍK

4

Morálně politická složka branné výchovy

Soudobé velmi účinné raketové jaderné prostředky vedení války kladou kvalitativně nové požadavky na morálně politickou a psychologickou přípravu armád a všeho obyvatelstva.

Není sporu o tom, že použitím raketových jaderných prostředků se smaže rozdíl mezi frontou a zápolím a že tily budou ničivě zasahovány do celé jejich hloubky. Tím také bude docházet ke stírání rozdílů v nárocích na morální duch armády a lidu a oba tyto faktory se budou velmi intenzívně doplňovat a prolínat.

V důsledku prakticky neomezeného dosahu a ničivých účinků bojových prostředků je evidentní, že by byla zasahována nejenom vojska na frontě, ale hospodářskotechnická a administrativní centra a že i morální duch civilních občanů by byl podroben nelétostným krutým pro-

věrkám odolnosti. Osud výsledku soudobé války bude do značné míry záviset na pevnosti obyvatelstva a na jeho obětavosti, hrdinství a morálně politické připravenosti.

Z tohoto hlediska má ohromný význam zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, jejímž cílem je „dosáhnout, aby každý československý občan cítil vysokou odpovědnost za osud své socialistické vlasti, byl vždy připraven postavit se na její obranu a obětavě bojovat za její svobodu a nezávislost, za vítězství komunismu v naší vlasti“.¹⁾

Ke splnění tohoto náročného úkolu v nejobtížnějších podmínkách za použití raketových jaderných zbraní je tedy nezbytné uskutečnit celý systém opatření, která směřují k přípravě obyvatelstva.

☆

Naše socialistická společnost využívá řady podstatných zkušeností z dějin Sovětského svazu, z historie bojů o obranu nejpokrokovějšího zřízení na světě, kdy morálně politická složka a psychická stránka byly jedním ze zdrojů vítězství Sovětského svazu nad fašismem. Morálně politická složka branné výchovy socialistické společnosti nemůže znamenat jen soubor sebesprávnějších teoretických postulátů. Naše Československá lidová armáda a ostatní socialistické armády využívají při branné výchově socialistické společnosti a při výchově příslušníků ar-

mád organizace Varšavské smlouvy bohatých a v boji prověřených zkušeností Sovětského svazu a jeho slavné Sovětské armády. Vytváření morálně politické složky branné pohotovosti znamená důsledný proces osvojování a využívání zkušeností Komunistické strany Sovětského svazu ze stranickopolitické a výchovné práce v bojových podmínkách, ať již jde o politicko-výchovnou práci v ozbrojených silách, nebo mezi civilním obyvatelstvem. Jde

¹⁾ Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově ze dne 27. června 1973, ve: Sbírka zákonů, str. 1–2.

o osvojování zkušeností a postojů sovětské společnosti při obraně socialistické vlasti. Chrabrost, odvaha a statečnost příslušníků Sovětské armády v bitvách, které přivodily obrát ve druhé světové válce i hrdinství sovětských občanů za blokády Leningradu a jiných měst vyplývaly z věrného vztahu k socialistické vlasti, která nesměla být poražena a porobena.

Proces vytváření morálně politického činitele v naší Československé lidové armádě znamená nepřetržitý proces osvojování zkušeností Sovětské armády z bojových podmínek, z výchovy a výcviku v Sovětské armádě. Tento nutný a žádoucí proces je procesem osvojování a uplatňování leninských idejí, které utvářejí ucelené učení o obraně socialistické vlasti. Příslušníci naší Československé lidové armády využívají nejen leninských zásad, které tvoří teoretický základ učení o obraně socialistické vlasti, ale seznamují se i s podstatnými poučeními z bojů Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce Sovětského svazu i z procesu utváření morálně politického profilu Sovětské armády od jejího vzniku. Proces komunistické výchovy založený na těchto principech vyžaduje trvale objasňovat ideově teoretický odkaz Vladimíra Iljiče Lenina.

Ideové základy morálně politické složky obránce socialismu, které propracoval V. I. Lenin ve svém díle, osvětlují morálně politickou složku při obraně sovětské moci vždy v jednotě se vztahem k nejpokrokovějšímu zřízení na světě — k sovětskému zřízení, tedy na třídním základě. Stejně tak chápal V. I. Lenin v jednotě vztah k budování a k obraně tohoto zřízení. Budoval v jednotě teoreticky, ideově i prakticky kvality občana i obránce prvního socialistického státu světa. Vštěpoval sovětským lidem, že sovětská moc je cesta k socialismu, kterou si našly masy pracujících; a proto je spolehlivá a proto je nepřemožitelná.²⁾

V řadě statí a projevů vychovával sovětské občany k chápání jednoty politického uvědomění a jejich vztahu k obraně vymožeností vybudovaných hodnot, ať již šlo o výsledky z ideologií a kultury, nebo o pronikavé změny, kterých dosahuje sovětský občan osvobozený od kapitalistického vykořisťování v trvalém zvyšování své životní úrovně. Pro leninský přístup vytváření morálně politické složky budovatele a obránce socialismu v jedné osobě jsou příznačné některé ideové rysy. V. I. Lenin vycházel z třídní a internacionální podstaty obrany pokrokového sovětského zřízení, akcentoval při budování socialis-

mu stránky vojenské kázně³⁾, které je třeba si osvojovat a v úsilí o obranu socialismu opět akcentoval třídní vztah vojáků k sovětskému zřízení, jehož vymoženosti a předností je nutno ubránit⁴⁾ proti imperialistické agresi. V. I. Lenin vychovával u sovětských lidí pocit odpovědnosti vojáka revoluce, který může být na frontu nasazen v míru či ve válce. Ve statí „Od prvního subbotniku na Moskevsko-kazaňské dráze k všeruskému májovému subbotniku“ prohlásil: „Nelekali jsme se překážek za velké revoluční války proti carismu, proti buržoazii a proti světovládným imperialistickým mocnostem. Nelekají nás nesmírné těžkosti a chyby nevyhnutelné na počátku velmi obtížného díla, neboť přetvoření všech pracovních návyků a obyčejů je dílem mnoha desetiletí. Slibme si navzájem slavnostně a pevně, že budeme odhodláni přinášet jakékoli oběti, že odoláme a vytrváme v tomto těžkém boji, v boji proti síle zvyku, že budeme bez oddechu pracovat léta a desetiletí.“⁵⁾

V. I. Lenin nikdy neodděloval vztah k socialistické revoluci od vztahu k socialistické vlasti a spojoval je těsně s odhodláním bránit socialistické zřízení. Z tohoto Leninova pojetí vyvěrá jeho přesvědčení, že morálně politická složka bojujícího frontového vojáka je neoddtělná od morální pevnosti zázemí. Tyto myšlenky nacházíme v Leninově díle velmi často a reprezentativně je vyslovil např. v „Návrhu ÚV o vojenské jednotě“⁶⁾ v „Dopisu Petrohradským dělníkům o pomoci východní frontě“ a dalších⁷⁾.

V prvním citovaném díle sděluje V. I. Lenin mimo jiné skutečnost, že „nezbytnou podmínkou úspěchu v této válce je jednotné velení nad všemi oddíly Rudé armády a nejpřísnější centralizace při disponování všemi silami a zdroji socialistických republik, zejména celým aparátem vojenského zásobování“⁸⁾.

Lenin vytyčil základy a zásady morálně politické složky v boji za obranu socialismu. Na leninské myšlenky navazuje pojetí a obsah morálně politické složky při výstavbě Rudé armády a námořnictva, tak jak je zpracoval ve svém díle M. V. Frunze. V řadě aktuálních statí („Rudá armáda a její úkoly“⁹⁾ „Střežte revoluci“

3) V. I. Lenin: Spisy 30, Praha 1955, str. 349.

4) V. I. Lenin: Spisy 30, Praha 1955, str. 61.

5) V. I. Lenin: Spisy 31, Praha 1955, str. 120.

6) V. I. Lenin: Spisy 29, Praha 1955, str. 400.

7) V. I. Lenin: Spisy 29, Praha 1955, str. 270.

8) Viz odkaz č. 6.

9) M. V. Frunze: Vybraná díla, Naše vojsko, Praha 1953, str. 51.

2) V. I. Lenin: Spisy 29, Praha 1955, str. 243.

„Fronta a týl v budoucí válce“ apod.) můžeme sledovat řadu metodologických východisek V. I. Lenina k pojetí morálně politické složky v socialistické armádě, rozpracovaných do konkrétních vojenských výchovných úkolů při výstavbě Rudé armády a v její přípravě k odrazení imperialistické agrese. Snad nejkoncentrovaněji leninské myšlenky zdůraznil M. V. Frunze v referátu na poradě velitelského a komisařského sboru vojska Ukrajiny, Krymu a loďstva Černého a Azovského moře dne 1. března 1922, kde konkrétně vytyčil úkol vojenskopolitické výchovy v Rudé armádě. Zdůraznil: „K politickému momentu patří všechno to, co vyplývá ze spojení Rudé armády s celým naším státním zřízením a s našimi sociálními životními podmínkami.“¹⁰⁾

Takto ideově vyzbrojena a bojově zocelena vítězným bojem proti intervenci čtrnácti států, ke které došlo krátce po vybojování moci nad buržoazií a carismem, Sovětská armáda se dále zdokonalovala ve své morálně politické připravenosti. Již v boji proti kontrarevoluční intervenci imperialistických států prokázala sovětská země svou morální sílu a Rudá armáda svou bojovou připravenost. Při obraně sovětské země prokázali sovětské lidé masové hrdinství. Z prvních střetnutí s agresorem se zrodili vynikající vojvodci Sovětské armády a její legendární hrdinové. Zdeněk Nejedlý nazval první boj sovětského státu proti agresorům zápasem o bytí či nebytí, „protože bylo lze očekávat, že kapitalistický svět nepřijme Ruskou revoluci a z ní zrodí se socialistický stát bez protestu. To bylo vzbouření proti nejsvětějšímu zákonu kapitalismu: nedotknutelnosti jím vydobytych at již jakkoli zisků.“¹¹⁾

Intervence byla poražena, ale cíl zničit Svaz sovětských socialistických republik pro imperialismus zůstal nezměněn. Ve Velké vlastenecké válce Sovětského svazu a při jeho obraně se v plné síle při bojových úspěších Sovětské armády a v porážce fašismu ukázala morálně politická pevnost sovětských lidí. Velká vlastenecká válka Sovětského svazu v letech 1941–45 byla nejtěžší a nejkrutější ze všech válek, které novodobý svět prožil. Dějiny nepoznaly tolik tvrdosti, drancování a imperialistického běsnění, kterým byly Sovětský svaz a jeho armáda vystaveny. Příslušníci Sovětské armády bojovali proti fašistickému agresorovi v duchu bojových

tradic svých otců, kteří ubránili mladou sovětskou republiku po jejím zrodu proti imperialistické intervenci. Morálně politická síla a bojový duch obránců Sovětského svazu se staly dějinným poučením pro všechny socialistické země a jejich armády.

„Vítězství Sovětského svazu a jeho ozbrojených sil bylo zákonitým důsledkem předností socialismu, nového společenského a státního zřízení. Zdrojem síly Sovětského svazu byla socialistická ekonomika a její síla, sociálně politická a ideová jednota společnosti, sovětské vlastenectví a bratrství národů SSSR, semknutost sovětského lidu kolem Komunistické strany sovětských komunistů a bezpříkladné hrdinství a statečnost sovětských lidí. Bylo to vítězství socialistické ideologie nad ideologií imperialismu a fašismu.“¹²⁾ Zdrojem vítězství byla nezdolná síla sovětských ozbrojených sil. Při obraně Sovětského svazu a své vlasti prokázali sovětské vojáci nesmírnou pevnost, statečnost, chrabrost a sebeobětování. Masové hrdinství projevovali vojáci celých svazů, svazků a útvarů.

Pronikavého vítězství nad fašistickým agresorem dosáhla Sovětská armáda proto, že je armádou nového typu a že je vychovávána v duchu lásky ke svému lidu, k úctě a důvěře v komunistickou stranu, je vychovávána v duchu proletářského internacionalismu. Z těchto činitelů vyplývá i její morálně politická prevaha a psychická síla i v soudobých podmínkách existence dvou protikladných světových soustav. Válka představovala krutou prověrku morálně bojové síly Sovětského svazu a jeho armády.

Stranická péče o bojovou pohotovost se stala vnitřním zákonem života Sovětské armády. „Zájem bezpečnosti sovětského státu vyžadují od vojínů, námořníků, poddůstojníků, staršínů, praporčíků, mlčanů, důstojníků i generálů dále zvyšovat bdělost, neustále zdokonalovat bojovou pohotovost vojsk. A to je přirozené nemyslitelné bez všestranného zlepšení stranicko-politické práce, zvýšení role a posílení vlivu stranických organizací na všechny stránky života a činnosti vojsk. Vytvrdele uskutečňovat politiku KSSS stranickými organizacemi v armádě a vojenském námořnictvu je jedna z hlavních podmínek úspěšného splnění úkolů ozbrojených sil SSSR.“¹³⁾

10) M. V. Frunze: Vybraná díla, Naše vojsko, Praha 1953, str. 149.

11) Zdeněk Nejedlý: Dějiny Sovětského svazu 1917 až 1947, Praha 1949, str. 33.

12) Srovnej: Dějiny válek a vojenského umění, díl 3, Bratislava 1972, str. 8.

13) V. Celoarmádní porada tajemníků stranických organizací Sovětské armády a vojenského námořnictva, vydala HPS ČSLA, str. 5.

Rada těchto závěrů má obecnou platnost i v podmínkách života a výchovy v naší Československé lidové armádě. A v jistém smyslu je platná i v přípravě obyvatele naší země k obraně socialistické vlasti.

XIV. sjezd KSČ zdůraznil, že obrana naší svobody a socialistických vymožeností je trvalým úkolem celé společnosti, nejen ozbrojených sil. Proto je třeba dosáhnout toho, aby „láška našeho občana ke své socialistické vlasti našla svůj výraz v obětavé, činné práci, v jeho odhodlanosti bránit věc socialismu za jakékoli situace...“¹⁴⁾ K tomu branná výchova významnou měrou přispívá.

Socialismus vytváří objektivní předpoklady pro vysoké morálně politické kvality všeho obyvatele. Zdroje těchto morálních hodnot jsou velmi hluboké a vyplývají ze samotné podstaty našeho socialistického zřízení a z vedoucí úlohy KSČ.

Naš socialistický řád je charakterizován vyspělou a pevnou ekonomickou základnou a upevněním socialistické vlastenectví. Růst ekonomiky je zdrojem životní úrovně lidu a jeho sociálních a životních jistot.

Marxisticko-leninská ideologie, vyjadřující objektivní a životní zájmy dělnické třídy, je základem sblížení všech tříd a sociálních skupin naší společnosti, prohlubování jejich nerozborné jednoty. Změny v třídní a sociální struktuře naší společnosti vedou k jejímu semknutí a posilování a vytvářejí pevný sociální základ morálně politických kvalit našeho lidu.

Vzhledem k tomu, že charakter třídní struktury naší společnosti má rozhodující význam pro upevnění sociální a politické pevnosti, jednotnosti a semknutosti celé společnosti a tedy i armády a vytváří základní předpoklady pro utváření politickomorálních kvalit společnosti, považujeme za nezbytné se u charakteru třídní struktury naší společnosti zastavit.

Sociální struktura socialistické společnosti je charakterizována jako „souhrn spřátelených tříd, sociálních vrstev a skupin, jejichž vzájemné vztahy jsou určovány společenským vlastnictvím výrobních prostředků, jednotou základních zájmů, společnou marxisticko-leninskou ideologií a vysokými cíli budování komunismu“.¹⁵⁾

Stav a kvalita sociální struktury každé společnosti je důležitým ukazatelem úrovně její ekonomické, politické a kulturní vyspělosti. Přímou vyplývá ze struk-

tury ekonomické a je neoddelitelně spjata s úrovní daných společenských vztahů.

Sociální struktura naší společnosti se vyvíjela adekvátně průběhu a vývoji socialismu. Vznikala a utvářela se jako výraz a důsledek takových základních změn, jako byl přechod moci z rukou buržoazie do rukou dělnické třídy a z toho vyplývající třídně mocenské přeměny; likvidace ekonomické základny vykořisťování znárodněním kapitalistických podniků a vlastněním půdy velkostatkáři; likvidace soukromého vlastnictví združstevněním malovýroby.

Sociální struktura československé socialistické společnosti je tedy odrazem zásadní, kvalitativní přeměny naší ekonomiky a výrobních vztahů, k níž došlo za léta budování socialismu, je výsledkem politiky industrializace a kolektivizace zemědělství a rychlého tempa rozvoje výrobních sil společnosti.

Určujícím předpokladem pro kvalitativní přeměny výrobních vztahů a tím i sociální struktury bylo nastolení diktatury proletariátu a likvidace ekonomické a politické moci buržoazie. Základní kvalitativní přeměna se projevila v tom, že dělnická třída se z utlačované a vykořisťované třídy stala hlavním činitelem a vykonavatelem politické moci a přední oporou KSČ při budování socialismu. V procesu združstevňování se rodila nová třída družstevního rolnictva. Vznikala také socialistická, straně a dělnické třídě oddaná inteligence.

Charakteristickým rysem změn v sociální struktuře naší společnosti v šedesátých letech je růst dělnické třídy a zaměstnanců, zatím co počet družstevních rolníků, soukromých rolníků a živnostníků poklesl. V té době také vznikla kategorie družstevních výrobců, podstatně poklesl počet maloburžoazie a zcela vymizeli kapitalisté jako třída.

Základem sociální struktury naší socialistické společnosti je třídní struktura, která však má zcela novou, neantagonistickou kvalitu a je dána vznikem kvalitativně nových, spřátelených tříd: dělnické třídy a třídy družstevního rolnictva. Vedoucí roli v této struktuře má dělnická třída vedená svým předvojem — Komunistickou stranou Československa jako vedoucí politickou silou společnosti.

Dělnická třída v naší společnosti představuje základní a hlavní ekonomickou, politickou a ideologickou sociální sílu, skýtající pevnou oporu politice KSČ. Představuje více než 58 % všeho obyvatelstva ČSSR. Růst počtu dělnické třídy je dán rozvojem zvláště chemického průmyslu, strojírenství, stavebnictví a metalurgie.

14) Zasedání ÚV KSČ 26.—27. října 1972, ÚV KSČ, Praha 1972, str. 24.

15) Viz A. A. Amvrosov: Ot klassovoj diferenciacii k socialnoj odnorodnosti obščestva, Mysl, Moskva 1972, str. 70.

Dělnická třída prošla významnými změnami v tom smyslu, že se snížil počet manuálně pracujících nekvalifikovaných dělníků a jako výraz rozvoje výrobních sil, technického pokroku a zvýšení podílu vědeckosti na řízení a organizaci práce se zvýšila její vzdělanost a kvalifikace.

V současné době „naše země vládne potenciálem 3 200 000 vysoce kvalifikovaných dělníků, majících úplné devítileté všeobecné vzdělání a navíc tříleté učiliště nebo odbornou školu, a to nepočítáme dělníky s maturitou a jiným speciálním vzděláním“.¹⁶⁾

Zásadou, kterou v minulých letech zpochybňovali a revizionisté překrucovali, je vedoucí úloha dělnické třídy v naší socialistické společnosti. V období budování socialismu se vedoucí úloha dělnické třídy trvale prohlubuje. Tento proces je objektivní a zákonitý, neboť dělnická třída má, jak zdůraznil XIV. sjezd KSČ, v důsledku svého společenskoeconomického postavení zájem na upevňování socialistických společenských vztahů a na důsledném vybudování komunismu.

Dělnická třída je nejenom kvantitativně nejsilnější třídou naší společnosti, ale „je hlavním tvůrcem materiálních hodnot, svou uvědomělostí, organizovaností i revoluční zkušeností; svým vlastním třídním zájmem je hlavním garantem socialistické moci, revolučních vymožeností lidu, základní silou, která v zájmu všech pracujících povede rozvoj společnosti vpřed“.¹⁷⁾ Význam dělnické třídy a její společenská úloha se v současné době vzrůstajícího procesu vědeckotechnické revoluce prohlubuje, neboť „vedoucí postavení této třídy v politickém systému je hlavní zárukou, že věda a technika budou sloužit celé společnosti. Dělnická třída má přece nejvlastnější zájem na vědeckotechnické revoluci, jelikož si v jejím průběhu vytváří podmínky jak pro upevnění své politické moci, tak i pro svůj všestranný rozvoj a naplnění své historické úlohy“.¹⁸⁾

Revoluční přeměny socialistické ekonomiky a celkový společenskopolitický vývoj podstatně ovlivnil i naši vesnici. K zásadním přeměnám došlo v postavení rolnictva, neboť vznikla nová třída — družstevní rolnictvo, které je charakterizováno skupinovým (družstevním) vlastnictvím výrobních prostředků. Tato společenská třída významně posílila socialistickou společnost a přispěla k upevnění socialistického charakteru svazků dělníků a rol-

níků. Pro rozvoj socialistického zemědělství je charakteristické masové zavádění techniky. „Narůstající nasazení techniky a strojů v zemědělské výrobě přibližuje práci v zemědělství práci v průmyslu a vyrovnání sociálních a kulturních rozdílů mezi městem a vesnicí úspěšně pokračuje.“¹⁹⁾ Zavádění techniky má dále za následek snižování počtu pracovníků v zemědělství. „V porovnání s rokem 1936 vyrábí dnes naše zemědělství o 30 % více produkce, ačkoli počet pracovníků se snížil o dvě třetiny...“²⁰⁾

Tento proces se však za socialismu podstatně odlišuje od podobného procesu v kapitalistickém zemědělství, kde vede k ničení drobných hospodářství, snižování životní úrovně na vesnici a k vytvoření rezervní armády nezaměstnaných. V socialistické společnosti je z řad zemědělců doplňována dělnická třída a inteligence.

Zemědělská velkovýroba podstatně změnila samotný charakter práce družstevníků, jejich kulturní a životní úroveň.

Změnila se psychologie rolníků a jejich politické postoje. Také jejich individuální, maloburžoazní myšlení se mění na myšlení v duchu socialistického kolektivismu.

Družstevní rolnictvo je dnes „spolehlivým spojencem dělnické třídy a pevnou oporou socialistického společenství“.²¹⁾

Významné změny nastaly i u socialistické inteligence, která v šedesátých letech byla nejrychleji rostoucí vrstvou sociální struktury naší společnosti.

Inteligence není společenskou třídou, ale relativně samostatnou společenskou vrstvou velmi úzce spjatou se základními společenskými třídami socialistické společnosti. Jejím charakteristickým rysem je duševní a většinou tvůrčí charakter práce. Společenské postavení inteligence v naší socialistické společnosti je dáno jejím podílem na společenské výrobě, místem a funkcí ve vztahu k základním třídám.

Sama inteligence dnes představuje asi 1,8 miliónu pracujících,²²⁾ z nichž má 3,3 % vysokoškolské vzdělání, 13,3 % středoškolské vzdělání s maturitou a 10,6 % občanů vysokoškolské a středoškolské vzdělání.

Plánovitě opatření strany v oblasti školské politiky vedlo k tomu, že dnes je kolem 60 % inteligence dělnického nebo rolnického původu.

19) XIV. sjezd KSČ, Život strany, 11–12, 1971, str. 15.

20) Zasedání ÚV KSČ ve dnech 20. a 21. února 1973, ÚV KSČ, Praha 1970, str. 11.

21) XIV. sjezd KSČ, Život strany, 11–12, 1971, str. 15.

22) J. Obzina: Strana a výchova inteligence, Nová mysl, ročník XXVII, 1973, č. 3, str. 350.

16) J. Obzina: Strana a výchova inteligence, Nová mysl, ročník XXVII, 1973, č. 3, str. 352–3.

17) XIV. sjezd KSČ, tamtéž, str. 15.

18) Zasedání ÚV KSČ ve dnech 26.–27. X. 1972, Praha, ÚV KSČ, 1972, str. 16.

Celková tendence sociální struktury československé společnosti v šedesátých letech se vyznačuje upevňováním spojení dělnické třídy, družstevního rolnictva a

socialistické inteligence. Svým charakterem podporuje proces jejich sblížování na zásadách marxisticko-leninské ideologie.

Můžeme učinit závěr, že charakter sociální struktury naší socialistické společnosti a probíhající proces sblížování dělnické třídy, družstevního rolnictva, inteligence a ostatních sociálních skupin, které se uskutečňuje pod vedením KSČ a za vedoucí role dělnické třídy, povede k dalšímu upevňování sociální, morálně politické jednoty a semknutosti socialistické společnosti, je zdrojem morálně politické pevnosti obyvatelstva a vytváří příznivé podmínky k realizaci cílů branné výchovy obyvatelstva v celém komplexu, zvláště její morálně politické složky.

Zkušenosti z válek ukazují, že morálně politický stav lidových mas, bojujících za svobodu a obranu socialistické vlasti můžeme charakterizovat tak, že plně vychází z cílů spravedlivé války a podporuje bojového ducha. Lenin tento stav charakterizoval tak, „že přesvědčení o spravedlnosti války... pozvedá morálku vojáků a nutí je snášet neslýchané obtíže“.²³⁾ Podle Lenina zaručuje vítězství ve válce to, že masy lidí chápou přičiny války a její spravedlivé cíle.

Proto je nutné v branné výchově právě těmto otázkám věnovat pozornost.

Obsah morálně politické složky branné výchovy musí důsledně stát na bázi marxismu-leninismu. Realizaci obsahu je nutné vidět v objasňování mezinárodně politických problémů, obecných i konkrétních otázek války a míru, charakteru mírového soužití. Spolu s odhalováním škodlivosti pacifismu je nutné přesvědčovat občany o síle a nepřemožitelnosti socialistického společenského zřízení a Varšavské smlouvy jako rozhodujícího činitele boje za mír.

K výchově vysokých morálních a politických hodnot je nezbytné plně využívat i revolučních tradic dělnické třídy, KSČ a hrdinných bojovníků našeho odboje proti fašismu.

Na těchto základech můžeme pěstovat hluboké vlastenectví, internacionalismus, hrdost na dosažené výsledky a tak pěstovat pocit odpovědnosti za přípravu k obraně naší socialistické vlasti.

V rámci dané třídní struktury společnosti se formuje a utváří proces vztahu

jedince ke společnosti a její obraně či budování. Samotná politika KSČ a konkrétní výsledky realizace závěrů XIV. sjezdu KSČ jsou rozhodujícím výchovným činitelem při formování vztahu občanů k vlasti. Jde jenom o to, abychom zdroje těchto výsledků správně vysvětlili, protože „bez správného pochopení, z čeho pramení zdroj rostoucího blahobytu našeho lidu a jeho další možnosti, bychom těžko chápali, které hodnoty máme bránit... Proto je také velká odpovědnost a úloha ideologické fronty, která musí mobilizovat pracující k obraně vymožeností socialismu“.²⁴⁾

Proces socializace a růst aktivity jednotlivců se odehrává na konkrétní sociálně třídní základně a v rámci třídních vztahů. V tomto sociálním prostředí vznikají kvalitativně nové společenské a mezilidské vztahy a formují se i hodnotové systémy, které občané přijímají za své — identifikují se s nimi. Jednou z výrazných hodnot je podíl a příprava k obraně socialistické vlasti jako konkrétní výraz vlastenectví a jako věc cti každého občana.

Objektivní základ totožnosti se našich občanů s touto hodnotou je v tom, že samotný společenský systém socialismu objektivně odpovídá zájmům občanů, že svým charakterem a konkrétními výsledky realizace politiky KSČ plně uspokojuje zájmy a potřeby občanů. Proto jsou ochotni tento společenský řád chránit.

Pro realizaci morálně politické složky branné výchovy má rozhodující význam vztah občanů socialistické vlasti a k socialistické společnosti vůbec, neboť určitým způsobem determinuje motivaci občanů k přípravě na obranu socialistické vlasti.

Socialistická vlast je charakterizována kvalitou společenskopolitického zřízení a její třídní struktury, což tvoří základ jejího sociálního a politického prostředí, které je tvořeno společenským vlastnictvím výrobních prostředků, kvalitativně novými vztahy bratrské spolupráce a pomoci všech občanů socialistické společnosti a nepřetržitým růstem blahobytu občanů.

Strana věnovala a věnuje velikou pozornost upevňování ideové a politickomorální jednotě strany a celé naší společ-

²³⁾ V. I. Lenin: Spisy, svazek 31, Praha 1957, str. 132.

²⁴⁾ Tamtéž, str. 27.

nosti. Celý proces konsolidace naší společnosti a likvidace následků pravicově oportunistické činnosti z let 1968–69 velmi pozitivně ovlivnil život našeho lidu a „způsobil rozhodný posun v politickém vědomí lidí a vedl k překonání ideologického nánosu pravicového oportunismu a revizionismu a zpětně podnítl rostoucí vliv společenského uvědomění na aktivitu při realizaci závěrů XIV. sjezdu KSČ“.²⁵⁾ Není sporu o tom, že tato aktivita se také kladně promítá i do kladného vztahu našich občanů k obraně socialismu.

Je zřejmé, že se podstatně upevnila ideová jednota naší společnosti a že marxismus-leninismus jako vědecká ideologie sjednocuje naše občany jak k budování, tak i k obraně socialismu. Materiální základ této sjednocující síly naší ideologie je na společenském zřízení, na vítězství socialistických společenských vztahů a neantagonistické jednotě naší společnosti.

Velký vliv na upevňování morálně politické kvality naší společnosti má cílevědomá realizace plnění usnesení XIV. sjezdu strany, což vede k posilování důvěry lidí v politiku strany a k odhodlání připravovat se na její obranu, bude-li to nezbytné.

Základním činitelem prohlubování morálně politické jednoty naší společnosti je upevňování vedoucí úlohy KSČ. Jak ukázal XIV. sjezd KSČ, je „hlavním posilujícím politickoideové práce strany i ostatních složek našeho politického a

státního systému výchova socialisticky myslícího a jednajícího člověka“.²⁶⁾

Důležité místo v tomto boji za nového člověka má úsilí strany o ideové odhalování a rozbíjení názorů, kterými se snaží ideologická diverze imperialistů ovlivňovat vědomí našich lidí. Jde hlavně o odhalování agresivní podstaty imperialismu, rozbíjení iluzí o mírumilovnosti imperialistů a z toho vyplývajících tendencí k podceňování jeho nebezpečnosti a narůstání pacifismu, který je nebezpečný pro upevňování obrany socialistické vlasti. V protikladu k těmto nepřátelským názorům strana jasně ukazuje, že „musíme být připraveni s našimi spojenci k obraně národní a státní nezávislosti i socialistického zřízení“.²⁷⁾ Ke splnění tohoto úkolu přijímáme konkrétní a účinná opatření, v nichž nezastupitelné místo má také branná výchova obyvatelstva.

Současná sociální struktura naší socialistické společnosti vytváří předpoklady pro pevnou morálně politickou a ideovou jednotu celé naší společnosti. Tyto předpoklady se ovšem nemění samostatně, automaticky ve skutečný morálně politický potenciál. Ten je třeba záměrnou, cílevědomou činností s využitím těchto předpokladů formovat. K tomu musí svým nezastupitelným způsobem přispět morálně politická složka branné výchovy, pro jejíž úkoly je mimo jiné i charakterem a kvalitou sociální struktury naší společnosti vytvořeno příznivé sociální klima.

²⁵⁾ Zasedání CV KSČ ve dnech 26.–27. října 1972, CV KSČ, Praha 1972, str. 6.

²⁶⁾ Zpráva o činnosti strany, Život strany č. 11 až 12, ročník 1971, str. 18.

²⁷⁾ Tamtéž, str. 17.

Příprava branců v JSBVO ČSSR a bojová pohotovost ČSLA

Bojová pohotovost je jedním ze základních organizačních principů výstavby ozbrojených sil socialistického státu. Její soustavné zvyšování je předmětem zájmu praxe i teorie ve všech armádách socialistického společenství a v první řadě v Sovětské armádě. Zvláště práce V. I. Lenina v této oblasti zůstávají trvalým metodologickým základem a východiskem vědeckovýzkumné činnosti.

Význam bojové pohotovosti a studia cest jejího dalšího zvyšování patří k základním úkolům vojenskopolitické linie XXIV. sjezdu KSSS i XIV. sjezdu naší strany.

Vyplyvá to především z toho, že přes určité zmírnění mezinárodního napětí agresivní kruhy světového imperialismu se nevzdaly orientace na přípravu světové raketové jaderné války, která by mohla začít překvapivým jaderným úderem na socialistické země, především na Sovětský svaz.

Měřítka, kladená na bojovou pohotovost, se změnila rovněž v důsledku revoluce ve vojenvství. Tyto důsledky vystupují i za hranice ozbrojených sil, kladou nové

požadavky na jednotlivé oblasti společenského života a v první řadě na sféry ležící v blízkosti vojenské organizace společnosti. Jednou z nich je oblast doplňovací soustavy ozbrojených sil.

Cílem tohoto článku je odpovědět na jedinou otázku: Jaké objektivní tendence jsou základem nových nároků na bojovou pohotovost v přípravě branců?

Zajímají nás tři stránky této otázky. Především jaký je vztah a jaké místo v systému prvků bojové pohotovosti zaujímá příprava branců. Za druhé, jaká je souvislost mezi objektivními tendencemi vývoje doplňovací soustavy naší armády a působením přípravy branců na bojovou pohotovost armády. Konečně jaké jsou pravděpodobné základní směry naší záměrné činnosti v novém systému přípravy branců, kterými je nutné reagovat na tyto objektivní změny ve struktuře branných potřeb a zájmu strany a státu.

Jinými slovy, předmětem našeho zájmu je vztah objektivního a subjektivního ve specifické oblasti branného zájmu naší socialistické společnosti.

Příprava branců jako jeden z prvků bojové pohotovosti

Vztah mezi bojovou pohotovostí ozbrojených sil a přípravou brance můžeme správně objasnit v širším rámci probíhajícího procesu zespoličnění.

Tento proces se projevuje, mimo jiné, v růstu rozsahu a vzájemného propustování

ní společenských vztahů mezi civilní a vojenskou sférou společenského života, mezi vojenskými a civilními strukturami.

Hluboké řešení této otázky podal V. I. Lenin již v roce 1905, v době rusko-japonské války, když upozorňuje na růst význa-

mu vztahů mezi vojenskou organizací země a základními oblastmi společenského života v důsledku rozvoje kapitalistických společenských vztahů.

„Spojitost mezi vojenskou organizací země a veškerým jejím ekonomickým a kulturním zřízením ještě nikdy nebyla tak úzká jako nyní.“¹⁾

Kvalitativně nový stupeň zespolštění, kterého bylo dosaženo socialistickou revolucí, a další rozvoj výrobních sil vedl k podstatnému zesílení této tendence.

Vědeckotechnická revoluce a její dosa-
vadní průběh ve vojenství vyvolává kvali-
tativně nový stupeň ve vzájemném prolínání, prostupování civilních a vojenských potřeb a zájmů, institucí a jejich struktur. Tento objektivně daný nový stupeň procesu zespolštění nachází svůj výraz v požadavku vojenskopolitické linie strany, že není možné zužovat přípravu obrany země pouze na armádu.

„Obrana naší svobody a socialistických vymožeností je trvalým úkolem celé společnosti, nejen ozbrojených sil, ale všech státních, společenských organizací a institucí, které zabezpečují úkoly obrany země komplexně v jednotném branném systému. Tyto úkoly se hodně zanedbaly.

Vedení strany proto přijalo opatření, aby se prohloubila branná výchova obyvatelstva a zvláště mládeže, aby se upevňovala jednota armády a lidu, aby obrana našeho socialistického státu byla ctí a vlastenec-kou povinností každého občana.“²⁾

V souladu s touto tendencí přesahují otázky bojové pohotovosti rámec ozbrojených sil a vstupují do oblasti jednotného systému branné výchovy obyvatelstva, který je jedním z prvků branného systému státu.

Pojem bojové pohotovosti ozbrojených sil vyjadřuje velmi složitý jev, který má řadu podstatných stránek.³⁾ Nás zajímají ty, které vstupují svými určitými aspekty do oblasti přípravy branců. Příprava branců ovlivňuje především takové prvky bojové pohotovosti jako je úroveň výchovy základny výcviku vojáků základní služby, vojenská kázeň a utváření vojenského kolektivu, což zprostředkovaně působí na faktor času, který patří k dominantním elementům bojové pohotovosti.

K tomu, abychom mohli rozvést tyto otázky, je nutné zabývat se souvislostí mezi bojovou pohotovostí, základními tendencemi vývoje doplňovací soustavy socialistických ozbrojených sil a přípravou branců.

Základní tendence vývoje doplňovací soustavy a vliv na bojovou pohotovost ČSLA

Procesy, které probíhají v socialistické společnosti a působí na armádu, jsou v podstatě dvojího charakteru: mohou zvyšovat nebo snižovat stav, stupeň, úroveň bojové pohotovosti armády.

Proces doplňování armády vojáky základní služby s každodenní periodickou pravidelností ovlivňuje určité stránky bojové pohotovosti armády. Existuje objektivní potřeba a zájem, aby tento proces co nejméně snižoval úroveň těchto stránek bojové pohotovosti armády, ba naopak aby vytvářel příznivou výchozí základnu pro další zvyšování bojové pohotovosti tím, že bude cílevědomě působit na její určité prvky.

K dosažení vysokého stupně bojové pohotovosti v oblasti doplňovacích soustav ozbrojených sil přijímají armády obou protikladných světových systémů řadu opatření. Při bližším zkoumání zjistíme, že probíhají ve třech rovinách.

Předně, dochází k rozložení nástupních termínů nováčků, aby se snížil prudký pokles stavu bojové pohotovosti ozbrojených sil v důsledku odchodu druhého ročníku do zálohy.

Za druhé, sílí tendence ke zvyšování profesionalizace armád, respektive služby na úvazek u skupiny vojáků základní služby.

Za třetí, armády usilují vysunout stále větší část programu přípravy mládeže k vojenským rolím do období, které předchází nástupu vojenské základní služby.

Jevová podobnost těchto tendencí v armádách imperialistických a socialistických států nic nemění na zásadní protikladnosti jejich podstaty. Vyplývá to ze základní protikladnosti společenského zřízení, poslání a základních funkcí ozbrojených sil obou třídně antagonistických světových soustav.

Tyto tendence nejsou rovnocenné pro zvýšení bojové pohotovosti armády. Jejich možnosti vzhledem k cíli, který sledují, jsou rozdílné.

Rozložení nástupních termínů nováčků
z jednoho období na dva termíny, je opatření víceméně nejjednodušší a převážně organizačně technického rázu. Vy-

1) V. I. Lenin, Stati o vojenství, NV 1955, str. 18–19.

2) Protokol XIV. sjezdu KSČ, Svoboda, 1971, str. 55–56.

3) Sovětští autoři uvádějí jedenáct prvků bojové pohotovosti, srovnej Bojová pohotovost v sovětské vojenské literatuře, Vojenská mysl 9/1970, str. 79–83.

volává však řadu nových sociálních důsledků v procesu přípravy branců i v ozbrojených silách. Např. zvýšila se frekvence vlivů civilního prostředí na armádu, které přináší nyní dvakrát v roce nastupující směna branců; vzrostla složitost skupinové struktury armády neboť v současné době se tradiční skupiny vojáků prvního a druhého ročníku dále dělí na další dvě skupiny. To nesporně ovlivňuje strukturu vztahů ve vojenských kolektivech. Jedním z důsledků jsou i nové náročné požadavky na organizaci bojové a politické přípravy.

Přirozeně vznikla i řada nových prvků v organizaci a řízení procesu ve Svazarmu. Všeobecně můžeme říci, že se podstatně zvýšila složitost přípravy branců. Rozložení nástupních termínů vedlo k jistému zesílení tendence povolávat k nástupu vojenské základní služby část branců příštího nástupního ročníku. Děje se to zřejmě v zájmu doplnění armády. Jistý vliv na „vykrádání příštího ročníku“ má i tendence dočasněho poklesu velikosti populačních ročníků. Avšak celkové důsledky tohoto jevu nejsou příznivé. Průvodním jevem je mimo jiné to, že „zesílí“ boj a kvalitnější kvóty branců.

Nové stránky se objevují i v důsledcích tohoto opatření v oblasti civilních ekonomických struktur. Máme na mysli především ty, které se týkají plnění plánů závodů.

Tendence k delší službě na úvazek části vojáků základní služby se týká té části vojáků, která vykonává funkce, které jsou obzvláště důležité pro harmonické fungování vojenské organizace armády a tím pro její bojovou pohotovost. Naše armáda zatím toto opatření nepraktikuje. Z určitého hlediska je toto řešení významnější pro zvýšení stavu bojové pohotovosti armády než rozložení nástupních termínů nováčků, jak ukazují zkušenosti z NDR i Polské lidové armády. Prodloužení délky vojenské základní služby na úvazek u části vojáků základní služby snižuje obměnu části rolí specialistů. Společenská struktura vojenské organizace se stává stabilnější. Pevnější a soudružnější je síť nejdůležitějších staveb v mikrostrukturách vojenských kolektivů, které obsluhují stále složitější techniku. Toto opatření předpokládá orientovat se na určitý typ mládeže, která má předpoklady nejen se adaptovat sociálnímu prostředí armády, své pozici a roli, ale překročit na relativně delší dobu tuto hranici a ztotožnit se s požadavky a hodnotami nového společenského postavení a prostředí. Tím můžeme dosáhnout vyššího stupně sociální jednoty armády a konec konců lepšího předpokla-

du pro její funkční vyústění. Ovšem i toto opatření má své meze a sociální důsledky, k nimž je nezbytné přihlížet v konkrétních podmínkách jednotlivých společností a armád.

Třetí tendence je charakteristická racionalizačním úsilím, jehož cílem je **zvýšit rozsah a stupeň přípravy branců k vojenské základní službě**. To je náš případ, jemuž věnujeme hlavní pozornost.

Proces přípravy branců k vojenské základní službě je pro brance specifickým úsekem jejich celkového socializačního procesu. Během něj se připravují na své zařazení do mocenské organizace státu. Postupně se seznamují a poznávají novou sociální situaci, učí se novým činnostem a novým vzorům chování. Jsou jim ztěpovány nové hodnoty, které jsou zcela nezbytné pro jejich život v armádě.

Můžeme říci, že čím větší je rozsah a čím vyšší je stupeň relativní přípravenosti branců k výkonu sociální role obránců socialistické vlasti, tím větší je rozsah, tím vyšší je úroveň těchto stránek, které působí na bojovou pohotovost armády. Tak jsou vytvářeny ještě před vstupem nové směny branců do armády příznivé podmínky pro zvýšení úrovně výchozí základní bojové pohotovosti armády u vojáků základní služby.

Prostřednictvím kategorie sociální role vojáka, obránce socialistické vlasti, můžeme relativně komplexně postihnout tuto specifickou potřebu a branný systém v intencích požadavků jednotného systému branné výchovy.

Proč používáme pojem relativní, poměrně připravenosti? Absolutní rozsah a stupeň připravenosti k výkonu sociální role vojáka byl požadován, aby branci, zařazení do určité pozice v armádě, byli připraveni ihned po nástupu do armády vykonávat své vojenské role v plném rozsahu.

Relativně připravení tedy znamená, že **jsou připraveni v určitém rozsahu a na určitém stupni**. Oba aspekty tohoto určení **předpokládají a umožňují měřitelnost tohoto rozsahu i stupně**. To je významné pro racionalizační úsilí všech složek JSVO ČSSR, které jsou zainteresovány v procesu přípravy branců. Relativně připravení tedy znamená, aby ovládli určitý rozsah a určitý stupeň své budoucí role.

Armáda je nucena přiměřeně redukovat své absolutní potřeby, tj. stanovit, které stránky vojenských rolí si musí branci osvojit a na jakém stupni před jejich vstupem do armády. V nutnosti znovu a znovu redukovat toto upřesnění svých potřeb v souvislosti s rotoujícími požadavky na zabezpečení bojové pohotovosti s dynamikou změn jednotlivých prvků bojové po-

hotovosti, s možnostmi systému přípravy branců i rozsahu a stupni, který vytváří předchozí etapa branné výchovy mládeže ve školách, se skrývají složité a nesnadné otázky. Jejich teoretické řešení z marxistických pozic je jedním z předpokladů důsledné realizace vojenskopolitické linie strany v této oblasti.

V tom, aby tato redukce byla přiměřená, adekvátní potřebám a zájmům armády, možnostem nové soustavy přípravy branců i zájmu branců, má podstatný význam teoretické zpracování kategorie osobnosti a sociální role vojáka základní služby a tím i bližší určení povahy etap přípravy k výkonu této role.

Potřeby a zájmy armády jsou jednou stránkou přístupu k řešení této otázky. Je také zájmem branců, aby rozsah a stupeň jejich připravenosti k převzetí nové sociální pozice a výkonu role byl optimální. Také branci mají zájem na harmonickém přechodu do specifického sociálního prostředí armády.

Faktor času, jak jsme naznačili, je jedním z neizbávnějších prvků bojové pohotovosti ozbrojených sil. Zkrácení doby k ovládnutí vojenských rolí v armádě tím, že se zvyšuje rozsah a stupeň ovládnutí jejich podstatných stránek již před vstupem do ozbrojených sil, působí právě v tomto žádoucím směru.

Úroveň výcviku je druhým významným prvkem bojové pohotovosti ozbrojených sil. Úroveň výcviku branců před nástupem vojenské základní služby je výchozí základnou úrovně výcvikového cyklu nové směny branců po jejich příchodu do armády. Čím vyšší je úroveň vycvičenosti branců před jejich vstupem do armády,

tím vyšší úroveň jejich výcviku můžeme dosáhnout v armádě. Zvedání „laťky“ v tomto směru je nikdy nekončícím procesem.

Stejně tak pravdivý je soud, že výchozí základnou uvědomělé kázně vojáků základní služby je dosažený stupeň kázně či ukázněnosti branců před jejich příchodem do armády. Zde se již dostáváme do rozboru naší otázky v rovině přípravy jedince k jejímu řešení z hlediska přípravy kolektivu.

Branec vstupuje nikoliv do armády „vůbec“, nýbrž stává se členem vojenského kolektivu. Kolektiv branců nutně musí mít v určité míře a v určitém stupni rysy, vlastnosti vojenského kolektivu. Kolektiv branců je vývojovou formou vojenského kolektivu. Je to přechodný a zprostředkující článek mezi civilními kolektivy, v nichž dosud tato skupina předvojenské mládeže žila a vojenskými kolektivy, do nichž nutně vstoupí. Kolektiv branců z hlediska svých funkcí, struktury, vzhledu i formy má tedy některé rysy civilních kolektivů a zároveň již některé rysy civilních sektorů a zároveň již některé rysy budoucích vojenských kolektivů. Příprava branců v jednotném systému branné výchovy trvá nyní dva roky, na rozdíl od neceho roku dříve. Tento fakt není zanedbatelný. Na druhé straně nemůžeme tuto skutečnost přeceňovat a stírat rozdíly mezi oběma typy kolektivů.

Nemůžeme opomenout rovněž to, že výchozí základna výcviku jedince i kolektivu branců ve Svazarmu je dána charakterem výsledků branné výchovy ve školách. Rovněž tato výchozí základna přípravy branců je dynamická.

Základní směry působení přípravy branců na bojovou pohotovost armády

Z toho, co jsme dosud uvedli je zřejmé, že můžeme teoreticky rozpracovat dva základní směry, kterými působí příprava branců na bojovou pohotovost armády. Za prvé, zvyšováním rozsahu a stupně připravenosti branců k výkonu vojenských rolí. Za druhé, přibližováním rysů kolektivů branců rysům vojenského kolektivu. V prvním i druhém případě však nikdy nemůže a nesmí dojít ke ztotožnění rozdílů. Pokusme se nastínit řešení některých aktuálních otázek pouze prvého směru.

Při jejich řešení je výhodné v podstatě zachovat hledisko základních složek branné výchovy: morálně politické, odborné technické, tělovýchovné a psychologické složky branné výchovy. Základní linie v tomto směru směřuje ke zvyšování rozsahu a stupně připravenosti branců v oblasti základních složek branné výchovy.

To ovšem předpokládá zvýšení zájmu branců samotných o činnosti a vědomosti, které odpovídají jednotlivým složkám branné výchovy. Dosáhnout toho není snadné. Úspěšné řešení tohoto úkolu si vyžaduje mimo jiné postihnout základní rysy dialektiky zájmu společnosti, skupiny předvojenské mládeže i jednotlivců na přípravě k vojenské základní službě.

Neklademe si za cíl v této oblasti objasnit všechny podstatné stránky této složité problematiky. Zajímá nás především otázka, jak využít **přitažlivosti jednotlivých složek branné výchovy**, jako jedné z hlavních cest řešení rozporu mezi společenským, skupinovým a individuálním zájmem branců na přípravě k vojenským rolím. Toto pokládáme za významné vzhledem k úkolu, který vyplývá z usnesení PUV KSČ „Úloha Svazu pro spolupráci s armádou“.

dou a směry jeho dalšího rozvoje“ ze dne 30. 3. 1973, rozpracovat přitažlivý program také pro brance. Jinými slovy, zajímají nás vnitřní rezervy v jednotlivých složkách branné výchovy, z nichž je složena struktura tohoto zájmu.

Zachováme-li jako kritérium k rozčlenění tohoto zájmu hledisko základních složek branné výchovy, můžeme jednotlivé složky tohoto zájmu vyjádřit takto:

1. Upevnit to, co bylo vytvořeno ve škole, rozšířit a prohloubit stupeň připravenosti branců k **politické činnosti a zformování politického, právního a morálního vědomí** ke vstupu a činnosti v třídní, mocenské organizaci státu.

2. Upevnit, rozšířit a prohloubit jejich připravenost k výkonu **vojenských činností a jim odpovídajícího společenského vědomí**⁴⁾ (vojenská složka sociální role brance).

3. Zachovat a postupně zvýšit rozsah a stupeň jejich připravenosti k výkonu **odborně technické, profesní složky přípravy a jí odpovídajícího vědomí** (znalostí, dovedností a návyků, které jsou nezbytné pro výkon sociální role vojáka).

4. Upevnit a rozšířit jejich **tělesnou zdatnost s důrazem na branné prvky tělesné činnosti**.

5. Vytvořit příznivé předpoklady k **psychickému přizpůsobení branců v novém, sociálním prostředí armády**. (Zájem na zachování a upevnění duševního zdraví branců jako jeden z předpokladů výkonu role obránce a zdravého rozvoje mladé generace).

Jednotlivé dílčí složky tohoto specifického branného zájmu můžeme brát při analýze jejich přitažlivosti jako relativně samostatné, dílčí zájmy.

W. Weselowski si všímá „mnohoaspektivnosti a řetězovitosti zájmu“⁵⁾. Jedním z aspektů tohoto specifického zájmu jako celku i každé výše uvedené složky, je její atraktivnost, přitažlivost pro mládež jako celek i jednotlivé skupiny mládeže. Atraktivnost dané činnosti tvoří jakýsi počátek řetězce uvnitř struktury tohoto zájmu mládeže o přípravu k vojenské službě i ve vnitřní struktuře jednotlivých složek. Právě tohoto počátku je nutné se chopit, jak ukazují zkušenosti, jako jednoho ze základních prostředků řešení rozporu mezi celospolečenským, skupinovým a individuálním zájmem. Objasníme si blíže tuto otázku.

Atraktivnost a přitažlivost politické, vojenské, tělesné a psychické složky branné výchovy, branných činností je pro jednotlivé skupiny branců rozdílná. Můžeme s určitostí tvrdit, že existují podstatné rozdíly mezi hierarchickým řazením jednotlivých složek z hlediska jejich atraktivnosti a jejich objektivního významu.

Vzhledem k mocenskému charakteru socialistické armády má rozhodující roli politická složka jejich činnosti, stav a stupeň zformování jejich politického a morálního vědomí. Branci, stejně jako kterákoliv jiná sociální skupina, nejsou schopni sami poznat, pouze na základě svého zařazení do procesu výcviku, objektivní charakter a složitou povahu tohoto specifického branného zájmu. Instituce, které se podílejí na přípravě branců k vojenské základní službě, mají před sebou závažný úkol: politicky uvědomovat brance o tomto jejich podstatném zájmu. Připomeňme, že politické působení na vědomí bez začlenění do určité sítě reálných společenských vztahů, se ukáže jako málo účinné. Úspěšné řešení tohoto úkolu je jedním ze základních předpokladů aktivní účasti branců na realizaci tohoto zájmu.

Čím si vysvětlit rozdíly v atraktivnosti tohoto zájmu branců a přitažlivosti jiných činností? Příčina nespočívá v nezájmu mládeže o politické dění, o politickou činnost, jak se někdy tvrdí. Mnohdy se nedostatečně chápe **nerovnoměrnost průběhu a vývoje socializačního procesu, jímž prochází mladá generace**. Ukažme si to na srovnání rozdílů socializace mládeže, v jejím začleňování do ekonomických a politických vztahů. To podle našeho soudu působí mimo jiné na přitažlivost politické a odborně technické složky jejich přípravy.

Vysokou míru potenciální přitažlivosti má odborně technická profesní složka branné výchovy. Je to zvláště zřejmé u skupiny branců-řidičů. Profesní složka úzce souvisí se zájmem na udržení, popřípadě rozšíření kvalifikace. Z výzkumu bezpečně víme, že pro spokojenost velké většiny branců a vojáků má podstatný vliv to, zda jsou zařazení na funkci, která je obsahově totožná nebo více či méně blízká té profesi, které se učí nebo vyučují. Snižuje to jejich adaptační potíže, nedochází ke ztrátám kvalifikace, což není zanedbatelné z národohospodářského hlediska.⁶⁾

4) Odborně technickou složku branné výchovy jsme rozdělili na její vojenskou a profesní část.

5) W. Weselowski, Třídy, vrstvy, moc, Svoboda 1969, str. 84.

6) Význam této otázky pro uspokojení branných potřeb a zájmů armády, ale i některých zprostředkovatelských účinků pro národní hospodářství výstižně charakterizuje stať M. Vopátka „Ke struktuře branecké populace“, Vojenská mysl č. 1/1973.

Zájem na zachování a rozšíření kvalifikace náleží k podstatným dlouhodobým, perspektivním zájmům dospívajícího pokolení. Příprava k určité profesi je významným elementem socializačního procesu mládež generace.

Společenské začleňování mládeže probíhá především ve výrobní oblasti a prostřednictvím výrobní činnosti. Jejím aktivním zařazováním do soustavy daných výrobních vztahů, vstupuje mládež do základní oblasti materiálních, ekonomických poměrů socialistické společnosti.

Srovnáme-li proces vstupu mládeže do oblasti ekonomických vztahů, je zřejmé, že proces zařazování mládež generace do oblasti ekonomických vztahů předbíhá proces jejího zařazování do oblasti politických vztahů jak z hlediska časové posloupnosti, tak intenzity. Ne náhodou má mládež volební právo od 18 let. Právě vstup branců do takové mocenské organizace státu jakou je armáda, je kvalitativním skokem jejího vstupu do oblastí politických poměrů, ke kterým musí být náležitě připraveni. Touto nerovnoměrností objektivního vývoje samotného socializačního procesu, kterému jsou branci vystaveni, můžeme kromě jiného vysvětlit rozdíly v přitažlivosti politické a odborně technické složky jejich přípravy. Přirozeně, že zájem o politické

dění je podmíněn u příslušníků jednotlivých tříd, vrstev a skupin rovněž dosaženým stupněm jejich politického uvědomění, jejich praktickou, aktivní, angažovanou činností v hnutí mládeže, socialistickém soutěžení, atd.

Přitom je nutné vidět a využívat ve výchovné práci s branci to, co pro ně je atraktivní ve skladbě jednotlivých složek. V politické oblasti je to především zájem o informace, které se týkají různých stránek vojenské základní služby. K nim například náleží zájem o informace, které se týkají vztahů mezi vojáky I. a II. ročníku, vztahů mezi vojáky a důstojníky, osobního volna, atd.

V tělesné přípravě projevuje velmi intenzivní zájem skupina branců-neplavců o zvládnutí základů plavání.

Ve vojenské složce jejich přípravy dominuje přitažlivost střelecké přípravy.

Cílevědomě usilovat o podchycení přitažlivosti jednotlivých činností u různých skupin branců v průběhu dvouletého výcviku ve Svazarmu, který je garantem jejich přípravy k vojenské základní službě, je úkolem prvořadého politického významu. Tím bude vytvořena jedna ze základních podmínek pro sjednocování tohoto celospolečenského skupinového a individuálního zájmu.

Příprava branců v duchu požadavků linie strany dává možnost mobilizovat další rezervy, jejichž cílevědomé využití přispěje ke zvýšení bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Zvýšení rozsahu a stupně připravenosti branců k vojenským rolím, v rovině základních složek branné výchovy, s využitím přitažlivosti jednotlivých typů činností pro různé skupiny branců, je jednou z hlavních cest, jimiž se podílí příprava branců na zvyšování bojové pohotovosti armády.

Druhou, neméně významnou cestou je posílení kolektivismu výchovy branců, cílevědomé úsilí o přiblížení rysů kolektivu branců vlastnostem, funkcím a strukturou vojenského kolektivu.

Úloha národních výborů v branném systému státu

Potřeba obrany socialistických vymožeností vzniká ihned po té, kdy se dělnická třída uchopí politické moci. Současně s touto potřebou vzniká i problém a řešení vztahů výstavby a obrany socialismu.

V plnění tohoto vztahu, v této jednotě budování a obrany socialistické společnosti se plně promítají funkce socialistického státu. Mezi hlavní funkce státu vždy patří jeho **vnější funkce** — tj. **funkce obrany země před napadením zvenčí a funkce boje za mír**.

V různých obdobích budování socialistické společnosti se **mění i vzájemný vztah funkcí státu**. Jestliže v podmínkách mírového rozvoje je v popředí hospodářskoorganizační a kulturně výchovná funkce a z vnější funkce, funkce boje za mír pak při zůstávající se mezinárodní situaci a v přípravách na brannou pohotovost státu nebo za války, je na prvním místě funkce obrany státu. Hospodářskoorganizační funkce a funkce kulturně výchovná neztrácejí ani v těchto podmínkách nic na svém významu, avšak obě jsou podřízeny jednomu cíli, tj. obraně socialistického státu a porážce agresora.

Vzhledem k charakteru a cílům možné příští války musí být obrana státu budována tak, aby odolávala mohutným jaderným úderům, úderům letectva, vytvářela podmínky pro všestrannou podporu polních vojsk a od počátku umožňovala vést aktivní činnost proti nepřátelské činnosti (záškodnické, letecké a výsadkové) na celém území státu.

Tyto skutečnosti vyžadují obranu státu budovat jako komplexní, jako celospolečenskou záležitost, tzn., že musí postihovat všechny základní oblasti činnosti státu.

Obranná opatření připravují, plánují, koordinují a realizují orgány státu, hospodářské a společenské organizace v souladu s požadavky soudobé obrany státu, koaličními závazky a možnostmi potenciálu země již v míru.

Tato funkce obrany státu se v činnosti státu promítá jako budování **branného systému státu**.

V podmínkách ČSSR plní významnou úlohu orgány státní moci a správy v krajích, okresech a obcích (městech) národní výbory, kterým z Ústavy ČSSR a z dalších právních předpisů vyplývají závažné úkoly při zabezpečování obrany-schopnosti.

☆

Ústava Československé socialistické republiky (č. 100/1960 Sb.), která je základem našeho právního řádu, upravuje základní společenské vztahy, na jejichž ustanoveních je závislá tvorba ostatních zákonů a jiných právních norem, které musí být s ní v naprostém souladu. Obsahuje i základ právní úpravy vztahů i povinností na úseku obrany státu.

Ústava již v úvodu vyjadřuje, že náš lid chce žít v míru a přátelství se všemi národy světa a všemožně přispívat k mírovému soužití. V jejím prohlášení je stanoveno: „Rozvíjejíce socialistickou stát-nost, budeme dále zdokonalovat naši so-cialistickou demokracii, rozšiřovat účast pracujících na správě státu a na řízení hospodářství, upevňovat politickou a mo-rální jednotu naší společnosti, **zabezpečo-vat obranu země**, střežit revoluční vy-možnosti lidu a vytvářet podmínky pro rozvoj všech jeho tvůrčích schopností.“

Podle článku 89 Ústavy, národní vý-bory nejen organizují a zajišťují hospodář-skou a kulturní výstavbu ve svých obvo-dech a uskutečňují tak hospodářskoorga-nizátorskou a kulturně výchovnou funkci státu, ale zajišťují také další funkce státu, zejména zabezpečují ochranu socialistic-kého vlastnictví všech vymožeností pra-cujícího lidu, socialistického pořádku ve společnosti, dodržování pravidel socialis-tického soužití a **upevňování obranyschop-nosti ČSSR**.

Federativní uspořádání státu ovlivnilo i postavení národních výborů tím, že podle ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o čs. federaci, vlády republik řídí a kontrolují činnost národních výborů (čl. 136). Tuto obecnou formulaci je třeba vztáhnout i na řízení a kontrolu branných opatření, kte-ré jsou národním výborům svěřeny.

Ústavní zákon č. 10/1969 Sb., o Radě obrany státu v § 10 stanoví, že „rady národních výborů, které určí Rady obrany republik, zřizují Radu obrany národního výboru. Předsedu, místopředsedu a ostatní členy Rady obrany národního výboru jme-nuje a odvolává předseda Rady obrany republiky“.

Rady obrany národních výborů se tak ustavily podle tohoto zákona u všech krajských a okresních národních výborů a národních výborů jim na roveň posta-vených (městských a obvodních).

Rady obrany obou republik, tím, že schválily „Statuty rad obrany národních výborů“, vymezily jim pravomoc a působ-nost. Stanovily v něm, že rada obrany národního výboru plní úkoly tím, že pro-jednává, schvaluje, koordinuje a kontro-luje stanovená opatření v oblasti

- zajišťování potřeb ozbrojených sil,
- hospodářskomobilizačních příprav národního hospodářství,
- operační přípravy státního území,
- civilní obrany a veřejného pořádku,
- přípravy občanů k obraně,
- kontroly.

Tak Ústava i některé další ústavní zá-kony ukládají výslovně péči o otázky obrany nejen vládě ČSSR a vládám re-publik, ale také všem národním výborům, které jsou nejširší organizací pracujících a orgány státní moci a správy v krajích, okresech a obcích.

☆

Zákon o národních výborech čis. 69/1967 Sb., v § 2 rozvádí mimo jiné, že národní výbory se „**podílejí** na ochraně socialistického pořádku ve společnosti a na **upevňování obranyschopnosti republi-ky**“. Velikost tohoto podílu národních výborů na upevňování obranyschopnosti určují ostatní právní předpisy, především:

— zákon č. 40/61 Sb., o obraně Československé socialistické republiky;

— zákon č. 92/1949 Sb., — branný zá-kon, doplněný zákonem č. 19/1958, Sb., kterým se mění a doplňuje branný zákon (úplné znění branného zákona je ve vy-hlašce ministra národní obrany č. 20/1958 Sb.);

— ústavní zákon č. 10/1969 Sb., o Ra-dě obrany státu;

— další zákony a právní předpisy.

Svou důležitost má při aplikaci na úkoly obrany i ustanovení § 4 zákona o národních výborech, které stanoví, že národní výbory plní své úkoly v součinnosti s organizacemi sdruženými v Ná-rodní frontě. Především půjde o branné organizace jako je Svaz pro spolupráci s armádou, Československý červený kříž a Československý svaz požární ochrany.

Na úsek obrany je třeba aplikovat i ustanovení § 6, které stanoví, že ná-rodní výbory vzájemně spolupracují s ostatními státními orgány ve svých územních obvodech k dosažení společných cílů. Spolupráci zaměřují zvláště mimo jiné i na **posilování obranyschopnosti re-publiky**. Skutečnost, že národní výbory jsou základním státním orgánem na úze-mí, na němž působí, si vyžaduje, aby u každého státního orgánu, který má pů-sobit v témže územním obvodu jako ná-rodní výbor, byl vztah k národnímu vý-boru vyjádřen. Na úseku obrany půjde především o vztah k Místním vojenským správám, Správám a oddělením SNB a radám obrany.

Z tohoto hlediska jsou národní výbory označovány jako orgány komplexní úze-mní správy. Proto § 19 stanoví, že národní výbory podle zvláštních předpisů vyko-návají státní správu ve 23 oblastech, z to-ho i **na úseku obrany státu**.

Národní výbory se aktivně podílejí i na plnění **zákona č. 40/1961 Sb., o obraně Československé socialistické republiky**, který upravuje vztahy a povinnosti státních orgánů, ostatních organizací a občanů na úseku obrany; vyjadřuje zásady, na nichž je budována obrana republiky a je závaznou směrnicí pro činnost v souvislosti s přípravou a zabezpečením obrany státu. Tento zákon definuje obranu republiky jako souhrn opatření k zabezpečení obranyschopnosti země v míru i ve válce a zdůrazňuje, že obranu státu je třeba zabezpečovat na všech úsecích hospodářského a společenského života. Opatřeními k zabezpečení obranyschopnosti země se rozumí nejen budování ozbrojených sil, ale také opatření v národním hospodářství, opatření k obraně v krajích a okresech, opatření k ochraně před nepřátelskými vzdušnými útoky a příprava občanů k obraně; to představuje široký komplex úkolů spojených s obranou státu.

Zákon v § 3 stanoví, že zastupitelské sbory — tedy především **národní výbory** — ostatní orgány státu, hospodářské, společenské a jiné organizace činí všechna opatření potřebná k zabezpečení nejvyšší obranyschopnosti země. Opírají se přitom o tvůrčí iniciativu a přímou účast pracujících.

Tento zákon obsahuje také některé konkrétní povinnosti a oprávnění národních výborů v otázkách obrany. Jde o tuto problematiku:

- národní výbor s přípravami, nebo přezkušováními opatření pro dobu branné pohotovosti státu může v rámci vydaných směrnic ukládat povinnosti ostatním státním orgánům, hospodářským, společenským a jiným organizacím i občanům (§ 19);

- okresní národní výbor může na návrh vojenské správy nebo orgánu ministerstva vnitra v určitých územích uložit vlastníkům nebo uživatelům pozemků uskutečnit změnu povrchu půdy potřebné z důvodů obranyschopnosti (§ 21);

- okresní národní výbor může rovněž na návrh vojenské správy nebo orgánu ministerstva vnitra zakázat přístup k místům, kde jsou umístěna zařízení k obraně republiky, nebo jej vázat na zvláštní povolení. Stejně tak při vojenském cvičení, za přesunu vojsk za branné pohotovosti státu může na návrh vojenské správy zakázat, omezit, nebo podle potřeby jinak upravit přístup do dalších určitých prostorů, jakož i pobyt a dopravu v nich (§ 22);

- místní národní výbor určuje na žádost vojenské správy nebo orgánů mi-

nisterstva vnitra držitele objektů a prostředků povinně poskytnout ozbrojeným silám ubytování a potřebné prostředky (§ 24);

- místní národní výbor spolupůsobí při stanovení náhrady škody způsobené ozbrojenými silami při ubytování na objektech nebo poskytnutých prostředcích tím, že jeho zástupce spolu s držiteli a orgány ozbrojených sil zjistí stav objektů při jejich převzetí k ubytovacím účelům a při skončení ubytování. Nedohodnou-li se držitelé a orgány ozbrojených sil o výši náhrady, rozhodne o ní místní národní výbor (§ 6 vl. nař. č. 41/1960 Sb., o ubytování ozbrojených sil);

- místní národní výbor také sepisuje škody způsobené cvičeními ozbrojených sil nebo jiným výkonem služby na nemovitosti a zemědělských a lesních kulturách a rozhoduje o nároku škody v případech, kdy nedojde k dohodě (§ 7, vl. nař. č. 41/1961 Sb.);

- okresní národní výbor (nebo místní národní výbor, je-li stavebním úřadem) může na návrh vojenské správy vyvlastnit podle § 25 zákona o obraně ČSSR nemovitosti potřebné k účelům obrany, nemůže-li tyto získat dohodou. Národní výbor může povolit také vstup na nemovitosti a jejich užívání před zahájením vyvlastňovacího řízení (vl. nař. 42/1961 Sb.).

Povinnosti ukládané podle zákona o obraně ČSSR v zájmu ozbrojených sil mohou být ukládány i ve prospěch spojeneckých ozbrojených sil.

Některé další otázky řeší prováděcí předpisy k zákonu o obraně ČSSR a mezi ně patří:

- vládní nařízení č. 41/1961 Sb., o ubytování ozbrojených sil, které podrobně stanoví zejména rozsah ubytovacích povinností a náhradu škody při ubytování a cvičeních;

- vládní nařízení č. 42/1961 Sb., o vyvlastnění k účelům obrany, které upravuje zejména vyvlastňovací řízení;

- vyhláška ministra národní obrany a ministra vnitra č. 43/1961 Sb., o náhradě za ubytování ozbrojených sil, která stanoví sazby náhrad za ubytování.

☆

Národní výbory se účinně podílejí i na plnění úkolů **branného zákona č. 92/1949 Sb.**, ve znění zákona č. 19/1958 Sb., tím, že

- místní národní výbory pořizují každoročně seznamy branců;

— okresní národní výbory zajišťují pravidelné odvodů; funkcionáři národních výborů se zúčastňují odvodů;

— místní národní výbory hradí brancům jízdné k odvodu, nebo k přezkoušení. Jde-li o vzdálenost větší než 6 km a na žádost vojenské správy zajišťují budovy a místnosti k odvodům, jejich otop a údržbu;

— národní výbory v případech okamžitého nastoupení vojáků v záloze na cvičení mohou je povolávat na požadavek vojenské správy;

— osoby, které je třeba určit k osobním úkonům pro potřeby ozbrojených sil již předem, určí na žádost vojenské správy okresní národní výbor, který také vykoná potřebná šetření a jiná opatření;

— místní národní výbory vedou pomocnou vojenskou evidenci a spolupracují s okresními vojenskými správami při vedení vojenské evidence;

— národní výbory mají právo v případě potřeby požadovat vojenskou ozbrojenou nebo záchrannou výpomoc.

Pokud jde o úkol ozbrojených sil spolupůsobit při udržování veřejného klidu, pořádku a bezpečnosti uvnitř státu [branný zákon § 1, odst. 2, písm. c)] poskytuje k plnění tohoto úkolu ozbrojenou vojenskou výpomoc, která spočívá v dočasném přidělení vojenských jednotek národním výborům, žádají-li o jejich součinnost.

Národní výbory jsou tak povinny všestranně přispívat k upevňování obranyschopnosti země a spolupůsobit při plnění úkolů branného zákona, při přípravě branců a při opatřeních k upevňování obranyschopnosti země.

☆

Národní výbory jsou aktivními nositeli úkolů spojených s civilní obranou, které upravuje **vládní usnesení č. 49/1958 Sb., a Směrnice vlády ČSSR o civilní obraně**. Vzhledem k tomu, že v současné době je připravován zákon o civilní obraně, chtěl bych poukázat na základní úkoly národních výborů v obou těchto právních předpisech, které stanoví, že:

— civilní obrana se uskutečňuje již v míru v souladu s hospodářskými možnostmi státu, převážně místními silami a prostředky a s využitím stálých zařízení a zdrojů surovin a za účasti všeho obyvatelstva;

— řízení CO přísluší na celém území státu ministru vnitra;

— národní výbory pečují v rámci své působnosti o zajišťování civilní obrany;

— v obvodech národních výborů přísluší řízení civilní obrany předsedům národních výborů, kteří jsou **veliteli civilní obrany** v obvodu působnosti svých národních výborů. V této funkci jsou též odpovědní svým národním výborům a jejich radám;

— národní výbory a jejich Rady pečují v rámci své působnosti o zajištění civilní obrany a o dodržování předpisů, směrnic a pokynů týkajících se civilní obrany. K tomu účelu mohou v mezích své pravomoci vydávat obecně závazná nařízení a činit opatření. Dbají též o to, aby dobrovolné organizace se plně podílely na budování CO a k tomuto účelu vytvářejí pro ně příznivé podmínky;

— operativní řízení civilní obrany zabezpečují štáby CO, které jsou výkonným orgánem příslušných velitelů civilní obrany. V čele každého štábu CO je náčelník štábu civilní obrany a zpravidla se do této funkce zařazuje voják z povolání;

— pro účely CO se zřizuje celá řada služeb civilní obrany. V obvodech národního výboru služby civilní obrany organizuje a jejich činnost zajišťuje národní výbor zpravidla prostřednictvím příslušného vedoucího odboru nebo vedoucího příslušného útvaru.

Směrnice o civilní obraně dále stanoví úkoly společenských organizací v civilní obraně a zvláště úkoly některých dobrovolných organizací, především Svazu pro spolupráci s armádou, Čs. červeného kříže, Čs. svazu požární ochrany a vztahy národních výborů na úseku civilní obrany k organizacím jimi řízenými a řízenými centrálně z ministerstev a ostatních centrálních orgánů.

☆

Na povinnostech vyplývajících z obrany státu se podílejí i hospodářství národních výborů v podstatě dvojím způsobem. Na jedné straně jde o dodávky výrobků a investic [pro ČSLA civilní obranu apod.], na druhé straně pak o taková opatření v hospodářství národních výborů, která mají zajistit výrobu v míru i ve válce, tedy o hospodářskomobilizační opatření.

Národní výbory se v rámci své působnosti připravují řešit i úkoly válečného hospodářství. Jde o zavedení nových režimů na úseku pracovních sil, výroby a nákupu zemědělských produktů, zásobování obyvatelstva, řízení silniční dopravy a obnovy silnic, zdravotnického zabezpečení, agend sociálního zabezpečení apod.

Podmínky, za kterých budou národní výbory plnit úkoly za branné pohotovosti státu, nebudou lehké.

Půjde o zabezpečení nezbytné výroby spojené s přechodem na válečnou výrobu, doplnění ozbrojených sil a jejich ztráty, ochranu obyvatelstva a materiálních statků před zničením a plnění dalších úkolů, které si vyžádá válečná situace. Přitom zdůrazňují i různé podmínky, za kterých národní výbory budou své válečné úkoly plnit. Příhraniční národní výbory na západní hranici ČSSR budou řešit úkoly v těsné součinnosti a podle potřeb polních velitelů s důrazem na zachování přísného režimu pohybu občanů a pomoci ozbrojeným silám při včasném splnění bojových úkolů. Ve východní části území budou plnit národní výbory podobné úkoly s menší intenzitou náročnosti v součinnosti s mobilizovanými vojsky.

Na celém území státu půjde o zabezpečení aktivních forem obrany při zjišťování nepřátelské diverze, výsadků nepřítelů, odstraňování následků nepřátelského napadení a o zabezpečení pomoci bojujícím vojskům.

Územní orgány v pohraničních oblastech na západní státní hranici musí být připraveny podle vývoje situace na frontě i na možnou činnost při dočasném obsazení části území protivníkem, na organizaci partyzánské činnosti a odboje a přechodu i do dočasné ilegality.

Zabezpečení těchto úkolů bude klást značné nároky na všechny orgány nevyjímaje z toho národní výbory, které musí zabezpečit organizovanost plnění všech úkolů spojených s obranou, které jim ukládají zákony a jiné právní normy našeho státu.

Zásady určování

bojových úkolů za útoku

K dosažení rozhodných politických a vojenských cílů v příští možné válce je třeba:

— zničit nepřátelské síly a prostředky a způsobit mu takové ztráty, aby nebyl schopen klást útočícím vojskům odpor,

— ovládnout prostory rozmístění nepřátelských uskupení a prostory jeho lidských a materiálových zdrojů; tím zbavit nepřítele možností nahrazovat lidské a materiálové ztráty, způsobené mu bojovou činností nebo ozbrojeným zápasem vcelku.

Jak síly a prostředky nepřítele, tak jejich zdroje jsou rozmístěny v prostoru a členěny do hloubky. K jejich ničení a ovládnutí je třeba mít **palebné prostředky** s různým dosahem a jejich účinků využívat k **postupu vojsk vpřed**. Možnosti nepřítele v doplňování osobami, potřebným materiálem a případná protiopatření se zvyšují s dobou, kterou má k tomu k dispozici. Proto v zájmu útočících vojsk je třeba zkrátit čas plnění úkolu na minimum.

Podstatou útoku a jeho cílem tedy je v co nejkratší době zničit nebo alespoň vyřadit určené síly a prostředky bránícího se nepřítele a zmocnit se prostoru a důležitých terénních celků, které usnadňují dále rozvíjet útok.

Tato obecná formulace cíle útoku platí jak pro ozbrojený zápas vcelku, tak pro jednotlivé organizační stupně. Rozdíl bude v určení **konkrétního nepřátelského uskupení**, které máme zničit. Rozhodující přitom budou **reálné možnosti vytvoření převahy** nad bránícím se nepřítelem.

Možnostem jednotlivých organizačních celků musí odpovídat i úkoly, které jim stanovíme.

Bojový (operační) úkol je stručně a výstižně formulovaný konkrétní cíl, jehož má příslušný organizační stupeň dosáhnout v dané době a nařízeným způsobem v souladu se zámyslem nadřízeného velitele.

Pro stanovení bojových a operačních úkolů jednotlivým organizačním celkům platí zásada, **že ve svém souhrnu musí zabezpečit splnění celkových cílů útoku — války.** V praxi to znamená, že ten, kdo organizuje útok jako celek, určuje na základě svého zámyslu úkoly přímo podřízeným organizačním stupňům a velitelé těchto opět svým podřízeným. Tak to jde až ke stanovení úkolů jednotlivým bojovníkům, či osádkám (obsluhám) různé bojové techniky.

Jen tehdy, budou-li úkoly podřízených vycházet z jejich skutečných možností, **budou reálné a tím i splnitelné.** Jen tehdy budou také vytvořeny základní podmínky k tomu, aby dosáhl cílů útoku.

Možnosti jednotlivých organizačních stupňů jsou především dány:

- jejich organizací, počty a kvalitou bojové techniky, jak je vojska zvládla, schopnostmi, zkušenostmi, připraveností, morálně politickým a psychologickým stavem velitelů, štábů i vojsk; při použití jaderných zbraní má velký význam počet přidělené jaderné munice;

- druhem, počtem a kvalitou přidělených prostředků, jakož i kvalitou jejich velitelů a obsluh, případně činností nadřízeného ve prospěch příslušného organizačního celku, zejména počtem jaderných úderů;

- možnostmi bránícího se nepřítele (jejich hodnocení bude obdobné jako hodnocení možnosti útočících vojsk a bude záviset také na čase, který bude mít nepřítel na organizování a budování obrany) a způsoby vedení obrany;

- terénem, jeho vlivem (jak kladným, tak záporným) na vedení útoku a obrany;

- povětrnostními podmínkami, denní a roční dobou.

Náplní bojového úkolu především bude zničení nebo vyřazení určeného nepřátelského uskupení.

Poněvadž nepřítel neexistuje mimo prostor, musí být součástí bojového úkolu i ta část terénu, v němž se určené nepřátelské uskupení brání, případně navíc ještě **ta část terénu, jejíž ovládnutí zabezpečuje plynulost, nepřetržitost a také rychlost dosažení útoku jako celku.** Jinak řečeno ta část terénu, jejíž ovládnutí zabezpečí výhodné podmínky pro další rozvíjení útoku.

S plynulostí a rychlostí dosažení cílů útoku souvisí i čas. Čas je limitujícím parametrem při plnění veškeré lidské činnosti. Při plnění bojových úkolů za útoku jeho význam vzrůstá tím více, že boj o získání času je součástí každé bojové činnosti.

Bojový úkol nebo také jeho obsah za útoku tedy zahrnuje:

- nepřátelské uskupení, které máme zničit,
- prostor, v němž určené nepřátelské uskupení působí, případně ještě prostor navíc, který je nutný pro plynulé rozvíjení útoku,
- čas, v němž máme dané nepřátelské uskupení zničit a stanovený prostor ovládnout.

Podmínkou úspěšného plnění bojového úkolu je tedy dosažení palebné převahy. Musí být taková, aby zabezpečila zničení či vyřazení daného nepřátelského uskupení a současně uchování bojeschopnosti útočících vojsk.

Palebná převaha v podstatě vyplývá z poměru sil. Kromě této kvantitativní stránky je ovšem třeba přihlížet také ke kvalitě bojové techniky, vycvičenosti

jejich obsluh, morálně politickému a psychologickému stavu velitelů, štábů i vojsk a k výsledkům, které plynou ze vzájemného posouzení obou protivníků.

Na poměru sil bude záviset i určení bojového či operačního úkolu za útoku. Tzn. jeho **hloubka** (je dána učením bránícím se nepřátelského uskupení, k jehož zničení má příslušný organizační stupeň reálné předpoklady, druhem, kvalitou a jeho možnostmi), **šířka útočného pásma a doba jeho splnění**.

Poměr sil můžeme (jak vyplývá z historie) **zlepšit v podstatě dvěma způsoby**:

- zúžením útočného pásma nebo
- stanovením mělčích úkolů.

Častějším byl způsob první. Zatímco za normálních okolností postačoval k útoku poměr sil jedna ku dvěma či třem, bylo třeba s kvalitou obrany jej ještě zvýšit ve prospěch útočících vojsk.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukazují, že poměru sil jedna ku dvěma až třem zhruba dosáhneme, jestliže za předpokladu kvalitou a počtem v podstatě stejných organizačních celků **bude šířka útočného pásma rovna šířce obrany organizačního celku o stupeň nižšího**.

Protože za nejnižší jednotku schopnou plnit do určité míry samostatně taktické bojové úkoly považujeme prapor, je účelné **brát prapor jako kalkulační jednotku pro stanovení orientační šířky útočných pásem pro taktické stupně**.

Pro stanovení šířky útočných pásem z hlediska operačního je účelné brát jako kalkulační jednotku útočné pásmo divize.

K získání dvoj-až trojnásobné převahy může zesílený motostřelecký prapor útočit na nepřátelskou mechanizovanou rotu, která se brání v opěrném bodě o šířce do 1500 m. S přihlédnutím k mezerám kolem 1000 m mezi opěrnými body rot můžeme orientačně počítat, že šířka útočného motostřeleckého či tankového praporu se bude pohybovat kolem 2 km.

Při zásadě vedení útoku na směrech a dodržení požadavku rozptýlení, **bude šířka útočných pásem pluků a dalších organizačních stupňů větší, než pouhý součet šířek praporů, určených do prvního sledu při zahájení útoku**. Vedle ochrany vojsk z hlediska OPZHN **se tak vytvářejí podmínky pro útok na směrech a tím i pro manévr**, který je zejména na vyšších stupních důležitou zásadou vedení útoku.

Možnosti manévru útočících vojsk selepší. Nepřítel bude mít v hloubce obrany buď méně sil (tak tomu bude v pozici obraně — obraně prostoru) nebo povede činnost nanejvýš aktivně (mobilní obrana — protizteč). To bude příčinou, **že útočná pásma se budou po proniknutí do hloubky nepřátelské obrany rozšiřovat**. Méně nepřátelských sil v hloubce jeho pozici obrany nebo manévrový charakter jeho mobilní obrany totiž vytvářejí předpoklady pro zlepšení poměru sil, s nimiž vojska zahájila útok. V prvním případě je tomu tak skutečně — absolutně, v druhém případě relativně. Relativně proto, že jde v podstatě o **střetnutí**, v němž k úspěchu (v závislosti na kvalitě velitelů i vojsk) stačí zhruba vyrovnané síly obou protivníků.

Určování šířek útočících pásem tak, **že za kalkulační jednotku na taktickém stupni bereme šířku útočného pásma motostřeleckého či tankového praporu v podstatě platí v podmínkách použití jaderných zbraní i bez jejich použití**.

Nepoužijeme-li jaderných zbraní, musíme v rámci pluků i divízi **soustředit síly a prostředky k získání potřebné palebné převahy na nejvýhodnějším úseku útočného pásma** v soulase se zámyslem. Na zbývající části útočného pásma

musíme nepřítele poutat aktivní činností menších sil. Jejich úkolem bude nedovolit nepříteli přeskupit síly z těchto prostorů na směr hlavního úderu útočících vojsk.

Po průlomu nepřátelské obrany při použití jaderných zbraní soustředěná vojska se opět rychle rozptýlí do celé šířky útočného pásma. Tak se chrání před případným použitím jaderných zbraní nepřítele.

Hloubka, v níž se útočící vojska po průlomu opět rozptýlí, bude záviset na kvalitě obrany nepřítele a jeho odporu. K rozptýlení dojde, jakmile budou moci dosáhnout poměru sil, který je nutný k udržení potřebné palebné převahy bez soustřeďování vojsk (tj. bez zúžování jejich normálních útočných pásem).

Obdobně jako volíme kalkulační jednotku pro stanovení šířky útočných pásem, **můžeme mít kalkulační jednotku pro stanovení hloubky bojového úkolu.** Tuto bude vhodné stanovit v kilometrech. Avšak vymezit hloubku úkolu jen kilometry nepostihujeme skutečnost, **že každý úkol musíme limitovat rovněž časově. Hloubku bojového úkolu proto udáváme v kilometrech a stanovíme čáry či prostor, který mají vojska ovládnout za určitou dobu.**

Pro stanovení hloubky úkolu je rozhodující jeho obsah. Tzn., které uskupení nepřítele máme zničit, popř. který prostor či čáru máme ovládnout vzhledem k splnění celkového cíle útoku.

Při volbě základního organizačního stupně, z jehož bojového úkolu bude účelné a výhodné vyvodit i hloubky úkolů ostatních organizačních celků, bude třeba přihlížet k tomu, aby hloubka jeho bojového úkolu:

- byla splněním určité důležité a současně uzavřené etapy útoku, tzn., aby byla zničena určitá část nepřítele,
- dávala určitou a přitom reálnou perspektivu úspěšného pokračování v útoku, tj. ovládnutí určitého prostoru, čáry,
- zabezpečovala plynulost a nepřetržitost útoku,
- umožňovala potřebné a skryté přeskupení vojsk,
- umožňovala nezbytná opatření k zabezpečení další bojové činnosti.

Zkušenosti z druhé světové války a zejména z Velké vlastenecké války ukazují, že důležitou a současně uzavřenou etapou byl **průlom prvního pásma nepřátelské obrany.** Bylo tomu tak proto, že obránce měl většinu sil umístěnu právě v něm.

Obrana druhého, popř. dalších pásem, nebyla již tak kompaktní a celistvá vzhledem k omezenému počtu sil a prostředků. Bylo to proto, že úkoly těchto sil a prostředků byly upřesňovány teprve podle konkrétního vývoje situace sil na prvním pásmu obrany a zejména podle postupu útočících vojsk.

Rozhodnutí obránce o pravděpodobném použití sil, rozmístěných v hloubce obrany, bylo možné až po určité době. Jejich zasazení pak nejčastěji vyžadovalo určité přeskupení, které probíhalo vesměs pěšky. To vyžadovalo zpravidla několik hodin. Z těchto důvodů mohly být síly a prostředky obránce za prvním pásmem obrany použity nejčastěji až druhý den. Aby nebyly vytvořeny podmínky pro ničení obránce po částech, měla se do jejich zasazení držet vojska v prvním pásmu obrany.

Snahou útočících vojsk naopak bylo prolomit první pásmo obrany již první den a pronikáním do hloubky obrany zneškodnit koordinovanou činnost vojsk v prvním pásmu obrany s vojsky v jejích hloubce. Časové vymezení úkolu jedním dnem, tj. 24 hodinami dávalo **útočícím svazkům současně požadovanou reálnou perspektivu a určovalo tempo útoku.**

Stanovení bojových úkolů tímto způsobem rovněž zabezpečovalo výhodné podmínky pro splnění dalších tří požadavků. Během noci, kdy docházelo k poklesu bojové činnosti, bylo možné **vydat reálné úkoly na další den, přeskupit vojska a učinit nezbytná opatření k zabezpečení bojové činnosti.**

Hloubka úkolu vymezená zpočátku prvním pásmem obrany a s jejím zkonalením pak taktickou hloubkou obrany a dobou 24 hodin **byla v možnostech svazků.** Jak uvádějí prameny, pronikaly v letech 1944 až 1945 střelecké divize při průlomu nepřátelské obrany v součinnosti s rychlými skupinami frontů či armád do hloubky 10–16 a v některých případech až 20 km za den (viz Vývoj taktiky Sovětské armády v letech VVV, Naše vojsko 1959, str. 138).

Pro určení úkolů jednotlivým organizačním stupňům se tak staly výchozími podklady úkoly dne divizí. Od nich se vyvozovaly úkoly jak nižších taktických stupňů (pluků a praporů), tak i časové vymezení úkolů střeleckých sborů a operačních stupňů.

Mohutný rozvoj bojové techniky a zejména zavedení jaderných zbraní způsobily odpovídající změny nejen v zásadách bojové činnosti, ale i v hloubkách bojových úkolů. Jejich zvětšení je dáno zvýšenými bojovými možnostmi a rozptýlením bojových a operačních sestav obránce do hloubky a šířky.

Při dodržení kritérií pro volbu základního organizačního stupně, jehož bojový úkol můžeme považovat za určující pro odvození hloubek a časového vymezení bojových úkolů ostatních organizačních celků, bude účelné, **aby to byla opět divize.**

Bojové možnosti divize za útoku, vedeného jen klasickými prostředky, totiž umožňují zničit nepřítele v obranném pásmu prvosledové divize nepřítele, kde má soustředěno hlavní úsilí jak v pozici, tak pohyblivé obraně. Podle předpisů armád NATO to představuje hloubku kolem 10 km a více.

Kromě ničení bránících se svazků prvního sledu nepřítele je třeba, aby útočící vojska ovládla také prostory nepřátelských taktických a operačně taktických prostředků jaderného napadení a popřípadě zničila zálohy armádních sborů nepřítele, jestliže je zasadí. Splnění těchto úkolů znamená nesporně důležitou etapu v útoku a je v silách útočících divizí prvního sledu za 24 hodin bojové činnosti.

Hloubka úkolu dne divize za útoku tak zůstává i v soudobých podmínkách výchozí pro určování hloubek u časového plnění úkolů ostatních organizačních celků.

Hloubky bojových úkolů za útoku, jejich náplň, šířku útočných pásem a dobu, v níž mají daný úkol splnit, stanoví jednotlivým organizačním celkům jejich nejbližší nadřízený v souhlase se svým zámyslem útoku.

Hloubka bojového úkolu je jednoznačně dána náplní úkolu. Tzn. tím, kterého nepřítele máme zničit a který prostor ovládnout. Úkoly jednotlivých organizačních celků na sebe navazují a ve svém souhrnu zabezpečují dosažení cílů útoku jako celku.

Bojový úkol každého organizačního stupně bude obsahovat několik dílčích úkolů, které budou důležitými etapami v plnění daného bojového úkolu.

Současně se stanovením celkového úkolu dostávají podřízení i jeho rozdělení na dílčí úkoly. Tyto plní postupně a vytvářejí výhodné podmínky pro organizaci součinnosti a pro kontrolu plnění úkolu podřízeného. Podle konkrétních podmínek a potřeby může pak nadřízený učinit včas opatření k dosažení stanovených cílů útoku buď podle svého původního zámyslu, nebo jej upřesnit v souladu s vývojem situace.

Dělení úkolu podřízeným musí odpovídat konkrétním podmínkám a možností podřízených.

Rozhodujícím hlediskem nadřízeného velitele při dělení bojového úkolu podřízeným především bude, aby podřízení:

- splněním dílčího úkolu vyřadili určité důležité (z hlediska daného a nadřízeného organizačního stupně) uskupení bránícího se nepřítele a tím přispěli k dosažení cílů, jichž má nadřízený dosáhnout,

- splnili daný úkol v podstatě v takovém uskupení sil a prostředků, v němž útok zahájí, tj. v nezměněné sestavě; každá změna útočné sestavy také vyžaduje novou organizaci boje, upřesnění úkolů, případně přeskupení sil a prostředků;

- mohli působit pokud je to možné současně do celé hloubky určeného uskupení nepřítele, nebo alespoň na jeho rozhodující část (je dáno takticko-technickými vlastnostmi bojových prostředků podřízeného);

- splněním úkolu současně ovládli určitý terénní celek, jež umožňuje plynule pokračovat v útoku a splnit tak celý stanovený úkol v co nejkratší době.

Zásada plnit jednotlivé etapy stanoveného úkolu (dílčí úkoly) v nezměněné sestavě může být porušena na operačním stupni. Zde dochází k zasazování částí druhého sledu již v průběhu plnění bližšího úkolu. Je to proto, abychom udrželi (respektive ještě dále zvýraznili) palebnou převahu útočících vojsk nad bránícím se nepřítelem, který nejčastěji v průběhu druhého dne bude zasazovat do boje sborové zálohy.

Použití částí druhého sledu útočící armády již v průběhu plnění bližšího úkolu přispěje k urychlení tempa útoku také tím, že půjde o čerstvé, dosud neopotřebované síly. Umožní rychlé přenesení směru hlavního úderu tam, kde se projeví úspěch.

Pojmenování dílčích částí bojových úkolů jednotlivých organizačních stupňů může být různé. Všechny stupně však budou mít bližší úkol. Jeho společným znakem bude, že stanovení jeho obsahu bude daleko podrobnější, než určení náplně dalších částí bojového úkolu.

Méně podrobné stanovení dalších částí bojového úkolu je dáno vysokou dynamičností soudobého boje, možností nenadálých změn a zvrátů situace. To ztěžuje velitelům všech stupňů reálně předvídat vývoj situace na celou hloubku úkolů.

Náplň dalších etap plnění bojového úkolu můžeme proto určit jen zhruba. Přitom platí, že čím půjde o nižší organizační stupeň, tím reálněji můžeme předvídat (je to na kratší dobu) a tím mohou být tyto etapy plnění úkolu podrobnější a naopak u vyšších organizačních celků rámcovější. Na operačních stupních můžeme dokonce hovořit jen o orientačním určení náplně dalších částí plnění úkolu.

Počet dílčích úkolů (etap), na něž se bude bojový úkol za útoku dělit, bude různý v závislosti na konkrétní situaci, potřebě koordinace bojové činnosti vojsk, která plní jeden úkol, popř. předpokládaném přeskupování sil. Tak např. při útoku bez použití jaderných zbraní bude třeba častěji sladovat činnost útočících vojsk a bojový úkol se může dělit na více částí, než je tomu při použití jaderných zbraní.

V každém případě bude účelné rozdělit podřízeným bojový úkol **nejméně na dvě části a kromě toho dát jim ještě výhled (perspektivu) v dalším pokračování útoku, tj. určit směr dalšího útoku.**

Motostřeleckému či tankovému praporu vzhledem k jeho silám a prostředkům, uskupeným za útoku zpravidla do jednoho sledu a zálohy, je vhodné určovat úkol (jako celek) — bližší — a směr útoku.

Obdobně jako bojový úkol musíme i dílčí úkoly **vymezit nejen obsahově a prostorově, ale také časově**. Tím má velitel, který úkol stanoví, možnost průběžné kontroly jeho plnění a může tam, kde to vyžaduje situace, **včas zasáhnout ve prospěch plnění svého zámyslu**. Rozdělení bojového úkolu podřízenému na dílčí úkoly rovněž usnadňuje organizaci součinností.

Poněvadž cíle útoku jako celku jsou stejné jak při použití, tak i bez použití jaderných zbraní, **nemůžeme měnit ani cíle útoku jednotlivých organizačních stupňů a tím ani jejich hloubky**.

V závislosti na množství, kvalitě sil a prostředků, které máme k plnění úkolu, a na možnostech nepřítele, může **dojít k prodloužení či zkrácení doby, určené na splnění daného úkolu**.

Tak tomu bude zejména při použití jaderných zbraní. Vzhledem k jejich doštelu a účinku můžeme dosáhnout vyšších temp útoku, než při vedení války jen klasickými prostředky. To pochopitelně umožní zkrátit odpovídajícím způsobem plnění úkolu.

Prodloužení doby plnění úkolu v bezjaderných podmínkách a především skutečnost, že ničení bránících se nepřátelských vojsk klasickými prostředky bude vyžadovat **těsnější spolupráce útočících sil**, si může (v závislosti na nepřátelské obraně) vynutit případné rozdělení bojového úkolu na více dílčích úkolů, než je tomu v podmínkách jaderných zbraní. Obdobně tomu může např. být také při **útku na opevněný prostor**.

K určitým rozdílům bude docházet mezi hloubkami úkolů na směrech hlavního úderu a hloubkami úkolů na druhých směrech. Je to dáno především tím, že vojska na směrech hlavního úderu mají ve srovnání s vojsky na druhých směrech užší útočná pásma, více posilových prostředků a rovněž větší podporu nadřazeného. Kromě toho vojska útočící na druhých směrech mají také úkol zabezpečovat boky hlavního úderného uskupení.

Závěr

Stanovení náplní a hloubek bojových úkolů a doby jejich splnění, jejich rozdělení na dílčí úkoly a určení šířek útočných pásem je důležitou činností velitelů a štábů. Na tom, jak reálně je v souhlase s danou situací velitelé určí, bude záviset do značné míry i úspěch útoku, jeho plynulost a v neposlední řadě i ztráty, které budou mít útočící vojska při jejich plnění. Je proto třeba, abychom věnovali této problematice maximální pozornost.

BOJ V ODTRŽENÍ OD HLAVNÍCH SIL

Pozemní vojska mohou vést operace s použitím i bez použití jaderných zbraní. Operace se budou vyznačovat rozsáhlým použitím manévru, nesouvislou frontou, vedením na směrech a současně v různé hloubce. Budou charakteristické velkou intenzitou, rychlým spádem a různými způsoby činnosti. Typické budou rychlé přechody od jednoho způsobu boje k druhému a náhlé změny situace. Zvláště v operaci s použitím jaderných zbraní budou působit vojska na bojišti v rozptýlených sestavách a na široké frontě a povedou údery silnými uskupeními na zvolených směrech.

V těchto operacích nebude zvláštností samostatná činnost tankových i mostotřeleckých vojsk v odtržení od hlavních sil.

Maršál Sovětského svazu G. K. ŽUKOV v knize „Vzpomínky a úvahy“ (Nakl. Svoboda 1971) uvádí nejeden příklad o činnosti vojsk za podobných podmínek. Píše: „... Za pomoci vojsk skupiny Rokossovského, jež se skládala i z tankových jednotek, se většině jednotek 16. a 20. armády podařilo probít z obklíčení na jih od Jarceva a dostat se na východní břeh Dněpru, kde se spojila s **hlavními silami frontu** a přešla do obrany.“ Při popisu bitvy u Vjazmy v únoru 1942 uvádí: „Bělovův jezdecký sbor, který byl zasazen do boje na vjazemském směru, pronikl do prostoru Vjazmy a spojil se tam s Jefremovovými vojsky, ale sám ztratil týlové cesty. ... Následkem toho jsme museli celé toto uskupení našich vojsk ponechat v týlu nepřitele v zalesněném prostoru na jihozápad od Vjazmy, kde měly svou základnu nespočetné partyzánské oddíly... Na žádost Bělova a Jefremova velení frontu dovolilo vyvést vojska, aby se spojila s **našimi hlavními silami**“ (str. 341, 342 tamtéž). Další situaci popisuje v boji o Dněpr: „Stepní front po dobytí Poltavy se 23. září blížil svými předsunutými jednotkami levokřídelního uskupení k Dněpru. Mechanizované jednotky 3. gardové tankové armády a část 40. a 47. armády vytvořily na Dněpru v prostoru Velikého Bukrinu předmostí. Musely je však rychle rozšířit, aby zajistily **zasazení hlav-**

ního uskupení voroněžského frontu, které by obešlo Kyjev z jihu a jihozápadu“ (str. 465 tamtéž).

Jak charakterizovat boj v odtržení od hlavních sil?

V útočné operaci to může být situace, kdy v důsledku rozhodného útoku některé prvosledové divize a jejího hlubokého proniknutí do nepřátelského týlu dochází k činnosti na samostatném směru. Divize (pluk) se „vyděluje“ touto samostatnou činností z hlavních sil operační sestavy armády, které se v důsledku odporu nepřítele opožďují. Vojska bojují bez sousedů s přetrnutými týlovými cestami. Na bocích nebo v týlu postupujících vojsk zůstanou bránící se a nebo odcházející útvary nepřítele.

Typické situace jsou při pronásledování nepřítele.

K situacím podobného charakteru může dojít i v obranné operaci, při boji v obklíčení a nebo při odchodu vojsk.

Podmínky se mohou vytvořit na taktickém i operačním stupni, v taktické i operační hloubce nepřátelské obrany.

Zvláštností bude, že některé jednotky (např. předsunuté odřady) plní úkol za daných podmínek na základě rozhodnutí velitele a jiné jednotky (svazy, svazky, útvary) budou plnit úkol v důsledku vývoje operační (bojové) situace, např. boj divize v obklíčení v důsledku předchozího protiúderu nepřítele apod.

Vojska budou mít většinou operační součinnost. Nemusí mít ale palebnou a taktickou součinnost např. v útočné operaci s vojsky, která útočí čelně, se sousedy i prostředky nadřízeného velitele.

Boj v odtržení od hlavních sil povedeme např. v útočné operaci především na směru hlavního úderu. Klasickým případem bude boj předsunutých odřadů od prvosledových divizí, které budou zabezpečovat zasazení hlavních sil (při útoku z chodu, přechodu vodního toku, ve střetném boji, v boji v operační hloubce apod.) nebo boj svazu (svazku) na samostatném směru.

Možné příklady uvádím na schématech č. 1 až 3.

Vojska budou vystavena soustředěné činnosti nepřítele, který bude mnohdy v několikanásobné převaze. Bude mít eminentní zájem na likvidaci tohoto uskupení. Proto se boj bude vyznačovat velkou manévrovostí, úporností, houževnatostí a rychlým přechodem od jednoho druhu bojové činnosti ke druhému. To bude klást velké požadavky na rozhodnost a iniciativu velitelů a štábů.

V některých případech (např. v obraně) může být ztíženo střídání prvosledových jednotek a vůbec manévr druhými sledy nebo zálohami. Přesto však význam manévru jak v útočné, tak i v obranné operaci narůstá a má rozhodující význam, zejména k vytváření nejvýhodnějšího uskupení vlastních vojsk, k zabezpečení rychlého postupu, k vedení rozhodných a překvapivých úderů do boku a týlu nepřítele. Zvláštní význam bude mít jednoduchý manévr, usku-tečněný rychle, skrytě a překvapivě, a též manévr palbou ke zničení nepřátelských prostředků hromadného ničení. Důležité bude udržovat nepřetržitou iniciativu.

Proto budeme nepřetržitě přeskupovat útvary, zesilovat především tanková vojska palbou dělostřelectva, tanků a jiných prostředků a po zasazení druhých sledů (záloh) ničit protistojící uskupení nepřítele, které odchází. Tím budeme pokračovat v plnění stanoveného úkolu. Zvláště musíme znemožnit (znesnadnit) nepříteli odhalit zámysl našich vojsk.

Velkou pozornost zaměříme na zabezpečení boků a týlů vojsk a nedovolíme, aby při boji v odtržení sil došlo k obklíčení. Dojde-li k němu, vytvořit veškeré podmínky k vyjítí z obklíčení.

Boj v odtržení od hlavních sil není zvláštním druhem bojové činnosti, ale přesto se vyznačuje určitou specifikou, kterou musí velitelé a štáby ve své činnosti brát v úvahu:

— I když veškerou práci budou velitelé a štáby (svazu, svazku, útvaru) organizovat na základě předchozího rozhodnutí nadřízeného velitele, bude převládat samostatné rozhodování při řešení dílčích úkolů podle konkrétní situace a podkladů, které operační situace vytvoří;

— do popředí vystoupí důkladná znalost situace (před frontou, na bocích a v týlu) a její analýza;

— zvýší se požadavek na nepřetržité spojení s nadřízeným velitelem a se sousedy, popř. s vojsky, která postupují čelně. Dnešní technika spojovacího vojska to plně umožňuje;

— většinu dělostřelectva (včetně protitankového) použijeme centralizovaně;

— vzhledem k charakteru boje a ztíženému zásobování musíme přesně stanovit normy spotřeby materiálu všeho druhu (s důrazem na střelivo a pohonné hmoty);

— bude větší požadavek na utajení míst velení, spojovacích uzlů a vůbec na utajení provozu spojovacích prostředků.

V metodice práce štábu nebude podstatných rozdílů. Důraz klademe na rychlé a včasné rozhodování, na dovedení úkolů k vykonavatelům a kontrolu realizace přijatých opatření u jednotek. Hlavní pozornost budeme klást na průzkum, ochranu proti zbraním hromadného ničení a maskování.

Průzkum povedeme nejen před postupujícími vojsky, ale i na bocích a v týlu. Průzkum vedou všechny druhy vojsk, především však prvosledová vojska.

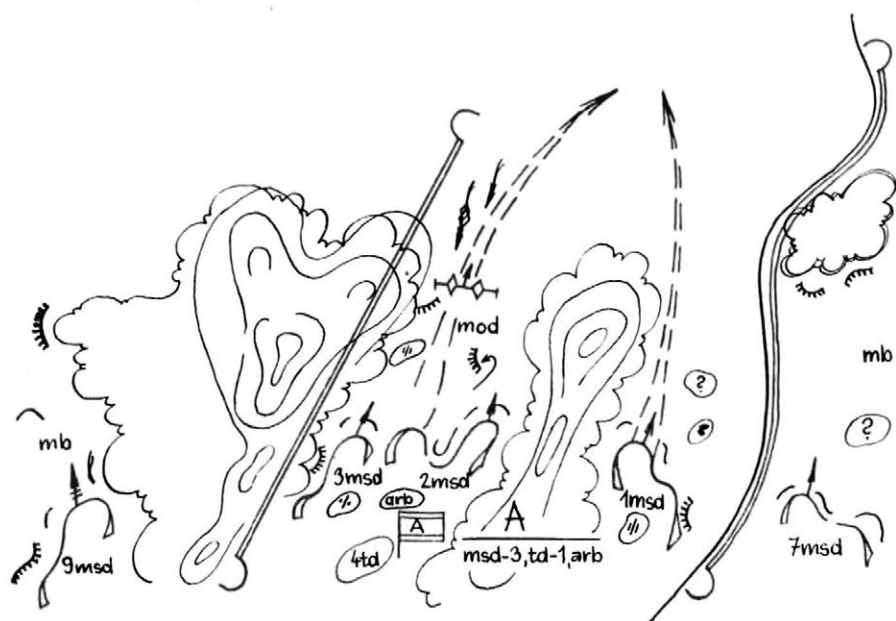
Ochranu vojsk proti zbraním hromadného ničení budeme organizovat v celém komplexu se zvláštním důrazem na nepřetržitý radiální, chemický a biologický průzkum i varování vojsk.

Týlové zabezpečení se bude diametrálně lišit a bude záviset na podmínkách boje v odtržení od hlavních sil. Jde-li o jednotku, která bude plnit úkol na základě předchozího rozhodnutí velitele (např. boj předsunutých odřadů), budeme se snažit tuto jednotku zabezpečit veškerým materiálem předem. Jde-li o situaci, která byla vytvořena v důsledku operační činnosti vojsk (např. v boji v obklíčení), je třeba zásobování řešit zvláštním opatřením — např. vzduchem.

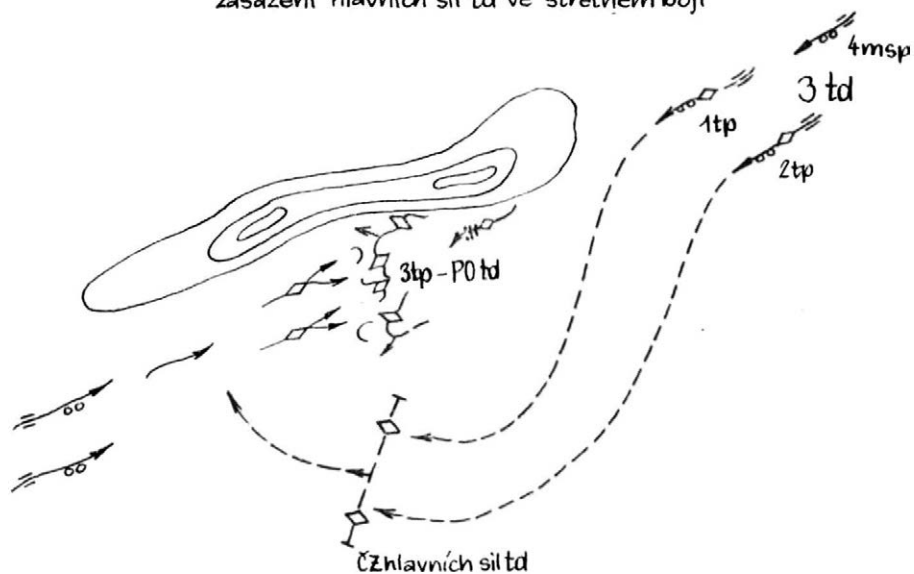
Neméně náročný úkol čeká velitele a štáby při zabezpečení spojení obklíčených jednotek s hlavními silami. Půjde především o určení součinnostních signálů a čar v terénu, které mají zabezpečit vzájemné setkání průzkumů, velitelů i prvosledových jednotek.

Na **závěr** chci zdůraznit, že boj jednotek v odtržení od hlavních sil nebude zvláštností. Naopak v řadě případů budeme využívat úspěšné činnosti např. předsunutých odřadů v útočné operaci, při přechodu vodních toků a ve střetném boji v operační hloubce za pronásledování k rozhodné porážce protistojícího nepřítele.

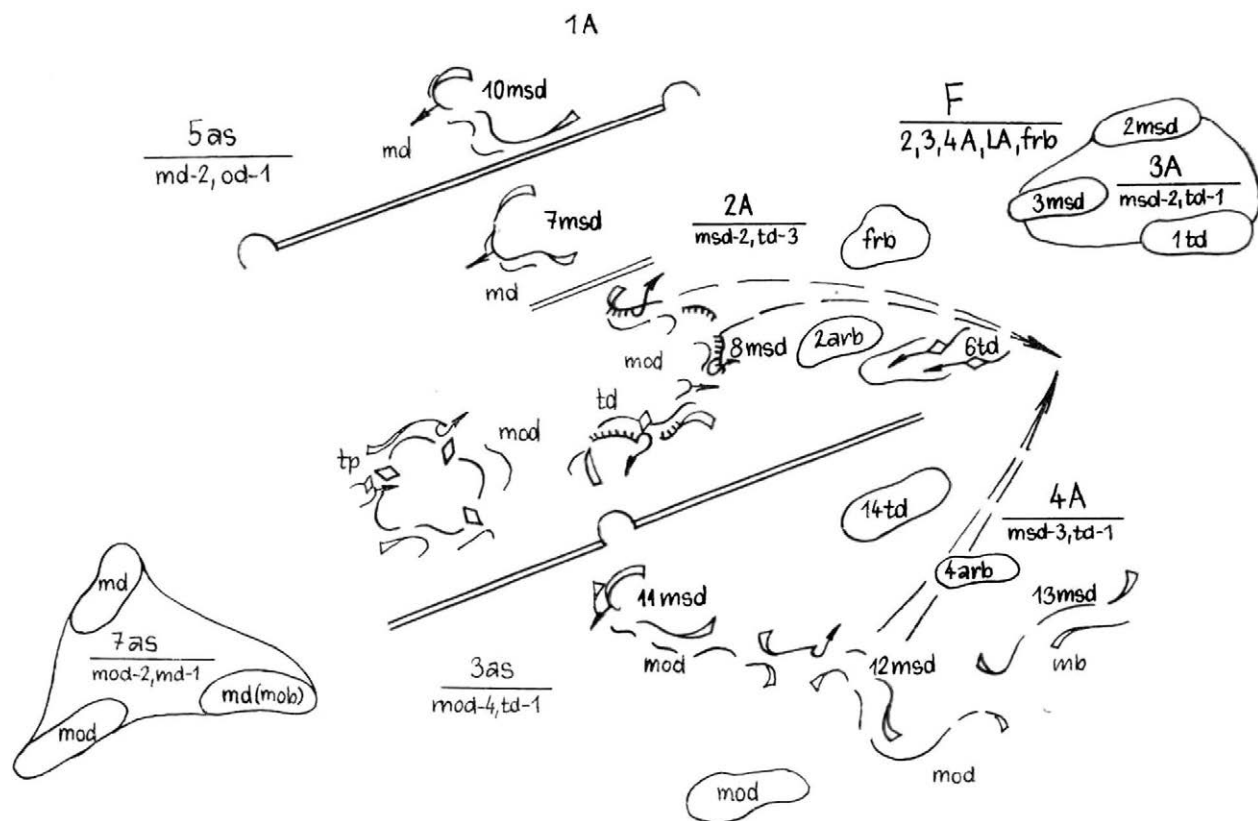
1. Boj 1.msd na samostatném směru

2. Boj 3.tp jako předsunutého odřadu td při zabezpečení zasazení hlavních sil td ve střetném boji

3. Boj 4.td v obklíčení

RACIONALIZACE PRÁCE ŠTÁBU DIVIZE

V článku se chci zabývat některými otázkami zavádění mechanizační techniky do práce operačních oddělení divizí.

Snahy o zrychlení a zkvalitnění práce ve štábech nejsou ničím novým. Avšak s příchodem revoluce ve vojenství se tyto snahy začínají projevovat daleko intenzivněji. Jejich intenzita je úměrná vznikajícím a přetrvávajícím disproporcím mezi možnostmi vojsk, které jsou vybavovány stále modernější a výkonnější bojovou i ostatní technikou, a mezi možnostmi tato vojska s potřebným předstihem řídit.

Racionalizační snahy velení ČSLA, velitelů a štábů jsou v plném souladu s požadavky závěrů XIV. sjezdu Komunistické strany Československa, který zdůraznil nutnost využít všech faktorů růstu výkonnosti v pracovní činnosti lidí v souladu se socialistickým pojetím racionalizace, jež vyžaduje zvýšení výkonnosti na základě odstranění namáhavých prací a zlepšování pracovních podmínek.

Na počátku racionalizačního úsilí ve velení byla opatření **organizační**, která nevyžadovala v podstatě žádných investic. V jejím rámci se postupně přistupovalo k racionalizaci práce s dokumentací, která se od netypizované vyvíjela v typizovanou a vedle níž v dalším vznikla i formalizovaná. Kromě konkrétních opatření v upřesňování náplně práce se sladovala činnost ve štábech při plánování a řízení bojové činnosti pomocí tzv. metodik práce štábu.

Tato a podobná opatření přispěla ke zpřesnění a zrychlení práce štábů, odstranila živelnost a vedla k hlubšímu zkoumání náplně práce příslušníků štábů.

Racionalizační opatření jednostranně „organizačního“ charakteru musela postupně své hlavní možnosti a rezervy vyčerpat. To bylo důvodem zvýšené pozornosti ve směru k technické stránce racionalizace štábních a vojenskoprávních prací, která se měla realizovat využitím prostředků organizační a malé a střední výpočetní techniky.

Při bližším pohledu na vybavenost operačních oddělení divizí organizační a malou střední výpočetní technikou můžeme konstatovat, že zatím u některých z nich je vybavení na úrovni počátku šedesátých let. Rozdíl je pouze v tom, že jsou podle plánu vybavovány **pomůckami** racionalizačního charakteru, jako např. sadami suchých obtisků situačních značek a zkratk, soupřevami zařízení pro pořizování nápisů na mapy, kalkulátory pro ruční výpočet a formalizovanou dokumentaci.

Ze strojů a přístrojů má operační oddělení pro práci v poli většinou mechanický psací stroj, lihový rozmnožovací stroj, rychlokopírovací zařízení DOKUPO, který je dnes již fyzicky i morálně zastaralý, a linkový dispečník pro vnitřní spojení mezi jednotlivými pracovišti na VS.

I když jsou ve štábu další prostředky zejména reprografické a výpočetní tech-

niky, nejsou většinou vyváženy do pole a slouží k racionalizaci práce na stálých pracovištích. U některých divizí probíhají zkoušky s výpočetním automatem Consul 261 a se světlotiskovým velkoformátovým kopírovacím strojem OCE 212/V na polních pohyblivých pracovištích.

Prostředky diktovací techniky zaváděné již v šedesátých letech se postupně ze štábů vytrhaly. Důvodem může být používání typizované a formalizované dokumentace, choulostivost techniky při použití v polních podmínkách a v neposlední řadě i poměrně náročná manipulace s magnetickými pásky z hlediska utajení.

Při zkoumání otázek zavádění mechanizačních prostředků do práce operačních oddělení v poli je třeba vidět nejen techniku, ale také jejího uživatele (štáb, oddělení) tedy člověka s jeho dosavadními zkušenostmi, stylem práce, názory a ev. přezítky musíme počítat. Půjde jistě o podmínky, za nichž bude pracovník štábu ochoten akceptovat a iniciativně podporovat zavádění technických prostředků do své práce.

Mohou to být zejména:

- dostatečná praxe a rozhled pracovníka štábu nejen v otázkách náplně vlastní práce, ale také v možnostech řešení jednotlivých úkolů v polních podmínkách práce právě technickými prostředky,

- smysl pro nové způsoby práce a ochota se na ně cílevědomě a trvale adaptovat,

- konkrétními fakty podložené přesvědčení o výhodnosti využívání technických prostředků jako důležitého a nezbytného faktoru racionalizace činnosti ve štábu,

- promyšlená příprava důstojníků štábů k využívání techniky, kterou budou organizovat na vysoké metodické, obsahové i materiální úrovni vybraná školící pracoviště,

- soustavně a cílevědomě organizované školení a příprava důstojníků pro udržení i zdokonalení znalostí a návyků, získaných v odborných kurzech, vedoucími pracovníky štábů.

Mohou se vyskytnout i některé zkušenosti, které by mohly odrazovat od používání prostředků mechanizace a ve svých důsledcích vést k dodržování zaběhnuté rutiny, jako:

- nepochopení potřeb zkušebních akcí k prověření techniky a její vhodnosti pro zařazení do systému práce. Důvodem je skutečnost, že tato opatření často na určitou dobu vyžadují dvojí práci a právě

proti té je odpor. Proto je velmi důležité nejdříve řádně připravit lidi, vysvětlit jim cíle, přesvědčit je a teprve poté akci započít;

- některé dosud nedořešené technické problémy, snižující využití prostředků mechanizace v poli, zejména těch, které jsou odkázány na plynulou dodávku elektrické energie;

- hluboko vžitě staré způsoby práce, zejména u pracovníků rutinního typu, kteří z nedostatku znalostí v tom oboru mají z techniky obavy (často neodůvodněné, neboť jsou schopni problémy s jejím využitím zvládnout).

Správné usměrnění zainteresovaných pracovníků je tedy významnou nejen odbornou, nýbrž a zejména politicko-výchovnou činností. Je plně v souladu se záměry vojenské politiky komunistické strany.

K získání přehledu o současné vybavenosti operačních oddělení divizí mechanizační technikou pro použití v polních podmínkách, jakož i k získání zkušeností pracovníků oddělení z využití této techniky proběhl průzkum, který přinesl určité poznatky.

Především se ukázaly značné rozdíly v základním vybavení operačních oddělení mechanizační technikou. Z této skutečnosti vyplývá i **různá úroveň znalostí** pracovníků oddělení a správnosti jejich představ o možnostech využití prostředků mechanizace štábních prací obecně a v polních podmínkách zvláště. To má rozhodující vliv i na **vztah pracovníků oddělení k práci s nimi**.

Průzkum dále ukázal na některé **kompetenční nejasnosti** pramenící z využívání větších zařízení několika oddělení štábu. Jde zejména o výpočetní automat Consul 261 a velkoformátový světlotiskový kopírovací stroj, ať už Ultrafax 66 nebo OCE 212 u těch štábů, které je potřebují pro práci v poli.

Pracovníci štábů, které mají mechanizační techniku, se shodují v názoru, že se tato osvědčuje více na stálých pracovištích a že její použitelnost v polních podmínkách (o ně především jde) naráží na některé nedostatky, z nichž jedním z hlavních nedostatků je nevybavenost štábu vhodným vozidlem pro vyvážení na polní VS. Kromě toho je nutné vyřešit obsluhu strojů (včetně jejího výškolení) a řešit spolehlivé servisní zabezpečení techniky v poli.

Průzkum dále ukázal, že nejsou dosud ani přibližně spolehlivé údaje o průměrné době využití mechanizačních prostředků při plánování a řízení bojové činnosti

vojsk. Nejsou zjištěna údobí maximálního vytížení techniky. Jejich znalost může přinést jasné koordinační zásahy pro její využití ve prospěch přednostního zpracování rozhodujících úkolů, zejména v exploataci střední výpočetní a velkoformátové reprografické techniky.

Průzkum se nezmínil o využívání prostředků **diktovací techniky** a o jejím opo-
míjení.

Ukázalo se, že pracovníci štábu mají živý zájem o využívání mechanizačních prostředků všude tam, kde jsou schopni si **zrychlit, zpřesnit a ulehčit** práci jak při tvorbě potřebných podkladů pro zpracování účelné dokumentace, tak při samém jejím zpracování.

Z výsledků průzkumu, z dosavadních zkušeností s využitím techniky na jiných stupních velení a ze současného stavu ve vývoji a výrobě mechanizačních prostředků můžeme vytypovat vhodné prostředky, které můžeme použít v poli a které by bezesporu přinesly očekávaný efekt ve zkvalitnění práce s operačně taktickými informacemi.

Nejvhodnějším prostředkem zpracování bojových dokumentů je **dokladová technika**. Těto musíme věnovat vysokou pozornost, sledovat její vývoj a ovlivňovat její výrobu tak, abychom ji mohli využít v práci na polních pohyblivých stanovištích. Bude nás zajímat přitom taková technika, která bude schopná přinášet největší časové úspory při zpracování dokumentů.

Kromě toho budeme hledat vhodné prostředky pro přehledné ukládání a rychlé vyhledávání dokumentů. Tento účel mohou velmi dobře splnit vybrané prostředky **evidenční techniky**.

Nebude zanedbatelné ani využití prostředků výpočetní techniky, i když výpočty operačního oddělení divize nejsou ani příliš složité, ani příliš časté. Může je zpracovávat na poměrně jednoduchých prostředcích.

K získání dobrého přehledu o možnostech využití jednotlivých druhů techniky bude vhodné pořídit si o nich soupis a posoudit je z určitých vypočítaných obecnějších hledisek. Cílem musí být vyhledání takových prostředků, které budou schopné:

- snížit námahu pracovníků oddělení a získat časové úspory při práci s dokumenty;

- urychlit pořizování druhopisů grafických dokumentů, zejména velkoformátových;

- zrychlit předání úkolů podřízeným před dodáním písemných rozkazů a nařízení.

Tyto oblasti práce představují **hlavní problémy** při řešení mechanizace štábních prací. Z nich vyplývají některé zásady, které musíme při výběru mechanizačních prostředků respektovat.

Měly by to být prostředky:

- **tuzemské výroby** nebo alespoň výroby socialistických zemí,

- **odolné** při použití v polních podmínkách práce,

- **spolehlivé** v provozu za ztížených podmínek,

- **jednoduché** co do konstrukce i obsluhy,

- **malorozměrné** pro snadné umístění v polním pohyblivém pracovišti,

- **lehké** a dobře přenosné,

- **snadno opravitelné** a dále pokud je to možné,

- **kompatibilní** s jinými mechanizačními nebo automatizačními prostředky,

- **s kombinovaným pohonem** (ručním, bateriovým, ze sítě),

- nebude-li možné dosáhnout úplné kombinace v pohonu, dát přednost ručním prostředkům a prostředkům napájeným z vlastních zdrojů,

- nebude-li možné se vyhnout napájení ze sítě, pak vybavit vozidlo prostředky mechanizace s **vlastním zdrojem energie**,

- schopné pracovat za **přesunů nebo alespoň při zastávkách** místa velení.

Plná využitelnost mechanizačních prostředků na polních pohyblivých pracovištích vyžaduje, aby:

- jejich obsluhu zvládl **každý** příslušník pracoviště,

- byly umístěny **co nejblíže** ke svým uživatelům,

- mohly přispět k řešení **rozhodujících** práce oddělení. Jejich rychlejší zvládnutí přinese výraznější úspory času a uvolní důstojníky od vyčerpávajících rutinních prací k tvůrčí činnosti.

Rozbor bojové dokumentace co do jejího rozsahu, obsahu i forem zpracování ukazuje, že její tvorbu můžeme racionalizovat pomocí mechanizační techniky, schopné:

- a) — zpracovávat typizované dokumenty pomocí záznamu, nesoucího předem připravené konstantní údaje (děrná páska DP, okrajově děrovaná karta ODK),

- pořizovat DP či ODK obsahu variabilních informací v souvislosti s prací s **formalizovanou** dokumentací pro přenos technickými pojítky s využitím šifrovacího zařízení,

— programování dokumentů programovou DP (ODK) v kombinaci s DP (ODK) nesoucím jednotlivé bloky informací,

b) — zaznamenávat ústní rozkazy, pokyny a nařízení na vhodný záznam (magnetická páska, fólie, karta), schopný reprodukovat svůj obsah podle potřeby procesu velení,

— pořizovat takové vhodné nositele záznamu zvuku, které bude možné přehledně a bezpečně evidovat i připravovat a jejich obsah reprodukovat na libovolném místě velení,

— pořizovat přepisy zvukových záznamů pomocí psacích strojů apod.,

c) — pořizovat kopie dokumentů jak maloformátových, tak i velkoformátových, transparentní nevyjímaje,

— pořizovat matrice pro rozmnožování, zejména pro lihové (blánové) rozmnožovací stroje,

d) — umožňovat přehledné ukládání a rychlé vyhledávání dokumentů,

e) — uskutečnit taktické a operačně taktické výpočty.

Závěrem chci uvést, že jde o problémy otevřené. To ale neznamená trvale hledat stále lepší prostředky mechanizace a stále experimentovat. Je nutné do systému práce štábů přijmout v současné době nejvhodnější prostředky jako základní předpoklad toho, aby se někde systematicky začalo. Otevřenost problému vidíme i v promyšleně a soustavně řízeném procesu zlepšování přijatého základu podle možností a situace.

ROZPOČTY PRO VÝSADEK

V soudobém boji hlavní úsilí útočících vojsk bude orientováno na včasné a efektivní využití výsledků jaderných úderů. Rozhodující význam bude mít nejen překvapivé, ale i současné působení všech bojových prostředků na nepřítele včetně vzdušných výsadků.

Celková konfigurace zájmového prostoru vytváří výhodné podmínky s vojsky útočícími na jednotlivých směrech.

Možné varianty bojových úkolů, které mohou plnit motostřelecké jednotky určené jako taktický vzdušný výsadek, požadavky na povšechnou přípravu, otázky související s materiálně technickým a zdravotnickým zabezpečením vytvářejí nutnost nejen zjednodušovat obsahové zaměření bojové dokumentace, ale i zkracovat čas potřebný na plánování taktického vzdušného výsadku.

Zkušenosti z bojových taktických cvičení potvrzují, že efektivní a rychlé plánování můžeme zabezpečit za předpokladu, že otázky spojené s taktickým vzdušným výsadkem zvládneme po stránce obsahové, formální i metodické. Týče se to též přípravy kalkulačních podkladů, které podstatně ovlivní délku vlastního plánování.

Článek 166, Vševojsk-11 uvádí: „... aby se zkrátil čas potřebný na organizaci přepravy, musí mít štáb svazku a i útvaru

neustále připraveny propočty pro přepravu různými druhy dopravních prostředků...“

Z toho vyplývá, že pro vzdušnou přepravu a vysazení taktického vzdušného výsadku mají mít štáby rozpočet pro přepravu a vysazení jako **pomocný dokument**. Tento dokument slouží jako podklad pro rychlý výpočet optimální varianty přepravy vzduchem osob, bojové techniky a životně důležitého materiálu.

Zkušenosti také potvrzují, že pro motostřelecký prapor, který je určen jako taktický vzdušný výsadek, není reálné a je nesprávné slučovat nebo aplikovat zásady a obsahové zaměření plánované tabulky vysazení podle článku 395, Vševojsk-11 s rozpočtem pro přepravu a vysazení motostřeleckého praporu.

Z tohoto důvodu chci v článku zobecnit možnou variantu rozpočtu pro přepravu a vysazení taktického vzdušného výsadku. Tento způsob kalkulačních podkladů bezprostředně zkrátí celkový čas pro vlastní plánování bojového použití taktického vzdušného výsadku.

Součástí rozpočtu pro přepravu a vysazení zpravidla mají být tyto kalkulační tabulky:

— lehká, střední a těžká varianta rozpočtu pro přepravu a vysazení;

LEHKÁ VARIANTA ROZPOČTU PRO PŘEPRAVU

Poř. čís.	Jednotka	Osoby/ /kp	Zbraně/kp				Infra/kp		Spojovací materiál/ /kp			Ženíjní munice/kp	
			Sa	UKL	UKT	RPG	PPN	NSP 2	R-2	R-105	RF 11-M	PPMi Sf	Trha- vina
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Velitelství	2/220											
2	Vel. družstvo	2/220											
3	Spojovací četa	11/ /1 210	10						1/30	7/ /143,5			
4	ZVT, tech. skupina	2/220	2										
5	1 msr	67/ /7 370	49	6/ /58,8	6/ /121,8	9/ /56,7	6/ /26,4	6/ /62,4			7/ /8,4	50/ /100	—/ /50
6	2 msr	67/ /7 370	49	6/ /58,8	6/ /121,8	9/ /56,7	6/ /26,4	6/ /62,4			7/ /8,4	50/ /100	—/ /50
7	3 msr	67/ /7 370	49	6/ /58,8	6/ /121,8	9/ /56,7	6/ /26,4	6/ /62,4			7/ /8,4	50/ /100	—/ /50
8	ptč	3/330	3	1/ /9,8									
9	rmč	5/550	4	1/9,8		1/6,3							
10	čtz	4/440	4										
11	Obvaziště	3/330	3										
12	CELKEM	233/ /25 630	173	20/ /196	18/ /365,4	28/ /176,4	18/ /79,2	18/ /187,2	1/ /30	7/ /143,5	21/ /25,2	150/ /300	—/ /150

A VYSAZENÍ MOTOSTŘELECKÉHO PRAPORU

1 pp munice v ks/kp			Cel- ková váha	Potřeba vrtulníků		ZPĚTNÝ ODŘAD									
Sa	UK	RPG		Mi-4	Mi-8	Oso- by	BzK	RM	OT 64	OT 65	OT 810	mc	Ná- klad- ní	Mat.	
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
			220	0,18	0,088										
			220	0,18	0,088	3			1	1		1			
3 000/ /72			1 455,5	1,21	0,580	1							1		
600/ /14,4			234,4	0,19	0,093	5			1						
14 700/ /352,8	21 000/ /682,2	108/ /594	9 483,5	7,90	3,790	15			7			1			
14 700/ /352,8	21 000/ /682,2	108/ /594	9 483,5	7,90	3,790	15			7			1			
14 700/ /352,8	21 000/ /682,2	108/ /594	9 483,5	7,90	3,790	15			7			1			
900/ /21,6	1 000/ /32,5		393,9	0,32	0,157	8	2				3				
1 200/ /28,8	1 000/ /32,5	12/ /66	693,4	0,57	0,277	16		2				1	3		
1 200/ /28,8			468,8	0,39	0,187	7							5		
900/ /21,6			351,6	0,29	0,170	1					1				
51 900/ /1 245,6	65 000/ /2 121,6	336/ /1 848	32 487,1	27,03	12,980	86	2	2	23	1	4	5	9		

VARIANTA VÁHOVÝCH PROPOČTŮ PRO VZDUŠNOU

Poř. čís.	Jednotka	Osoby/ /kp	Zbraně/kp						Infra/kp		Bojová technika/kp		
			Sa	UKL	UKT	RPG	BzK	RM	PPN	NSP 2	OT 64	OT 65	OT 810
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Velitelství	2/220											
2	Vel. družstvo	5/550	5								1/ /12 300	1/ /6 500	
3	Spojovací četa	12/ /1 320	12										
4	ZVT, tech. skupina	7/770	4								1/ /12 300		
5	1 msr	82/ /9 020	65	6/ /58,8	6/ /121,8	9/ /56,7			6/ /26,4	6/ /62,4	7/ /86 100		
6	2 msr	82/ /9 020	65	6/ /58,8	6/ /121,8	9/ /56,7			6/ /26,4	6/ /62,4	7/ /86 100		
7	3 msr	82/ /9 020	65	6/ /58,8	6/ /121,8	9/ /56,7			6/ /26,4	6/ /62,4	7/ /86 100		
8	ptč	11/ /1 210	10	1/ /9,8			2/ /900						3/ /27 00
9	rmč	21/ /2 310	17	1/ /9,8		1/ /6,3		2/ /20 000					
10	čtz	11/ /1 210	11										
11	Obvaziště	4/440	3										1/ /9 000
12	CELKEM	319/ /35 090	257	20/ /196	18/ /965,4	28/ /176,4	2/ /900	2/ /20 000	18/ /79,2	18/ /187,2	23/ /282900	1/ /6 500	4/ /36 000

PŘEPRAVU MOTOSTŘELECKÉHO PRAPORU

Příloha 3

Vozidla/kp		Spojovací materiál/kp			1 pp munice v ks/kp						Ostatní materiál	Celkem kp
mc	nákl.	R-2	R-105	RF 11-M	Sa	UKL	UK	RPG	BzK	RM		
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
											Organizačně zařazen u jednotek mspr	220
1/ /150					1 500/ /36							19 536
	1/ /5 350	1/ /30	7/ /143,5		3 600/ /86,4							6 929,9
					1 200/ /28,8							13 098,8
1/ /150				7/ /8,4	19 500/ /468	6 000/ /195	15 000/ /487,2	108/ /594				97 348,7
1/ /50				7/ /8,4	19 500/ /468	6 000/ /195	15 000/ /487,2	108/ /594				97 348,7
1/ /50				7/ /8,4	19 500/ /468	6 000/ /195	15 000/ /487,2	108/ /594				97 348,7
					3 300/ /79,2	1 000/ /32,5			160/ /3 160			12 391,5
1/ /150	1/1 525 2/ /10 700		3/ /61,5		6 300/ /159,2	1 000/ /32,5		12/ /66		256/ /7 040		42 052,3
	5/ /26 750				3 300/ /79,2							28 019,2
					1 200/ /28,8							9 468,8
5/ /750	9/ /44 325	1/ /30	10/ /205	21/ /25,2	78 900/ /1 893,6	20 000/ /650	45 000/ /1 146,6	336/ /1 848	160/ /3 160	256/ /7 040	1 000	443 782,6
											÷	444 782,6

Varianta rozpočtu užitečného zatížení vrtulníků Mi-4

Počet vrtulníků	Užitečné zatížení vrtulníku v kp					
1	1 000	1 100	1 200	1 300	1 400	1 500
2	2 000	2 200	2 400	2 600	2 800	3 000
3	3 000	3 300	3 600	3 900	4 200	4 500
4	4 000	4 400	4 800	5 200	5 600	6 000
5	5 000	5 500	6 000	6 500	7 000	7 500
6	6 000	6 600	7 200	7 800	8 400	9 000
		atd.				
12	12 000	13 200	14 400	15 600	16 800	18 000
		atd.				
35	35 000	38 500	42 000	45 500	49 000	52 500
36	36 000	39 600	43 200	46 800	50 400	54 000

— varianta váhových propočtů pro vzdušnou přepravu;

— varianty rozpočtu užitečného zatížení vrtulníků.

Lehká varianta rozpočtu pro přepravu a vysazení (příloha 1) platí pro přepravu a vysazení taktického vzdušného výsadku do horského, zalesněného, těžko přístupného terénu při využití vrtulníků Mi-4 a Mi-8.

V pravé části tabulky ve sloupci zpětný odřad je uveden počet osob a bojové techniky, který zůstává ve vyčkávacím prostoru. V tabulce jsou v čitateli uvedeny počty osob, zbraní a materiálu. Dále celkové počty munice např. ve sloupci 15, 16 a 17 podle počtu zbraní uvedeného ve sloupci 4–7. Ve jmenovateli jsou uvedeny váhy. Váha jedné osoby je stanovena na 110 kg. Počítá se čistá váha jednotlivce 70 kg, základní výstroj 10 kg, lehká polní 15 kg a výzbroj 15 kg.

Podle celkové váhy uvedených ve sloupci 18 je ve sloupci 19 a 20 vypočítána potřeba

ba vrtulníků s užitečným středním zatížením, a to u vrtulníku Mi-4 1200 kp a vrtulníku Mi-8 2500 kp. Za předpokladu, že užitečné zatížení jednotlivých typů vrtulníků bude jiné, přesné celkové hodnoty a přepravní možnosti vyčteme z kalkulačních údajů uvedených v tabulkách podle přílohy 4 a 5. V případě, že vysazení a vedení bojové činnosti bude probíhat pouze ve dne, může se snížit celková váha o infrapřístroje. Tuto váhu můžeme doplnit jiným materiálem.

Střední varianta rozpočtu pro přepravu a vysazení (příloha 2) je zpracována jako optimální pro taktický vzdušný výsadek, který bude plnit bojové úkoly v souladu s článkem 222, Vševojsk-1-1 a článkem 127 předpisu Vševojsk-1-2.

V tabulce je v řádku pod pořadovým číslem 1 až 10 uveden rozpočet pro jednotky motostřeleckého praporu. Pod pořadovým číslem 11 až 16 je rozpočet pro přidělené jednotky.

STŘEDNÍ VARIANTA ROZPOČTU PRO PŘEPRAVU A VYSAZENÍ MOTOSTŘELECKÉHO PRAPORU

Poř. čís.	Jednotka	Osoby/ /kp	Zbraně/kp					Spol. m/kp	Žen. munice/kp				GAZ*) mc	1 pp munice v ks/kp						Cel- ková váha	Potřeba vrtulníků		Se zvýšeným pp munice v ks/kp						Celková váha	Potřeba vrtulníků	
			UK	RPG	BzK	PTRS	infra		rdst	PPMi Sr	PTMi Ba	Trha- vina		Sa	UK	RPG	BzK	PTRS	RG		Mi-4	Mi-8	2 pp					1 pp BzK			
																							RG	Sa	UK	RPG	PTRS				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
1	Velitelství a jednotky zabezpečení	15/ /1 650						8/ /173,5				1/ /150	3 000/ /72					30/ /25,5	2 071	1,72	0,828	60/ /51	6 000/ /144					2 266	1,88	0,906	
2	ZVT, tech. skup.	4/ /440											1 200/ /28,8					4/ /2,8	471,6	0,39	0,188	8/ /5,6	2 400/ /57,6					534,8	0,44	0,213	
3	1 msr	68/ /7 480	12/ /180,6	9/ /56,7			12/ /88,8	7/ /8,4	50/ /100	50/ /500	—/ /30	1/ /150	14 700/ /352,8	21 000/ /682,2	108/ /594			136/ /95,2	10 318,7	8,59	4,126	272/ /190,4	29 400/ /705,6	42 000/ /1 354,4	216/ /1 188		13 767,1	11,47	5,506		
4	2 msr	68/ /7 480	12/ /180,6	9/ /56,7			12/ /88,8	7/ /8,4	50/ /100	50/ /500	—/ /30	1/ /150	14 700/ /352,8	21 000/ /682,2	108/ /594			136/ /95,2	10 318,7	8,59	4,126	272/ /190,4	29 400/ /705,6	42 000/ /1 364,4	216/ /1 188		13 767,1	11,47	5,506		
5	3 msr	68/ /7 480	12/ /180,6	9/ /56,7			12/ /88,8	7/ /8,4	50/ /100	50/ /500	—/ /30	1/ /150	14 700/ /352,8	21 000/ /682,2	108/ /594			136/ /95,2	10 318,7	8,59	4,126	272/ /190,4	29 400/ /705,6	42 000/ /1 364,4	216/ /1 188		13 767,1	11,47	5,506		
6	ptč	11/ /1 210	1/ /9,8		2/ /900								3 300/ /79,2	1 000/ /32,5		160/ /3 160		22/ /15,4	5 406,9	4,50	2,162	44/ /30,8	6 600/ /158,4	2 000/ /65		160/ /3 160	8 821,1	7,35	3,528		
7	rmč	5/ /550	1/ /9,8	1/ /6,3								1/ /150	1 200/ /28,8	1 000/ /32,5	12/ /66			10/ /7	850,4	0,70	0,340	20/ /14	2 400/ /57,6	2 000/ /65	24/ /132		1 119	0,93	0,447		
8	čtz	4/ /440											1 200/ /28,8					8/ /5,6	474,4	0,39	0,188	16/ /11,2	2 400/ /57,6				543,2	0,45	0,217		
9	Obvaziště	3/ /330											900/ /21,6					6/ /4,2	355,8	0,29	0,142	12/ /8,4	1 800/ /43,2				407,4	0,38	0,162		
10	CELKEM	246/ /27 060	38/ /561,4	28/ /176,4	2/ /900		36/ /266,4	29/ /198,7	150/ /300	150/ /1 500	—/ /90	5/ /750	54 900/ /1 317,6	65 000/ /2 111,6	336/ /1 848	160/ /3 160		488/ /346,1	40 586,2	33,76	16,226	976/ /692,2	109 800/ /2 635,2	130 000/ /4 223,2	672/ /3 696		160/ /3 160	54 992,8	45,79	21,991	
11	Přídělena	žč	22/ /2 420	2/ /19,6	2/ /12,6					150/ /1 500	—/ /200	2/ /300	7 200/ /158,4	2 000/ /65	24/ /132			44/ /61,6	4 869,2	4,05	1,947	88/ /123,2	14 400/ /316,8	4 000/ /130	48/ /264		5 703,2	4,75	2,281		
12		sždr	7/ /770	1/ /9,8								—/ /60		2 100/ /50,4	1 000/ /32,5			14/ /9,8	932,5	0,77	0,373	28/ /19,6	4 200/ /100,8	2 000/ /65			1 117,9	0,93	0,447		
13		baterie PTRS	36/ /3 960		6/ /37,8		6/ /183							10 800/ /259,2		72/ /396		36/ /1 080	72/ /100,8	6 016,8	5,01	2,406	144/ /201,6	21 600/ /518,4		144/ /792	72/ /2 160	9 688,8	8,07	3,875	
14		řidiči	8/ /880										8(*)/ /12 200	2 400/ /57,6					16/ /11,2	13 148,8	10,95	5,259	32/ /22,4	4 800/ /115,2				13 286,4	11,7	5,314	
15		dšl. pz	3/ /330											900/ /21,6					6/ /4,2	355,8	0,29	0,142	12/ /8,4	1 800/ /43,2				407,4	0,33	0,162	
16	zdrav. zab.	6/ /660										1/ /150	1 800/ /43,2					12/ /8,4	861,6	0,71	0,344	24/ /16,8	3 600/ /86,4				964,8	0,80	0,385		
17	Úhrnem	328/ /36 080	41/ /590,8	36/ /226,8	2/ /900	6/ /183	36/ /266,4	29/ /198,7	150/ /300	300/ /3 000	—/ /350	16(*)/ /13 400	80 100/ /1 908	68 000/ /2 209,1	432/ /2 376	160/ /3 160	36/ /1 080	652/ /542,1	66 770,9	55,54	26,697	1 304/ /1 084,2	160 200/ /3 816	136 000/ /4 418,2	864/ /4 752	72/ /2 160	160/ /3 160	86 161,3	71,74	34,455	

Varianta rozpočtu užitečného zatížení vrtulníku Mi-8

Počet vrtulníků	Užitečné zatížení vrtulníku v kp					
1	2 000	2 100	2 200		3 800	4 000
2	4 000	4 200	4 400		7 600	8 000
3	6 000	6 300	6 600		11 400	12 000
4	8 000	8 400	8 800		15 200	16 000
5	10 000	10 500	11 000		19 000	20 000
6	12 000	12 600	13 200		22 800	24 000
7	14 000	14 700	15 400		26 600	28 000
8	16 000	16 800	17 600		31 400	32 000
9	18 000	18 900	19 800	atd.	35 200	36 000
10	20 000	21 000	22 000		38 000	40 000
	atd.					
33	66 000	69 300	72 600		125 400	132 000
34	68 000	71 400	74 800		129 200	136 000
35	70 000	73 500	77 000		133 000	140 000
36	72 000	75 600	79 200		136 800	144 000

Celkové kalkulační hodnoty uvedené v řádku pod pořadovým číslem 10 a 17 zabezpečují v případě změn v početním stavu jednotek praporu nebo přidělených jednotek vykonat libovolné kalkulační úpravy. Ve sloupci 4 a 8 jsou u rot uvedeny celkové počty kulometů a infrapřístrojů. V předchozí lehké variantě jsou ještě rozděleny podle druhu a váhy. To opět umožňuje při využití obou variant kalkulační výpočty podle potřeby.

Ve sloupci 14 až 19 je počítáno s hodnotou 1 pp, zatímco 1/2 pp je u osob. Vzhledem k tomu, že pro bojovou činnost v týlu nepřítelů se plánuje se zvýšenou

normou munice, je ve sloupci 23 až 28 uveden také rozpočet pro 2 palebné průměry. K tomu v dalších sloupcích je uvedena celková váha a potřeba vrtulníků Mi-4 nebo Mi-8. Z celkového počtu praporu je vysazeno 246 osob a zbývající část zůstává ve zpětném odřadu. I v této variantě mohou být v pravé části tabulky uvedeny počty zpětného odřadu prakticky rozšířením tabulky o další sloupce.

Těžká varianta rozpočtu pro přepravu a vysazení motostřeleckého praporu se zpracovává obdobným způsobem jako předchozí varianty. Rozdíl spočívá v tom, že pro bojovou techniku přesahující 4000 kp

a obrněné transportéry se kalkuluje s vrtulníky Mi-6, kde užitečné zatížení dosahuje až 12 500 kp.

Varianta váhových propočetů (příloha 3) obsahuje rozpočet po jednotkách, výzbroji a materiálu se stanovením celkové váhy. Tato varianta umožňuje libovolné propočty podle skutečného složení taktického vzdušného výsadku. Současně propočtu můžeme využít pro zpracování těžké varianty, a to pouze doplněním o další sloupce pořadové číslo 28, 29 atd., kde uvést varianty užitečného zatížení vrtulníku Mi-6 např. 6000 kp, 8000 kp, 10 000 kp anebo i jiné typy vrtulníku.

Varianta rozpočtu užitečného zatížení vrtulníku (příloha 4 a 5) je zpracována pro rychlou kalkulaci za podmínek, kdy v celkovém počtu přidělených vrtulníků budou různé typy a odlišné varianty užitečného zatížení.

Uvedu na příkladu. Pro taktický vzdušný výsadek je přiděleno 31 vrtulníků. Z toho 20 Mi-4 a 11 Mi-8. U vrtulníků Mi-4 je užitečné zatížení 1400 kp, u dalších 8 vrtulníků 1200 kp a 6 vrtulníků 1000 kp. Zatímco vrtulníky Mi-8 mají užitečné zatížení 2800 kp u 5 kusů, 2500 kp u 4 kusů

a 2300 kp u zbývajících 2 vrtulníků. Pro rychlé zjištění celkové hodnoty se využije tabulka podle přílohy 4 a 5.

V příloze 4 jsou uvedeny údaje pro vrtulníky Mi-4. Podle počtu přidělených vrtulníků a jejich užitečného zatížení v příslušném řádku a sloupci přečteme celkovou hodnotu. Obdobně zjistíme údaje u vrtulníků Mi-8 podle tabulky **příloha 5**. Tímto způsobem v minimální době získáme celkové propočty užitečného zatížení v kp. Při porovnání s údaji v tabulce 1, 2 nebo 3 dostaneme ihned přehled, kolik jednotek, jak vyzbrojených a materiálně zabezpečených můžeme přepravit. V tabulce 4 a 5 jsou uvedeny násobky pro hodnotu vrtulníkového pluku.

V závěru chci zdůraznit, že uvedená varianta rozpočtu pro přepravu a vysazení taktického vzdušného výsadku není konečná a můžeme ji doplnit o další typy vrtulníků používané v armádách Varšavské smlouvy. Tím si vytvoříme dostatečné podklady nejen pro rychlý rozhodovací proces velitele, ale i vyřešení potřebných součinnostních otázek v co nejkratší době. Podrobné kalkulační podklady se musí stát součástí vybavení štábu.

PROTIRADIOELEKTRONICKÁ ČINNOST V POZEMNÍM VOJSKU

Cílem článku je zhodnotit radioelektronické systémy řízení pozemních vojsk pravděpodobného nepřítele a ukázat možnosti a způsoby protiradioelektronické činnosti našich vojsk v kombinaci s ničením nepřátelských systémů palebnými prostředky všeho druhu.

Radioelektronické prostředky v ozbrojených silách našeho pravděpodobného nepřítele hrají trvale vzrůstající roli. Úspěch v bojové činnosti, v operaci a ve válečném střetnutí bude do značné míry záviset na tom, podaří-li se dezorganizovat systémy velení vojskům, řízení bojových prostředků a zbraní nepřítele současně zabezpečit velení našim vojskům i řízení bojových prostředků v podmínkách elektronické války nepřítele.

Materiálovou základnu současných systémů velení pozemních sil tvoří radioelektronické prostředky různých druhů. Nejtypičtějším a v zásadě nejdůležitějším charakteristickým znakem současného stavu a perspektivního rozvoje bojového použití radioelektronických prostředků je to, že jsou v armádách pravděpodobného nepřítele vyřešeny a neustále se zdokonalují jednotné a technicky dokonalé systémy různého druhu a určení, vybudované na základě komplexního využití různých radioelektronických prostředků, zpravidla s kvalitní ochranou proti rušení.

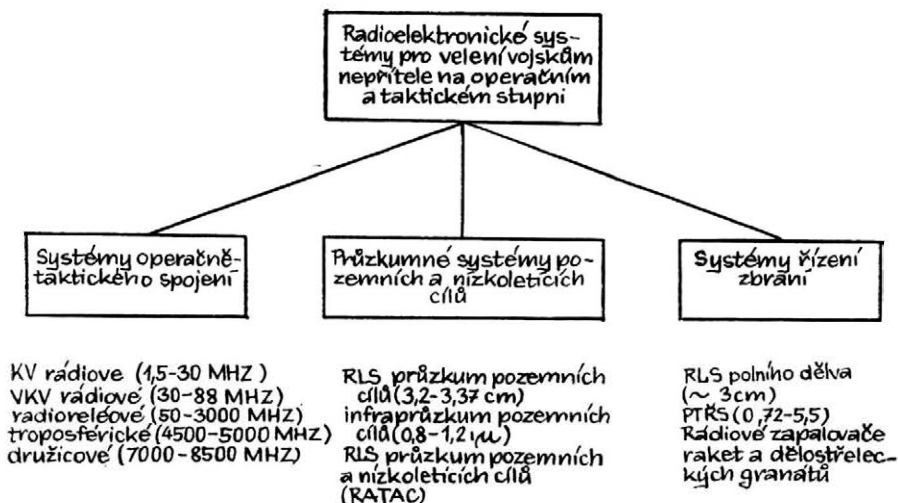
Základní systémy velení vojskům a řízení zbraní nepřítele na operačním a taktickém stupni viz obr. 1.

Obr. 2 ukazuje jeden ze základních článků organizace velení a součinnosti ozbrojených sil NATO v Evropě — tj. systém řízení pozemních sil. Jde o členění obou zájmových stupňů velení, tj. operační a taktický.

Radioelektronické systémy pozemního vojska obvykle zahrnují radiolokátory, prostředky rádiového spojení, rádiového dálkového řízení infraprůzkumu, hydroakustiky, rádiové zapalovače raket a dělostřeleckých granátů, optické elektronické přístroje a výpočetní techniku. Tyto prostředky se používají k průzkumu, shromažďování, vyhodnocení a zobecnění informací, ke zpracování návrhů k přijetí rozhodnutí, přenosu informací, k bezprostřednímu velení vojskům a řízení zbraní.

Vzhledem k velkému politickému a vojenskému strategickému významu evropského válčiště věnuje pravděpodobný nepřítel velkou pozornost výstavbě a rozvoji nejmodernějších radioelektronických systémů právě zde.

Potřebného operačního a taktického efektu v boji s nimi můžeme dosáhnout pouze hromadným použitím různých prostředků k vedení protiradioelektronické činnosti a současným ničením nejdůležitějších radioelektronických objektů a prostředků, které je nesnadné rušit. Přitom enormně velké množství radioelektronických prostředků, zabezpečujících systémy velení a řízení (je známo, že v polní armádě USA je okolo 40 000 různých radioelek-

Obr. 1.

tronických prostředků) nedovoluje účinné rušení ani ničení každého z nich.

Proto ne všechny a ne každý radioelektronický prostředek bude moci rušit nebo ničit speciální prostředky. Důležité bude na základě vyhodnocení určit z celého množství radiotechnických prostředků pozemních sil ty, které jsou nejhlavnějšími a prvořadými objekty protiradioelektronické činnosti a jejichž rušení v prvním pořadí zabezpečuje řešení nejdůležitějších úkolů v operaci a boji našimi silami a prostředky. Současně je také potřebné posoudit předpokládanou efektivnost rušení a ničení nejdůležitějších radioelektronických objektů a prostředků nepřítele. K tomu je nutné vyhodnotit jednotlivé radioelektronické systémy velení vojskům a řízení zbraní na operačně taktickém stupni, určit v každém z těchto systémů nejdůležitější objekty, resp. objekty prvního pořadí protiradioelektronické činnosti a odděleně v každém systému vyhodnotit možnou efektivnost protiradioelektronické činnosti.

Radioelektronické systémy velení na operačně taktickém stupni pozemních vojsk NATO

Pozemní vojska armád NATO jsou nasycena značným množstvím radioelektronických prostředků různého určení. Základními radioelektronickými systémy, jež mají rozhodující význam při řešení bojových úkolů, jsou radiolokační prostředky prů-

zkumu pozemních cílů a polního dělostřelectva (okolo 800 kusů v polní armádě), systém KV a VKV rádiového a radioreléového spojení (do 30 000 kusů v polní armádě), rádiové zapalovače granátů polního dělostřelectva a leteckých pum) a dálkové navádění protitankových řízených střel.

Uvedené radioelektronické prostředky jsou důležitou součástí řídicího systému pozemních vojsk (viz obr. 2).

Základem celého systému je armádní taktické operační středisko, které představuje automatizované středisko velení velitele polní armády a jeho štábu. Ve štábech armádního sboru, divize a brigády jsou to střediska řízení bojové činnosti. Úkolem tohoto systému je integrovat dosažité podsystemy dělostřelectva, průzkumu, týlu a administrativy v jediný systém.

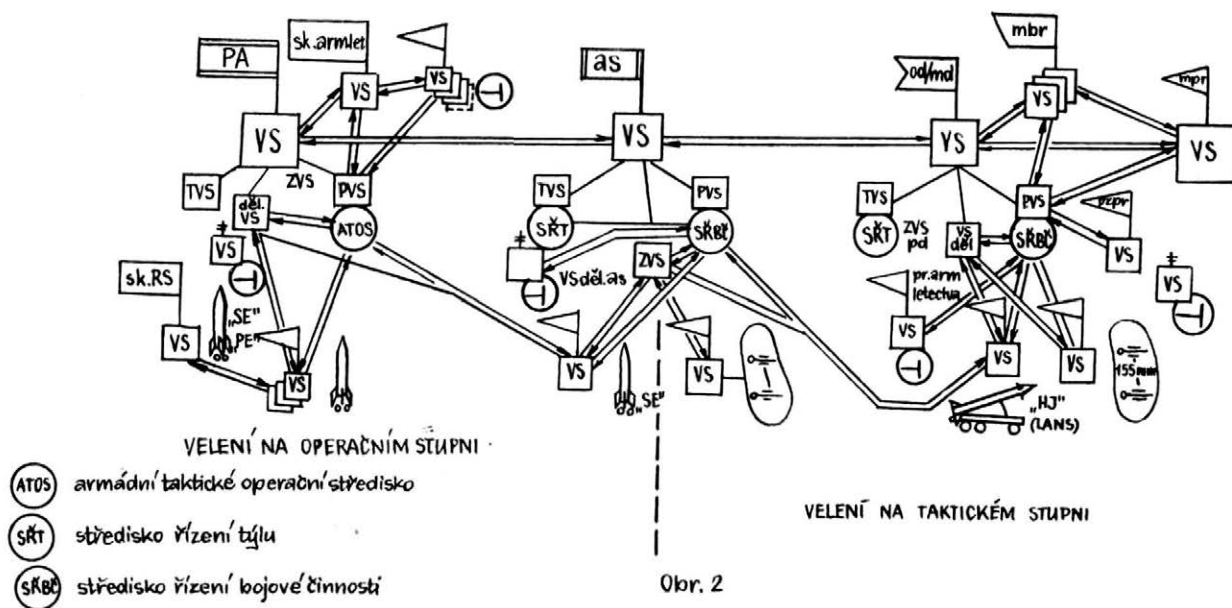
Spojovací systém

Základ spojovacího systému na operačně taktickém stupni tvoří síť radioreléových, troposférických a kabelových spojů, tzv. oblastní (prostorový) spojovací systém, zkráceně nazývaný „mřížka“.

Polní armáda rozvíjí vlastní spojovací „mřížku“ od své týlové hranice ve vzdálenosti 200–250 km od předního okraje do týlových hranic divizí prvního sledu ve vzdálenosti 30–35 km.

Armádní sbor v sestavě polní armády svou spojovací „mřížku“ nemá. Velitelská stanoviště sboru a sborových útvarů jsou propojeny vlastními spojovacími kanály za-

SYSTÉM ŘÍZENÍ POZEMNÍCH SIL

pojenými do armádní spojovací „mřížky“. Kromě toho armádní sbory organizují rádiové a radioreléové směry k podřízeným svazkům a útvarům.

Spojovací „mřížku“ si divize rozvinuje od tylových velitelských stanovišť divize k velitelským stanovištím brigád prvního sledu (6–8 km od předního okraje).

V pásmu polní armády může být rozvinuto na 20–25 spojovacích uzlů, rozmístěných v armádních a sborových rájonech a do 8–10 spojovacích uzlů v pásmu každé divize. Hlavním spojovacím prostředkem mezi uzly „mřížky“ je radioreléové spojení.

Na radioreléových spojích se doposud používaly stanice pracující v kmitočtovém pásmu 50–600 MHz, současně jsou však již zaváděny do výzbroje nové radioreléové stanice v kmitočtových pásmech 600–1000, 1350–1850 MHz – pro sborový systém velení a 4400–5000 MHz – pro armádní stupeň. Na stupni divize – brigáda je plánován kmitočtový rozsah 220–800 MHz. Základním typem radioreléových stanic na armádním a sborovém stupni jsou AN/TRC-66, AN/TRC-80 a na divizním stupni AN/MRC-69. Stanice troposférického spojení tvoří tyto radioreléové stanice s výkonnými zesilovači a speciálními anténami.

K zabezpečení spolehlivějšího spojení se spojovací uzly velitelských stanovišť armády, sborů a divizí propojují současně s několika sousedními uzly „mřížky“ radioreléového spojení. Kromě toho se mezi těmito uzly organizuje KV VKV rádiové spojení v rádiových sítích a směrech.

Na taktickém stupni je ve všech fázích boje rádiové spojení, především VKV, hlavním druhem spojení, i když při úplném vybudování spojovací „mřížky“ plní úlohu zdivoření. V nejbližších letech nepřítel plánuje zavést do provozu spojovací operačně taktický systém s využitím umělých družic Země.

Spojovací systém na operačně taktickém stupni můžeme rušit pouze při komplexním rušení a ničení hlavních uzlů „mřížky“, spojovacích uzlů a rádiových stanic.

Při výběru objektů pro rušení budeme věnovat pozornost hlavním spojům, zejména rádiovým sítím pro řízení útvarů jaderného napadení, velitelským, průzkumným, PVO a letectva. Přitom budeme působit v prvním pořadí proti aktivním spojům, tj. těm, po kterých nepřítel v daném okamžiku velí.

Dezorganizace velení vojsk a řízení zbraní nepřítel se účastní raketové vojsko, letectvo, dělostřelectvo a speciální průzkumné skupiny, protirádiové a proti-

radiotechnické útvary a jednotky a jednotky radiolokačního maskování.

Rozbor radioelektronických systémů pravděpodobného nepřítel na západním válečnickém ukazuje, že v polní armádě se k zabezpečení velení vojsk rozvíjí spojovací systém, který má celkem asi 60–70 spojovacích uzlů (z toho 20–25 uzlů armádní spojovací sítě a 40–50 uzlů divizních spojovacích sítí), 200–220 směrů troposférického a radioreléového spojení, do 240 KV a 2400 VKV rádiových uzlů.

K narušení velení vojsk a řízení zbraní nepřítel není třeba (a ani možné) umlčovát nebo ničit všechny jeho radioelektronické prostředky. Výzkum a dosavadní zkušenosti ze cvičení ukazují, že bude na úseku spojovacího systému pozemních vojsk nepřítel v útočné operaci frontu na západním válečnickém orientačně zapotřebí:

- zničit 20–25 spojovacích uzlů (velitelských stanovišť) polní armády, armádních sborů a divizí nepřítel, tj. 30–40 % jejich celkového počtu;

- rušit rádiový provoz do 150 KV (50 %), 250 VKV (10 %) a 150 radioreléových a troposférických spojů nepřítel (70–75 %).

Při plánování protiradioelektronické činnosti předpokládáme organizovat rušení spojovacích prostředků nepřítel na hlavních směrech činnosti vojsk a v nejdůležitějších fázích operace. Přitom budeme zpravidla rušící útvary používat hromadně a nenadále (v určitých etapách operace – boje). Zvláštní význam má protiradioelektronická činnost, především pro zabezpečení plnění takových úkolů vojsk, jakými jsou průlom nepřátelské obrany, zasažení do boje druhých sledů, násilný přechod vodních toků, vysazení vzdušného výsadku, odrazení nepřátelských protí-ůderů apod.

Radiolokační prostředky průzkumu pozemních cílů a řízení palby dělostřelectva

Souřadnice dělostřeleckých baterií, které chce nepřítel zničit, si zabezpečí od průzkumných radiolokačních stanic polního dělostřelectva. Palebné postavení může nepřítel zaměřit podle jediného výstřelu. Radiolokační stanice polního dělostřelectva pracují impulsním provozem v pásmu 2 a 3 cm. V perspektivě se očekává zvýšení jejich dosahu až do 50 km s cílem určit souřadnice palebných postavení taktických raket a automatizace odečtení souřadnic zjištěných baterií s cílem dosáhnout zkrácení doby pohotovosti k palbě ze 4–5 minut na 1–2 minuty.

Hlavní úlohu v získávání informací na taktickém stupni mají pozemní průzkumné

optické a radiolokační prostředky. Důležitým zdrojem informací jsou rovněž radiolokátory s bočním vyzařováním, umístěné na palubě průzkumných letounů. Velká většina radiolokačních stanic průzkumu pozemních pohyblivých cílů pracuje impulsním provozem v 3cm pásmu (AN/TPS-25, AN/TPS-5).

Základním způsobem **boje s radiolokačními stanicemi průzkumu pozemních pohyblivých cílů** je jejich rušení mobilními malorozměrovými šumivými rušiči, neboť ničení těchto stanic palbou dělostřelectva vyžaduje vyčlenění velkého množství sil a prostředků. Jejich ničení v rámci dělostřelecké přípravy nemá odpovídající výsledek, protože se vyřadí pouze 10–20 % těchto radiolokačních stanic. To prakticky nemá na snížení možností pozemního radiolokačního průzkumu vliv. Před průzkumem radiolokačních stanic s bočním vyzařováním se můžeme chránit buď aktivním rušením, nebo maskováním objektů.

Dálkové navádění protitankových řízených střel

Hlavním prostředkem boje s tanky v pozemním vojsku jsou protitankové řízené střely (PTRS). Střely z padesátých a šedesátých let se naváděly ručně a měly lineový povelový systém řízení s optickým srovnáním cíle a rakety. Naváděcí systémy nových PTRS (MILAN, HOT, TOW, SCHILLELACH) jsou poloautomatické, využívají infrapřístroje. Pracovní rozsah infrapřijímačů, pracujících ve funkci koordinátoru systému navedení PTRS, se určuje pásmem vyzařování zářiče, umístěného na střele a leží v oblasti 0,72–1,7 μ . Pracovní rozsah přijímače v tepelných samonaváděcích hlavících — 3,5–5 μ .

Boj s infra samonaváděcími hlavicemi PTRS je zatím možný pouze pomocí infra klamných cílů, umístěných mimo obvod

tanku. V perspektivě se předpokládá použití pasivního rušení (dýmy apod.) a optických kvantových generátorů k zarušení přijímačů naváděcích systémů protitankových řízených střel.

Boj s rádiovými zapalovači dělostřeleckých granátů a leteckých pum se může vést prakticky pouze vojskovými selektivními šumivými rušiči či odpovídači, které zabezpečí předčasné odpálení použitých zapalovačů.

Protiradioelektronickou činnost v pozemním vojsku **plánujeme a vedeme** v těsné kombinaci s **ničením** důležitých velitelských stanovišť (středisek), spojovacích uzlů a ostatních prvků radioelektronických systémů palběnými prostředky.

Hlavní velitelská stanoviště a radioelektronické objekty v hloubce 150–200 km od předního okraje zpravidla ničí raketové vojsko strategického určení a dálkové letectvo; objekty, které jsou před touto čarou, ničí síly a prostředky frontu. K radioelektronickým objektům zvláštní důležitosti, které má ničit raketové vojsko frontu, patří střediska pro řízení bojové činnosti letectva a stanoviště řízení a uvědomování PVO. Dělostřelectvo a taktické rakety ničí spojovací uzly divizí, velitelská stanoviště oddílů taktických raket a polního dělostřelectva, velitelská stanoviště brigád, velitelská a naváděcí stanoviště taktického letectva na pozemní cíle, stanoviště uvědomování a navedení PVO, radiolokační stanice průzkumu pozemních cílů a řízení dělostřelectva. Průzkumné skupiny zvláštního určení plní úkoly zjišťování a ničení spojovacích uzlů a velitelských stanovišť, skupin rádiových stanic, radioreléových a troposférických stanic, radiolokačních stanic a podzemních kabelových vedení.

Závěr

Úkolem protiradioelektronické činnosti na operačně taktickém stupni pozemních vojsk je rušení činnosti radioelektronických systémů a prostředků, zabezpečujících velení vojskům a řízení zbraní nepřítele s těžištěm na velení hlavním uskupením a útvarům jaderných zbraní (včetně jaderných min), dezorientovat součinnost pozemních vojsk, ztížit jejich radiotechnický průzkum a řízení palby.

Efektivnosti protiradioelektronické činnosti můžeme dosáhnout pouze správnou kombinací dvou hlavních opatření, tj. **ničení** důležitých radioelektronických objektů a **pro**středků a **rušení** velitelských a součinnostních rádiových a radioreléových spojů průzkumných radiolokačních prostředků, naváděcích systémů protitankových řízených raket a rádiových zapalovačů.

OPERAČNĚ TAKTICKÉ INFORMACE U SVAZU PVOS

V článku rozebírám možný systém sběru a přenosu informací s využitím účtovacích strojů ASCOTA 170, organizačních automatů CONSUL 251, 253, zařízení pro nezabezpečený přenos dat, zařízení pro zabezpečený přenos dat typu FKG T-50, DFE 550 a využití počítače MINSK-22 (32) u svazu PVOS.

Prostředky zpracování a sběru operačně taktické informace

Sběr a přenos informací je souhrn informačních a technických opatření pro předání informací z míst zdrojů prvotní informace do míst zpracování informace.

U svazu PVOS tzn. zpracování a přenos prvotních informací z jednotek, útvarů a svazků na svaz PVOS.

Sběr a přenos informací zejména požadavků na rychlost přenosu a včasnost získání informace pro místo zpracování se liší podle potřeb zabezpečení různých činností štábů a VS. Celý informační proces včetně zpracování musí proběhnout tak, aby řídící informace přicházely k výkonným orgánům dříve, než se může narušit stabilizace řízeného procesu.

S narůstáním rychlosti a množství potřebných informací bude nutné měnit jejich formu i charakter. Od zpráv typu fonetického hovoru a písemného dokumentu bude informace nabývat charakteru číselných údajů a později dat.

Sběr a přenos informací zabezpečí spojovací prostředky (telekomunikační okruhy):

- telefonní pojítka (telefonní síť),
- dálkopisná pojítka (dálkopisná síť),
- rádiová pojítka (soustava rádiových sítí a směrů).

Použití prostředků sběru a přenosu informací na stupni útvar, svazek, svaz PVOS

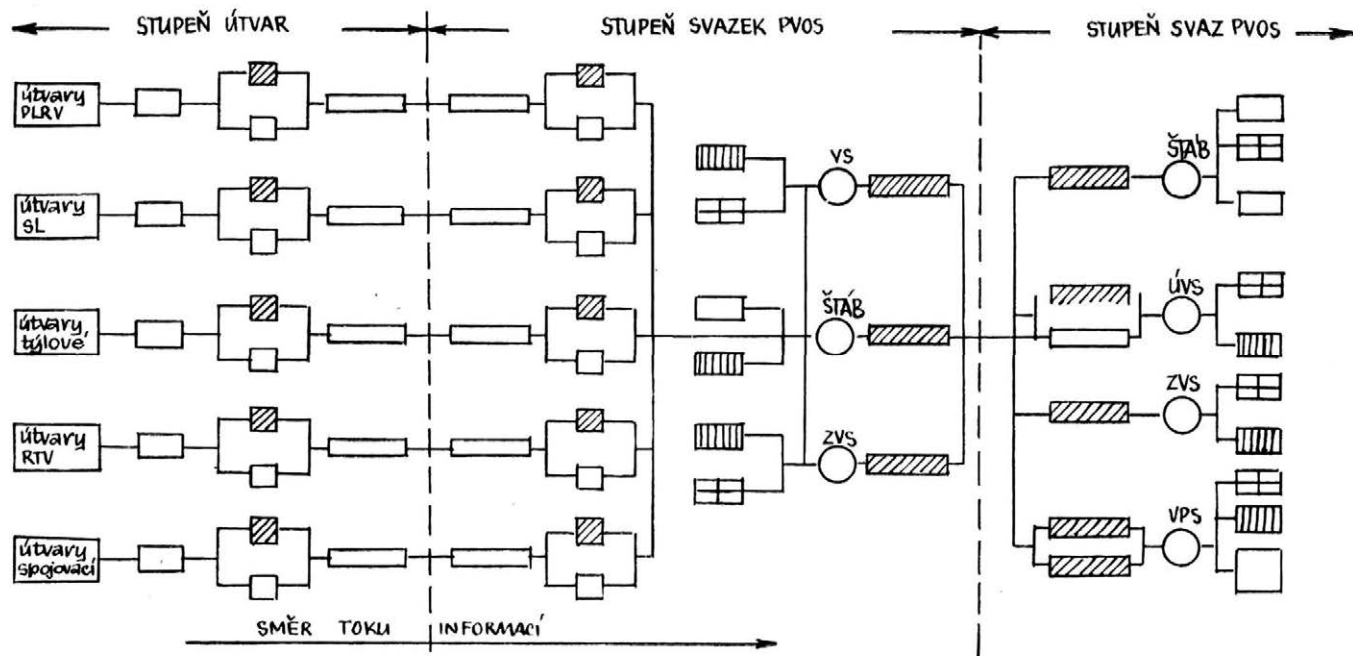
Informace z jednotek budou zpracovávány na stupni útvar na účtovacích strojích ASCOTA-170, které mají všechny útvary, na děrnou pásku.

Děrná páska bude předávána přenosovým zařízením FKG T-50 na stupeň svazek PVOS. Na stupni svazek PVOS po shromáždění děrných pásek od všech útvarů a zpracování vlastních informací na elektrických organizačních automatech CONSUL 253 na děrné pásy budou tyto předány pomocí přenosového zařízení DFE 550 na svaz PVOS pro zpracování na výpočetní středisko.

Na stupni svaz PVOS budou vlastní informace po zpracování na organizačních automatech APTIMA, CONSUL 251 a CONSUL 253 předány ve formě děrné pásy přenosovým zařízením DFE 550 na výpočetní středisko.

Možný způsob a přehled prostředků sběru informací uvádím — viz obr. 1)

GRAFICKÝ PŘEHLED PROSTŘEDKŮ SBĚRU INFORMACE

LEGENDA:

▨ Klasická dálkopisná technika

□ Dálkopisná technika ZAS

○ Směšovače

▬ Zabezpečení přenosu FKG-T 50

▨ Zabezpečení přenosu DFE 550

□ Organizační automat ASKOTA

CONSUL 251

CONSUL 253

▨

□ Počítač řady MINSK 22(32)

Obr. 1.

Sběr a přenos informací ze stupně jednotka, útvar, svazek a svaz PVOS na výpočetní středisko může probíhat dvěma způsoby:

a) cestou velitelských stanovišť

- VS jednotky,
- VS útvarů,
- VS svazků,
- ÚVS svazu;

b) cestou dozorcích orgánů (dozorčích jednotek, útvarů a dozorcích štábů)

- dozorcí jednotky,
- dozorcí útvarů,
- dozorcí štábu svazku,
- dozorcí štábu svazu.

(Schéma sběru informací podle těchto variant uvádím — viz obr. 2).

Jde zejména o předávání informací o výsledcích dosažených v bojové a politické přípravě, výsledcích o stavu bojové a mobilizační pohotovosti a pohotovostního systému PVOS na výpočetní středisko svazu.

Výpočetní středisko vyhodnocené sestavy a výsledky předává k využití štábu svazu, svazku, popř. útvaru PVOS.

(Způsob sběru informací a předávání vyhodnocených sestav uvádím — viz obr. 3).

Prostředky pro přenos informací

a) telefonní pojítka.

Na komutovaných telefonních spojkách lze převážnou část telefonních spojek použít pro přenos dat modulační rychlostí 600 Bd, na kvalitních telefonních okružích přenos dat modulační rychlostí 1200 Bd.

b) dálkopisná síť

— prakticky lze zajistit přenos dat pomocí zařízení a modulační rychlostí 50 Bd

c) rádiová pojítka, která umožňují provoz,

- fonický (A3, F3),
- telegrafní (klíčem A1, A2, F1),
- radiodálkopisný (dvoukanál F6).

V současné době nejsou pro přenos dat pro jejich pomalou a velkou chybnost plně vhodné.

V systému PVOS jsou tyto druhy spojení nepřetržitě aktivovány na velitelských stanovištích všech stupňů (jednotka, útvar, svazek, svaz) a mimo linky a směry hlášení, výstrahy, které předávají informace nepřetržitě, ostatní spojení není plně využito.

Ve štábech PVOS se na telefonních a dálkopisných linkách předávají informace převážně v době zaměstnání. Po zaměst-

nání jsou tyto prostředky spojení prakticky nevyužity. Můžeme je v této době využít při předání informací o plnění úkolů bojové a politické přípravy.

V rámci svazu PVOS je vybudován systém přenosu dat, který využívá:

- pětistopou děrnou pásku s kódem MTA 2,
- osmistopou děrnou pásku s kódem TBM.

Oba tyto systémy jsou navzájem propojeny a můžeme při přenosu dat použít jak pětistopou, tak osmistopou děrnou pásku.

Tento systém zahrnuje oboustranné směry:

- svaz PVOS — svazek PVOS,
- svaz PVOS — VpS,
- svazek PVOS — VpS.

Prostředky pro zpracování dat:

- účtovací stroj ASCOTA 170,
- elektrický psací stroj CONSUL 251,
- elektrický organizační automat CONSUL 253,
- počítač MINSK-22,
- počítač MINSK-32.

a) Účtovací stroj ASCOTA 170 deseti-klávesový a symbolový automat až s padesáti sběrnými počítačy, který může pracovat samostatně nebo s přidavnými zařízeními.

Přenos děrné pásky k dalšímu zpracování ve výpočetním středisku je možno provádět pomocí stránkového dálkopisu RFT.

b) Elektrický psací automat CONSUL 251 — psací stroj se vstupem a výstupem, který pracuje v osmistopém paritním kódu s rychlostí psaní minimálně 10 znaků/s.

Použítí:

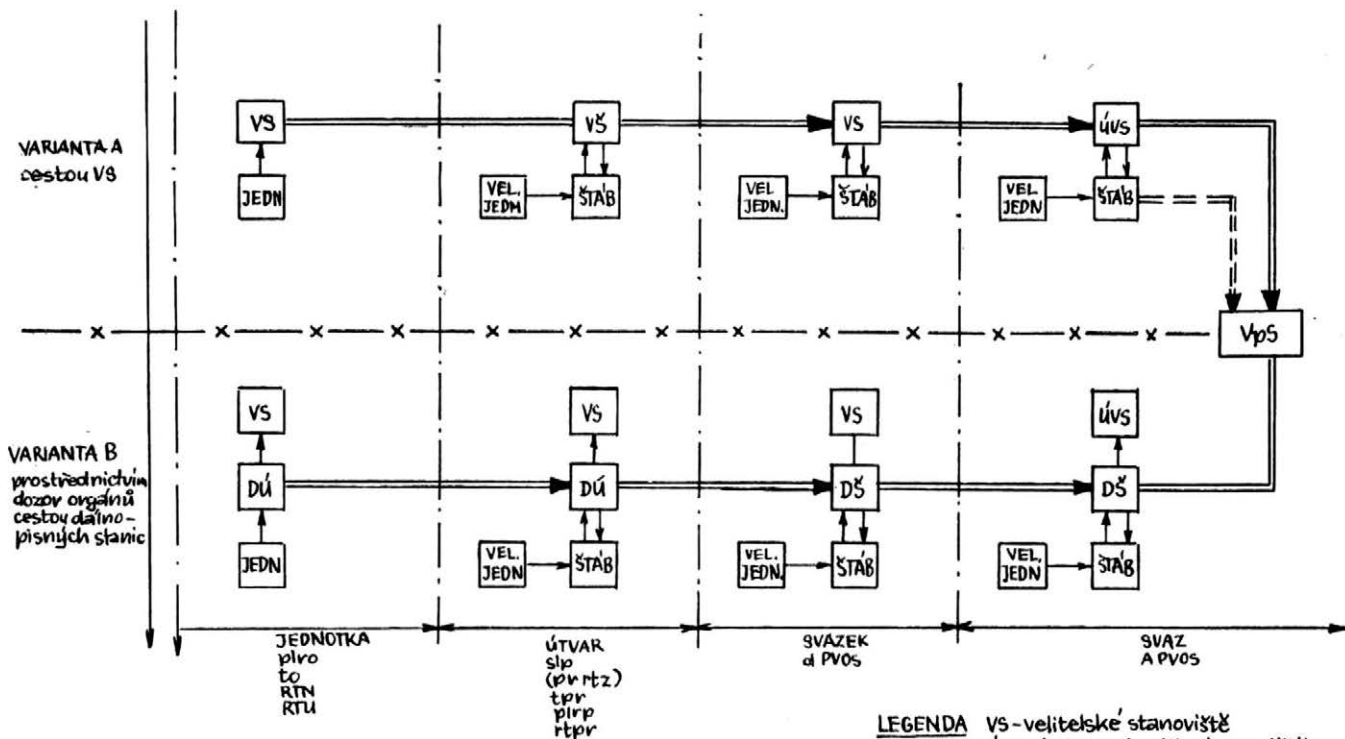
- pro psaní z jednoho stroje na jeden nebo více dalších strojů po vícevodičovém vedení,
- pro připojení děrovače — zhotovení děrné pásky,
- pro připojení snímače — novou reprodukci textu s případným novým děrováním pásky,
- jako vstupní a výstupní zařízení pro malé počítače.

c) Elektrický organizační automat CONSUL 253 — tranzistorový organizační automat, který pracuje rovněž v osmistopém paritním kódu s rychlostí psaní minimálně 10 znaků.

Použítí:

- k automatizaci zpracování dokladů technického, administrativního a evidenčního charakteru,

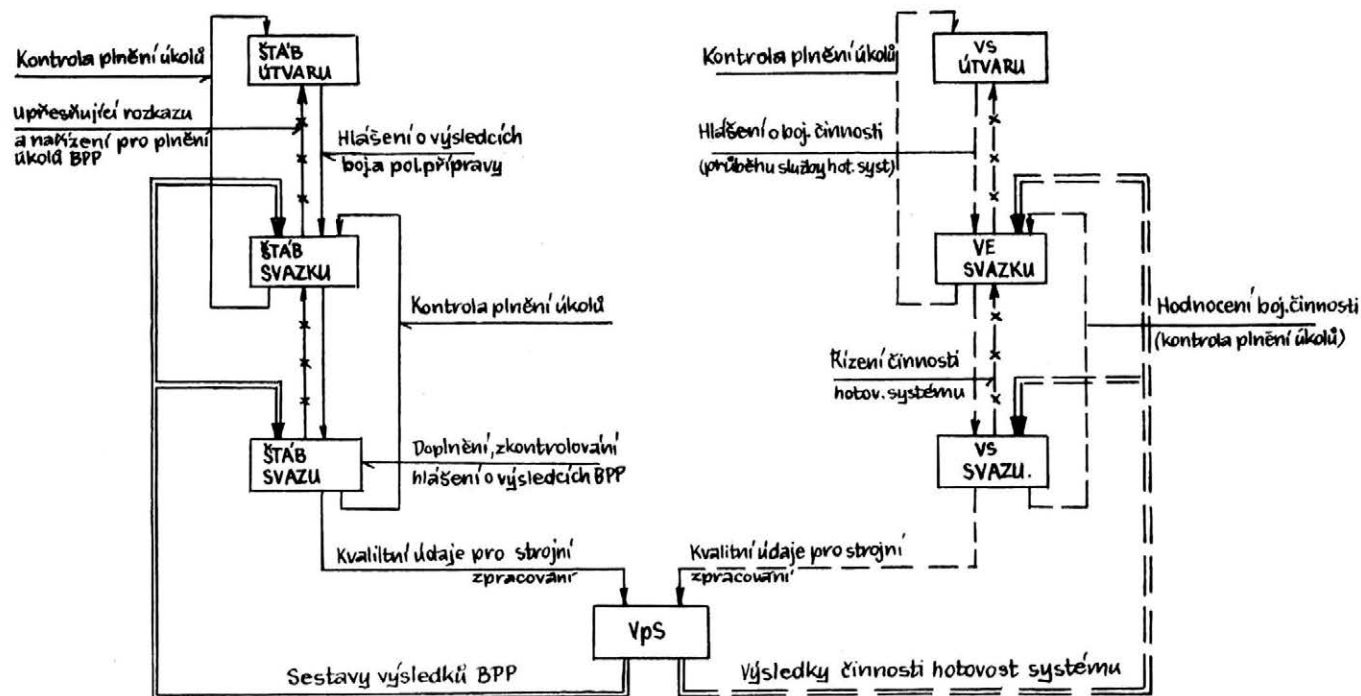
SCHÉMA SBĚRU INFORMACE - VARIANTY

LEGENDA

- VS - velitelské stanoviště
- ÚVS - ústřední velit. stanoviště
- DÚ - dozorčí útvaru
- DS - dozorčí stanic
- VpS - výpočetní středisko

SCHEMA SBĚRU INFORMACE

Obr.3

— pro pořizování děrné pásky nebo okrajově děrované karty na jednom nebo dvou děrovačích se současně psaným textem,

— pro pořizování dalších programových děrných pásek a okrajově děrovaných karet,

— pro reprodukci děrné pásky a okrajově děrované karty z prvotní děrné pásky (okrajově děrované karty) s nově skládanými údaji.

Prostředky přenosu informace

Prostředky pro přenos dat (nezabezpečený přenos).

Dálnopis T 100 — je stránkový dálnopisný stroj, pracuje na arytmičném principu.

a) první provedení

— telegrafní rychlost 50 Bd, maximální psací rychlost 6 2/3 znaků/s (400 úhozů/min),

— telegrafní rychlost 75 Bd, maximální psací rychlost 10 znaků (600 úhozů/min)

b) druhé provedení

— telegrafní rychlost 100 Bd, maximální psací rychlost 13 1/3 znaků/s (800 úhozů/min) a přestavení na nižší telegrafní rychlost 75 Bd nebo 50 Bd je možné.

Přídavná zařízení:

— zařízení pro otiskování dvoubarevného vysílání textu,

— vestavný děrovač a vysílač (pro pětistopou děrnou pásku),

— zařízení pro dálkové spuštění stroje,

— formulářové zařízení.

Dálnopis RFT T 51:

Dálnopisný stroj RFT T 51 je stránkový stroj, pracuje na arytmičném principu, telegrafní rychlost 50 Bd, maximální psací rychlost 400 znaků/min.

Automatický vysílač — typ 322 je samostatné dálnopisné zařízení, které slouží k vysílání dálnopisných zpráv naděrovaných v děrné pásce pětistopým kódem. Pracuje buď ve spolupráci s dálnopisným strojem nebo samostatně.

— telegrafní rychlost 50 Bd nebo 75 Bd,

— vysílací rychlost 400 znaků/min nebo 600 znaků/min.

Ruční děrovač typ 323 je zařízení sloužící k naděrování textu v pětičíslicovém kódu do děrné pásky. Naděrovaná páska může být použita k vysílání z automatického snímáče, nebo vestavěného sní-

mače dálnopisu. Používá se ke zhotovení děrné pásky pro:

— všechny druhy dálnopisných pracovišť,

— výpočetní a organizační techniku. Maximální děrovačí výkon cca 1000 znaků/min.

Prostředky pro přenos dat (zabezpečený přenos):

— zařízení FKG T 50,

— zařízení DFE 550

a) zařízení FKG T 50 je určeno k blokovému zabezpečení obousměrného přenosu dat v dálnopisných sítích s modulační rychlostí 50 Bd. Zařízení není přepínatelné na jiné modulační rychlosti.

Zařízení FKG T 50 umožňuje v zásadě jednak normální nezabezpečený dálnopisný provoz, jednak zabezpečený přenos dat, ale ne současně. Provoz na vlastním kanále se současným otiskem s možností děrné pásky na obou stranách spoje. Zařízení umožňuje přijímat data i v době nepřítomnosti obsluhy dálnopisné stanice.

Nejdůležitější parametry zařízení FKG T 50:

— telegrafní (modulační) rychlost 50 Bd,

— vstup a výstup dat: pětistopá děrná páska.

Patří do skupiny zařízení přenosu dat malou rychlostí, s vysokým stupněm zabezpečení a s plnou automatizací přenosu.

b) zařízení pro přenos dat DFE 550 je určeno k zabezpečenému provozu pěti a osmi stop děrné pásky. Připojení off-line nebo on-line na počítač. Zařízení pracuje oboustranně v polovičním duplexu a umožňuje též poloautomatický provoz s obsluhou jen na jedné straně:

— přenosová cesta — telefonní spojení,

— přenosová rychlost — 600 nebo 1200 bit/s (přepínatelná), zpětný kanál 75 bit/s,

— přenosový výkon — pro přenosovou rychlost 600 bit/s, je až 70 m/s, pro přenosovou rychlost 1200 bit/s je 140 m/s.

Prostředky početního zpracování informace

a) počítač MINSK-22 je malý samostatný počítač. Střední operační rychlost pro vědeckotechnické výpočty 5–6000 operací/s, pro ekonomické výpočty asi 10 000 operací/s. Operační paměť je feritová, má dva bloky, každý s kapacitou 4096 slov.

Vnější paměť je magnetická pásková, má 16 pásek, kapacita jedné pásky je při-

bližně 100 000 slov, rychlost převíjení je 2 m/s.

MINSK-22 umožňuje zpracovat číselné informace v pevné a pohyblivé čárce a různé logické operace se slovy. Počítač pracuje v dvojkové — osmičkové soustavě a lze zobrazit i čísla v desítkové soustavě.

b) počítač MINSK-32 je střední samočinný počítač. Jeho operační rychlost 8000—65 000 operací/s. Kapacita operačně feritové paměti 16 384—65 536 strojových slov. Cyklus práce operační paměti 5 μ s, vybavovací doba 1,7 μ s.

Vnější paměť:

a) magnetická pásková — záznamová frekvence 64 000 symbolů/s,

b) magnetická bubnová paměť, kapacita 64 K, rychlost výměny informace 75 kilobit/s.

Počítač můžeme doplnit automatickým souřadnicovým a kreslícím strojem DIGI-GRAF s použitím jako:

— grafický vstup do samočinného počítače,

— kreslení map a plánů atd.

Velikost kreslící plochy

120 $\times$ 90 cm 120 $\times$ 160 cm.

Rychlost záznamu

40 mm/s 120 mm/s.

MINSK-32 umožňuje zpracovávat číselné informace v pevné i pohyblivé řádové čárce, alfanumerické informace. Má možnost mnohaprogramové práce (4 pracovní programy).

Z přehledu prostředků pro zpracování a přenos informací vyplývá, že v současné době na jednotlivých štábech pouze vhodnějším využitím organických technických prostředků, zkvalitněním metodik práce, vhodnou formalizací informací můžeme výrazně zlepšit zpracování, sběr a přenos informací bez požadavků na další zvyšování plánovaných osob ve štábech.

UKAZATELE EFEKTIVNOSTI A BEZPEČNOSTNÍ VZDÁLENOSTI PŘI JADERNÝCH ÚDERECH

Normy vyjadřující bojové možnosti různých druhů palebných prostředků jsou jedním z hlavních podkladů k plánování a rozhodování. Zvláštní požadavky klademe na plánované použití jaderných zbraní, které při efektivním použití způsobí nepříteli podstatné ztráty a zabezpečí tak vojskům volnost manévru.

Z charakteru operací v podmínkách širokého použití jaderných zbraní vyplývá, že předpokladem ke splnění cílů operace jsou jaderné údery. Raketové vojsko má rozhodující vliv při řešení bojových úkolů a cílů operace. V průběhu útočné operace ničí prostředky jaderného napadení nepřítele, hlavní uskupení vojsk (s důrazem na tankové), dezorganizuje systém velení a vojskového týlu, zabraňuje manévru vojsk, příchodu záloh nepřítele a přenášení jeho hlavního úsilí na jiné směry. Raketové vojsko armády se kromě toho aktivně účastňuje boje s radioelektronickými prostředky nepřítele a to údery na jejich nejdůležitější uskupení a uzly.

Zvláštní význam při vedení jaderných úderů raketového vojska má jejich efektivnost, předstihující neočekávané údery a dosažení tak převahy na hlavním směru. V další části článku krátce ukáží na podíl náčelníka a oddělení RVD vševojskové armády při vyčíslení hodnoty ukazatelů efektivnosti jaderných úderů a bezpečnostní vzdálenosti, tj. charakteristiky o kterých musí být mimo jiné vševojskový velitel informován před přijetím reálného návrhu k úderu. Tyto okolnosti nebyly vždy dodrženy při cvičení NEUTRON 73.

Hodnocení efektivnosti jaderných úderů

Raketové vojsko vševojskové armády plní úkoly v součinnosti s frontovými prostředky a vojsky. Bojové úkoly plní jednotlivými, skupinovými údery a účastí v hromadných jaderných úderech.

Hlavním úkolem raketového vojska je nepřetržitě ničit prostředky jaderného napadení nepřítele. Jadernou municí ničí ve skladech speciální munice a na zásobovacích místech.

Ničení hlavního uskupení vojsk nepřítele je dalším úkolem raketového vojska armády, který plní hromadnými nebo skupinovými údery v součinnosti s letectvem. Raketové prostředky budou ničit vojska nepřítele, především jeho tankové svazky a útvary v prostorech soustředění a na přesunu. Při manévru záloh vedeme údery na komunikační uzly, přepravy a soutěsky, nebo vytváříme jaderné přehradu na osách přesunu vojsk nepřítele.

Při ničení pochodových proudů nepřítele má velký význam těsná součinnost letectva a raketového vojska. Údery letectva na pochodové proudy konvenčními prostředky ničení narušují bojovou a pochodovou sestavu, způsobují nahromadění vojsk na osách. Tím vytvářejí podmínky pro raketové jaderné údery s velkou efektivností.

Jaký počet cílů (objektů) pro prostředky jaderného napadení může vytvářet nepřátelský svazek? Tak např. divize západoněmecké armády podle organizační struktury představuje tyto možné počty cílů (objektů):

- divizní prostředky (raketový oddíl HONEST JOHN, smíšený dělostřelecký oddíl, velitelské stanoviště divize) 5—6 cílů
- motorizovaná (horská) brigáda (tři motorizované nebo horské prapory, dělostřelecký oddíl, protitankový prapor, VS brigády) 5—6 cílů
- mechanizovaná brigáda (dva mechanizované, jeden tankový prapor, dělostřelecký oddíl, VS brigády) 4—5 cílů
- tanková brigáda (dva tankové, jeden mechanizovaný prapor, dělostřelecký oddíl, VS brigády) 4—5 cílů

Celkem nepřátelský svazek (podle typu) bez přidělených a podpůrných jednotek představuje k ničení prostředky jaderného napadení hodnotu asi dvacetí cílů (objektů). Kolik tedy je třeba úderů, abychom vyřadili nepřátelskou divizi z bojové činnosti (ztratila bojeschopnost)?

I při vedení operace s použitím jaderných zbraní bereme v úvahu zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války. Nepřátelská divize pozbyla bojeschopnost, když měla více než 50 % ztrát. Za tohoto předpokladu nebyla již organizovaná řízena bojová činnost zbylých částí svazku a tyto jednotky byly schopny plnit jen dočasně dílčí úkoly.

Uplatníme-li tento závěr i při vedení operace s použitím jaderných zbraní, je pak třeba k ztrátě bojeschopnosti nepřátelského svazku zničit více než deset cílů (objektů). Ovšem na zjištěné cíle musíme bezpodmínečně vést údery s odpovídající mohutností (ráží) jaderné náplně. Při střelbě raketovými prostředky s jadernými náplněmi vyjadřujeme hodnoty ztrát pomocí pravděpodobnosti. To nazýváme „ohodnocení efektivnosti jaderných úderů“. Při hodnocení jaderných úderů používáme ve štábech raketového vojska a dělostřelectva tyto číselné charakteristiky:

- pravděpodobnost účinného zasažení „P“ na jednotlivý (bodový) cíl,
- spolehlivě vyřazená oblast cíle „S_o“ a „L_o“ (procento spolehlivosti zasažení plochy nebo délky cíle při pravděpodobnosti zásahu 90 %) u plošných (skupinových) nebo lineárních cílů,
- matematická naděje vyřazené oblasti (délky) „Ma“ u plošných a lineárních cílů,
- maximálně zničená oblast „S_{max}“ při úderu na plošný (skupinový) cíl.

Velikost těchto jednotlivých číselných charakteristik nám ukazuje, jaké efektivnosti pravděpodobně dosáhneme, tj. zda je úder účelný a jakého výsledku

Potřebná mohutnost (ráže) jaderných úderů ke zničení některých cílů nepřítele ve vyčkávacím prostoru – varianta

Cíle pro jaderné úderý	Předpokládaná efektivnost jaderných úderů k ničení plošných (skupinových) cílů		Potřebná mohutnost (ráže)		Poznámka
	prostředků jaderného napadení	ostatních cílů	OTR	TR	
	[S ₀ ≥ 80 %]	[S ₀ ≥ 40 %]	[kt]		
a) prostředky jaderného napadení					
Oddíl HONEST JOHN ve vyčkávacím prostoru 1)	81—96	—	20—40	10—20	1) Živá síla a bojová technika nekrytá 2) Při úderech uvažována délka střelby — pro R 70 50—60 km — pro R 300 120—200 km
Baterie 203,2 mm H ve vyčkávacím prostoru 1)	80—94	—	—	3—10	
Oddíl 175 mm K ve vyčkávacím prostoru 1)	81—84	—	20	10—20	
Polní sklad jaderné munice	87—97	—	40—100		
b) uskupení vojsk					
Tankový prapor (živá síla v tancích)	—	61	100	více 20	
Mechanizovaný prapor (živá síla v OT)	—	49	20	2 × 20	
Motorizovaný prapor (živá síla v automobilech)	—	50—63	20	10	
Protitankový prapor (živá síla v automobilech, OT a SHD)	—	57	40	více 20	
Dělostřelecký oddíl v prostoru soustředění (živá síla v automobilech)	—	50	—	10	
c) VS a prostředky PVO					
Velitelské stanoviště divize (živá síla v automobilech)	—	50	—	10	
Baterie HAWK 1)	—	56—61	20	10—20	

jsme dosáhli a zda byl úder dostačující. Úkolem hodnocení efektivnosti jaderných úderů je pomocí číselných charakteristik zhodnotit, jakého účinku s určitou pravděpodobností dosáhneme na cíl jaderným úderem a též posoudit, jakého výsledku jsme dosáhli úderem. Z toho vyplývá, že hodnotíme před úderem — hodnocení a priori, ale i po úderu — a posteriori, neboli kontrola výsledku. Účinkem tedy rozumíme výsledek, kterého dosáhneme jaderným úderem v individuálním případě za konkrétních podmínek. Účinek je tedy zvláštní hodnotou efektivnosti.

Potřebná mohutnost (ráže) jaderných úderů k ničení některých cílů, kdy živá síla a bojová technika je v zákopech a připravených palebných stanovištích – varianta

Cíle pro jaderné údery	Předpokládaná efektivnost jaderných úderů k ničení			Potřebná mohutnost (ráže)		Poznámka
	ZHN nepřítele		ostatních plošných cílů	OTR	TR	
	bodový cíl	plošný cíl				
	[P ≥ 0,9]	[S ₀ ≥ 80 %]				
a) prostředky jaderného napadení						
Oddíl HONEST JOHN v připraveném PBR	—	83—91	—	40—100	více 20	1) Při úderech uvažována délka střelby pro rakety typu R 30 20—25 km R 70 30—50 km R 300 80—200 km 2) Při umístění živé síly v lehkých úkrytech dosáhne se při úderu 40 kt jen umlčovacího účinku (S ₀ = 24 %) 3) Když živá síla bude v lehkých úkrytech, úderem 100 kt dosáhne se jen umlčovacího účinku (S ₀ = 27 %)
Jednotlivé odpalovací zařízení v pal. stanovišti	0,9—0,95	—	—	—	3—10	
Baterie 203,2 mm H v připraveném palebném postavení	0,9—0,95	—	—	—	3—10	
Baterie 175 mm K v připraveném palebném postavení	0,9—0,95	—	—	—	3—10	
b) uskupení vojsk						
Opěrný bod roty, živá síla v nekrytých zákopech 2)	—	—	47	—	10	
Rajón obrany praporu 3)	—	—	42—54	20—40	20	
Motorizovaný (mechanizovaný) prapor v prostoru soustředění	—	—	40—46	20	10	
Tankový prapor v prostoru soustředění	—	—	49	100	více 20	
Dělostřelecký oddíl v připraveném palebném postavení	—	—	47	—	10	
c) VS a prostředky letectva						
Velitelské stanoviště divize	—	—	47—54	—	10—20	
Středisko řízení letectva	—	—	46	20	—	
Letiště	—	—	48	40	—	

Vzhledem k těmto hlediskům používáme ve štábech RVD číselné hodnoty ukazatelů efektivnosti jaderných úderů takto:

— k zničení prostředku jaderného napadení, charakteru bodového (jednotlivého) cíle $P \geq 0,9$,

— pro zničení ostatních bodových [jednotlivých] cílů podle jejich významu $P = 0,7 \div 0,9$,

— k zničení živé síly a bojové techniky, rozboření obranných staveb a vojenských průmyslových zařízení, jde-li o charakter plošného (skupinového) cíle běžného významu $S_o \geq 40 \%$ (nebo lineárního $L_o \geq 40 \%$),

— pro stejný účel, jde-li o charakter plošného (skupinového) cíle zvláštního významu (prostředky jaderného napadení) $S_o \geq 80 \%$,

— k umlčení živé síly a bojové techniky, jde-li o charakter plošného (skupinového) cíle libovolného významu $S_o \geq 20 \%$ (lineárního cíle $L_o \geq 20 \%$).

Podmínkám spolehlivě zasažené plochy S_o odpovídají při středních podmínkách hodnoty matematické naděje M_n zasažené plochy.

Bereme-li v úvahu číselné charakteristiky při ztrátě bojeschopnosti nepřátelského svazku, který např. před zasažením zaujal ve vzdálenosti 40–60 km od linie fronty vyčkávací prostor, budeme potřebovat k zničení některých důležitých cílů (objektů) množství jaderných úderů raketových vojsk (operačně taktickými a taktickými raketami) — viz **tabulka 1**.

V případě, že velitel vševojskové armády nařídí zničit nepřátelská uskupení, která na předpokládaném směru činnosti našich vojsk zaujala přípravnou obranu, budeme k zničení některých cílů potřebovat jaderné údery operačně taktických a taktických raket — viz **tabulka 2**.

Na základě **tabulek 1 a 2** můžeme učinit tyto závěry:

— za předpokladu, že chceme napadnout jadernými údery tankovou divizi nepřítele ve vyčkávacím prostoru, pak ke ztrátě její bojeschopnosti, budou-li zničeny prostředky jaderného napadení, velitelské stanoviště svazku, tankové brigády, tj. čtyři tankové, dva mechanizované prapory a dva dělostřelecké oddíly, potřebujeme 12 jaderných úderů o celkové hodnotě asi $\{1/3, 4/10, 2/20, 1/40 \text{ a } 4/100\}$ 523 kt,

— v případě, že bude za stejných podmínek napadena motorizovaná divize, pak ke zničení prostředků jaderného napadení, velitelského stanoviště divize, třech motorizovaných, dvou tankových, jednoho mechanizovaného a protitankového praporu potřebujeme 11 jaderných úderů o celkové hodnotě asi $\{1/3, 5/10, 1/20, 2/40, 2/100\}$ 353 kt,

— prostředky PVO nepřítele (baterie HAWK) budou ničeny s cílem vytvořit příznivé podmínky pro činnost letectva nebo pro průlet a vysazení vzdušných výsadků v průběhu útočné operace,

— ke zničení rajónu obrany praporu ve vybudované obraně, když živá síla je umístěna v nekrytých zákopech, potřebujeme 20 kt. V případě, že živá síla bude v lehkých úkrytech, lze jaderným úderem o mohutnosti 100 kt očekávat jen umlčení rajónu obrany ($S_o = 27 \%$),

— obdobně na opěrný bod rot, kde živá síla je v nekrytých zákopech, jaderným úderem 10 kt dosáhneme jeho zničení ($S_o = 47 \%$). Bude-li však živá síla v lehkých úkrytech, můžeme jaderným úderem 40 kt operačně taktických raket očekávat jen jeho umlčení ($S_o = 24 \%$),

— na prapory brigádních nebo divizních záloh nepřítele v připravené obraně vedeme údery o mohutnosti 10 až 100 kt (v závislosti na druhu),

— ke zničení jaderné munice v podzemních skladech potřebujeme daleko vyšší ráže jaderné náplně, než jsou k dispozici u operačně taktických prostředků,

Tabulka 3

Bezpečnostní vzdálenosti na některé dálky střelby raketovým útvarem a armádní raketovou brigádou

Způsob roz- místění živé síly	Dálka střelby raketových prostředků v km																							
	15			20			25			30			100			110			120			140		
	při mohutnosti jaderné náplně v kt																							
	13	10	20	3	10	20	3	10	20	3	10	20	20	40	100	20	40	100	20	40	100	20	40	100
Nekrytá v ote- vřených auto- mobilech a transportérech	4	5,2	6,3	3,7	4,9	6	3,6	4,8	5,9	3,7	4,9	6	6,3	7,6	9,8	6,5	7,7	10	6,7	7,8	10,2	6,9	8,1	10,4
2)	6,2	8,8	10,8	5,9	8,3	10,5	5,8	8,2	10,4	5,9	8,3	10,5	10,8	12,3	17,8	11	13,5	18	11,2	13,7	18,2	11,4	13,9	18,4
V zákopech za dýmu a kouřma	4	4,8	5,6	3,7	4,5	5,3	3,6	4,4	5,2	3,7	4,5	5,3	5,6	6,6	8,3	5,8	6,8	8,5	6	7	8,7	6,2	7,2	8,9
V uzavřených obrněných transportérech	3,7	4	4,2	3,4	3,7	3,9	3,3	3,6	3,8	3,4	3,7	3,9	4,2	4,4	4,7	4,4	4,6	4,9	4,6	4,8	5,1	4,8	5	5,3
V tancích	3,4	3,7	3,8	3,1	3,4	3,5	3	3,3	3,4	3,1	3,4	3,5	3,8	4	4,2	4	4,1	4,4	4,2	4,4	4,6	4,4	4,5	4,8
V krytech lehkého typu	2,4	2,6	2,8	2,1	2,3	2,5	1,9	2,2	2,4	2,1	2,3	2,5	2,8	2,9	3	2,9	3	3,2	3,2	3,3	3,4	3,3	3,4	3,6

Poznámka: 1) úder ve dne při uvědomění vojsk o době úderu

2) úder v noci nebo ve dne, kdy vojska nejsou uvědoměna o době úderu

3) za snížené viditelnosti (děšť, mlha, silné zadýmení), kdy vojska nebyla uvědoměna, platí bezpečnostní vzdálenost ad 1)

— současně s předpokládanou efektivností při jaderných úderech v blízkosti linie fronty vlastních vojsk musí štáb RVD vševojskové armády určit bezpečnostní vzdálenost.

Čára bezpečnostní vzdálenosti vojsk od plánovaného epicentra jaderného výbuchu

Při jaderných úderech musíme brát v úvahu bezpečnostní vzdálenost. Čára bezpečnostní vzdálenosti pro vojska od plánovaného epicentra (centra) jaderného výbuchu je závislá na:

- mohutnosti (ráži) a druhu výbuchu,
- úchylce epicentra výbuchu od plánovaného záměrného bodu (ZB), maximálně 5 úp,
- charakteru bojové činnosti vojsk,
- stupni ženižního vybudování výchozího prostoru,
- rázu terénu, povětrnostních podmínkách a denní době,
- uvědomění vojsk o jaderném výbuchu.

Bezpečnostní vzdálenost vojsk při vzdušném výbuchu určujeme podle ničivých účinků pronikavé radiace, tlakové vlny a světelného záření nezávisle na druhu bojové činnosti. Při určování bezpečnostní vzdálenosti (L_b) pro vzdušný výbuch vycházíme ze dvou faktorů:

- minimální vzdálenosti od záměrného bodu výbuchu, od kterého není živá síla zasažena (R_b),
- možné maximální úchyly epicentra výbuchu od záměrného bodu, tj. 5 úp.

Potom bezpečnostní vzdálenost (L_b) můžeme vyjádřit vztahem:

$$L_b = R_b + 5 \text{ úp} \quad (1.1)$$

Minimální vzdálenost od epicentra výbuchu, od které není živá síla zasažena, je rovna poloměru takového pásma (prostoru), kde na jeho hranici rozmístění živé síly dávka pronikavé radiace nepřesahuje 1—2 r a při povrchu země přetlak v čele tlakové vlny nepřesahuje hodnoty:

- a) 0,1 kg/cm² při rozmístění vojsk mimo úkryty v rovinatém terénu a vzhledem k místu výbuchu i na přivrácených svazích výšin, úžlabin apod. v automobilech a otevřených obrněných transportérech,
- b) 0,12 kg/cm² v otevřených opevněných stavbách a mimo úkryty na odvrácených svazích výšin, úžlabin apod.,
- c) 0,25 kg/cm² v uzavřených transportérech,
- d) 0,35 kg/cm² v tancích,
- e) 0,5 kg/cm² v pohotovostních úkrytech,
- f) 1,— kg/cm² v úkrytech lehkého typu.

Při rozmístění živé síly mimo úkryty jsou vyloučeny popáleniny 1. stupně obnažených částí těla světelným zářením.

Číselné hodnoty bezpečnostní vzdálenosti podle vztahu (1.1) pro vzdušný výbuch jak pro taktické, tak operačně taktické rakety, viz **tabulka 3** jsou závislé na způsobu rozmístění živé síly, mohutnosti (ráži) jaderné náplně, dále střelby a podmínkách platnosti R_b .

Z tabulky 3 je zřejmé, že před zahájením jaderných úderů vyplývají pro štáby RVD armády některé povinnosti:

- NRVD informuje velitele armády o velikosti bezpečnostní vzdálenosti (neboť vševojskový štáb musí uvědomit vojska o době a prostoru jaderného úderu na směr jejich bojové činnosti),

- jaderné úder, které půjdou před útočící vojska na rajóny obrany praporu prvního sledu nepříteli (zpravidla na začátku palebné přípravy), musí být důsledně sladěny s činností vojsk na předním okraji (zvláště s jednotkami vyčleněnými k ničení cílů přímou střelbou, k ražení průchodů v minových zátarasech apod.),

- při vedení jaderných úderů za tmy, nebo ve dne, kdy vojska nebyla uvědomena o době výbuchu, zvětšíme bezpečnostní vzdálenost až o 70 %.

Závěr

Určení předpokládané efektivity a bezpečnostní vzdálenosti jaderných výbuchů je prvořadou povinností štábu armády. Nejucelenější podklady k vyčíslení uvedených charakteristik na základě získaných průzkumných zpráv má náčelník a oddělení RVD vševojskové armády. Před uskutečněním jaderných úderů je proto bezpodmínečně nutné, aby vševojskový velitel využil odborných znalostí NRVD a nechal si navrhnout na dané cíle (objekty) nejvhodnější mohutnost (ráží) jaderné náplně, předpokládanou efektivity, dobu úderu a bezpečnostní vzdálenost.

Stanovení efektivity jaderných úderů mimo jiné závisí od přesnosti průzkumných podkladů cíle (objektu), dálky střelby raketových prostředků, povětrnostních podmínek v době úderu a dalších. Při vyhodnocení skutečných výsledků jaderného úderu můžeme tedy eventuálně počítat i s větší úchytkou než 5 úp epicentra výbuchu od stanoveného záměrného bodu. Proto po jaderném úderu musí vždy NRVD (když bude mít k dispozici letounové vzlety vzdušného průzkumu) nebo štáb vševojskové armády procvičit jeho výsledek.

Ženíjní zabezpečení útočné operace vševojskové armády

V letošním výcvikovém roce na základě RMNO pro přípravu vojsk ČSLA je kromě jiných úkolů v operační přípravě též stanoveno zaměřit pozornost velitelů a štábů na studium a procvičování možných variant zahájení války a zdokonalování způsobů vedení útočných operací bez i s použitím jaderných zbraní, s cílem odrazit agresi a zničit nepřítele v krátké době.

Také pro ženijní vojsko jsou v RMNO stanoveny úkoly, které ve svém komplexu zabezpečují splnění hlavního úkolu. Jsou to především úkoly, které zabezpečují rychlost postupu vojsk v útočném boji a operaci. Dále pak úkoly spojené s ženijním budováním obrany za pomoci ženijní techniky.

V souladu s vytyčenými úkoly v RMNO jsem zpracoval tento článek.

Vedení armádních útočných operací je hlavním a rozhodujícím druhem boje vševojskových svazů, který ve svých důsledcích podmiňuje splnění konečného cíle ozbrojeného zápasu, tj. zničení nepřítele.

Ke zdárnému a všestrannému zabezpečení útočné operace vševojskové armády patří i ženijní zabezpečení, které svým významem především komplexního zabezpečení rychlého tempa postupu má jednu z rozhodujících úloh.

V článku podrobně rozeberu tyto hlavní úkoly:

- ženijní průzkum,
- zabezpečení pohybu a manévru vojsk v průběhu operace úpravou komunikační sítě,
- ženijní zabezpečení střetného sražení s přechodem na použití jaderných zbraní,
- překonávání vodních překážek,
- ženijní zabezpečení velitelských stanovišť,
- ženijně technická opatření operačního maskování,
- průzkum, těžení a zásobování vojsk pitnou vodou.

Ženíjní průzkum

Je spolu s vševojskovým průzkumem a průzkumem druhů vojsk jednou z nejdůležitějších součástí zabezpečení bojové a operační činnosti vojsk. Hlavním cílem a úkolem ženijního průzkumu je zjistit, získat údaje a hodnověrně

zprávy o ženijní činnosti a opatřeních nepřítele a doplňující údaje o terénu z hlediska jejich vlivu na průběh a organizaci bojové činnosti a její ženijní zabezpečení. Počet objektů ženijního průzkumu je značný a vzhledem ke svému rozsahu jej nemohou splnit pouze ženijní průzkumné jednotky. Získávat zprávy ženijního charakteru je proto povinností všech průzkumných jednotek a orgánů průzkumu.

Povinností štábů všech stupňů je spolu se stanovením úkolu k průzkumu nepřítele určit i cíle a objekty ženijního průzkumu. Úkoly ženijního průzkumu navrhuje a jejich plnění sledují ženijní náčelníci, kteří udržují za tímto účelem úzkou součinnost se zpravodajskými orgány.

Na stupni armáda z hlediska místa plnění ženijního průzkumu úkolů a použití ženijních průzkumných jednotek, dělíme ženijní průzkum na ženijní průzkum nepřítele a podrobný ženijní průzkum v bojových sestavách vlastních vojsk.

Nová zásada komplexnosti a centralizace řízení a organizace **průzkumu nepřítele** v podstatě změnila dřívější organizaci a řízení ženijního průzkumu.

Za organizaci a řízení ženijního průzkumu nepřítele přejímá odpovědnost na všech stupních velení zpravodajské oddělení nebo zpravodajští důstojníci.

Zvláštním prvkem v celé organizaci ženijního průzkumu nepřítele zůstává vševojskový svazek, kde ženijní náčelník používá ženijní průzkumnou četů jak k plnění ženijního průzkumu nepřítele, tak i k podrobnému průzkumu ve svých prospěch.

Přijatá zásada centralizace zabezpečuje jednotnost průzkumového úsilí a maximální efektivnost.

Podíl náčelníka ženijního vojska armády na plánování ženijního průzkumu nepřítele se v zásadě nemění. Rozdíl je jen v tom, že své požadavky na průzkum nyní uplatňuje u zpravodajských orgánů.

Na stupni armáda chceme především zjistit údaje a získat zprávy o

- rozmístění ženijních sil nepřítele, jejich organizaci, technickém a materiálním vybavení a prostorech jejich činnosti,
- systému ženijního vybudování a rázu nepřátelské obrany, odolnosti, povaze opevnění, zátarasů všeho druhu s důrazem na jaderné miny,
- klamných opatřeních nepřítele,
- skladech ženijního materiálu a munice a dalších technických údajích o ženijní technice,
- stavu vodních a jiných překážek, vhodných místech pro jejich překonání, opatřeních nepřítele apod.,
- mostech a opatřeních na nich,
- průchodnost terénu.

Většinu zpráv a údajů z hlediska požadavků zabezpečení armádní útočné operace sledujeme již v míru. Jde především o opatření v rámci operační přípravy válčiště.

Výchozím podkladem náčelníka ženijního vojska armády pro určení požadavků na ženijní průzkum nepřítele jsou přehledy o vykonaných nebo připravovaných ženijních opatřeních nepřítele, vyhodnocení terénu a přírodních překážek, zjištěné náznaky a přípravy k použití jaderných min, dislokace ženijních sil apod.

Z hlediska opatření nepřítele v příhraničním pásmu (ukládání jaderných min) je nutné začleňovat do hloubkového průzkumu na stupni armáda i specialisty pro průzkum a zneškodňování jaderných min.

Změny v organizaci plánování a vedení ženijního průzkumu nepříteli nezabavují náčelníka ženijního vojska armády povinnosti vést informační zpravodajskou činnost v ženijní oblasti ve prospěch ženijních svazků, útvarů a ženijních náčelníků. Souhrnným informačním orgánem o nepříteli v míru i v polních podmínkách jsou zpravodajská oddělení.

Kompetenční změny v organizaci a řízení průzkumu ponechávají v povinnostech ženijního vojska organizaci vedení **podrobného ženijního průzkumu** ve vlastních bojových sestavách, který je nedílnou součástí jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení a vede se bezprostředně před vlastním plněním úkolu. Organizují a řídí jej velitelé ženijních jednotek, útvarů a svazků, které konkrétní úkol ženijního zabezpečení plní. Vedou jej zásadně v prostorech činnosti vlastních vojsk ženijní průzkumné jednotky nebo ženijní jednotky vyčleněné k plnění tohoto úkolu.

Cíle a úkoly podrobného ženijního průzkumu se přímo váží na cíle a úkoly ženijního zabezpečení, jehož plnění zajišťují. Průzkum se vede v krátkých časových lhůtách a bezprostředně po něm začíná plnění úkolu.

Štáb náčelníka ženijního vojska armády ovlivňuje cíle, úkoly a použití ženijních průzkumných jednotek prostřednictvím ukládaných úkolů ženijního zabezpečení. Samostatné úkoly podrobnému ženijnímu průzkumu neurčuje.

Průzkumné ženijní jednotky ženijních (pontonových) svazků (útvárů) vedou průzkum na takovou vzdálenost od prostoru rozmístění ženijních útvarů (svazků) nebo v takovém časovém předstihu, aby nezdržely vlastní splnění úkolu.

Hlavním organizátorem obou druhů ženijního průzkumu ve štábu ženijního svazku zůstává zpravodajský důstojník, u ženijních útvarů náčelník štábu.

Zabezpečení pohybu a manévru vojsk v průběhu operace úpravou komunikační sítě

Na základě bojového a operačního uskupení, bojové činnosti a materiálně technického zabezpečení je nutné pro pohyb na jednotlivých stupních zabezpečovat:

— na stupni prapor, pluk	1 osu postupu,
— na stupni divize	1—2 cesty,
— na stupni armáda:	
— pro každou nově zasazovanou divizi	2—3 cesty,
— pro týlové přesuny	1—2 základní automobilní silnice,
	1—2 pomocné automobilní silnice.

Ženijní vojsko odpovídá za úpravu cest pro přesun do stupně divize v plném rozsahu, na stupni armáda za zabezpečení operačních přesunů.

Těžiště úpravy cest bude spočívat ve skupinách pro úpravu praporečnic cest a OZP pluků a divizí.

V závislosti na úkolech vševojskových útvarů a svazků vyplývá i jejich místo v bojové sestavě:

- prostor činnosti skupiny pro úpravu praporečnic cesty ve vzdálenosti 800 až 1200 m,
- prostor činnosti OZP pluku 3—6 km,
- prostor činnosti OZP divize 10—15 km.

Na stupni armáda nelze při úpravě působit po celé délce armádních cest. Činnost vyčleněných ženijních útvarů armády se proto soustřeďuje jen na prostory, které svým přirozeným charakterem nebo možnými následky nepřátelské činnosti mohou nepříznivě ovlivnit rychlý a plynulý přesun vojsk, hlavně pak přesuny druhých sledů a záloh. Jsou to zpravidla přechody členitého terénu, horská pásma, zalesněné a rozbahněné neschůdné úseky, větší vodní překážky a zničené prostory.

Rozsah a hloubka zón takto upravovaných (udržovaných) cest nebude vždy stejná. Bude záviset na terénu a jeho ženijně technickém vyhodnocení a na předpokládaných opatřeních nepřítele a jeho možnostech. V neposlední řadě pak na možnostech vyčlenění vlastních sil a prostředků k plnění tohoto úkolu.

V podmínkách středoevropského válčiště můžeme předpokládat maximální rozměry zóny 50X40 km s 3—4 cestami.

Zonální způsob úpravy komunikací byl vyvolán především potřebou značného rozsahu komunikací a omezeným počtem ženijních sil a prostředků, které můžeme na tento úkol vyčlenit. Dále požadavkem rychlosti při úpravě cest na operačním stupni, který má zabezpečovat operační přesuny rychlostí 15 až 40 km/h, v závislosti na členitosti terénu. Útvary do prostoru zón vysíláme s předstihem.

Přesuny mimo zóny si zabezpečují přesunující se útvary a svazky vlastními prostředky.

U armády mohou být zpravidla zřizovány 1—2 zóny. Pro tento úkol může vyčlenit ženijní prapor zesílený technikou tak, aby na každé cestě v zóně pracovala zesílená ženijní rota (1 DOK, 1 rypadlo, 2 motorové pily, materiál pro průzkum, úpravu a vytyčování cest, 500 kg trhavin). Někdy je dočasně přidělí front i prapor ženijních strojů.

Ženijní zabezpečení střetného sražení s přechodem na použití jaderných zbraní

Složitost tohoto úkolu vyplývá ze skutečnosti, že použití jaderných zbraní ovlivní rozhodujícím způsobem další průběh operace. Nepřítel použitím jaderných zbraní bude usilovat o změnu nepříznivé situace ve svůj prospěch. Naším úkolem bude tomu nejen zabránit, ale v dosavadním příznivém vývoji operace pokračovat. Přijatá opatření budou spočívat v rozhodném rozbití uskupení nepřítele, zejména jeho raketových prostředků, tankových svazků a v rušení spojení.

Jestliže splnění těchto požadavků z vševojskového hlediska spočívá ve stále pohotovosti sil a prostředků k rychlému a organizovanému přechodu na použití jaderných zbraní, stejný požadavek je i na připravenost ženijního vojska.

Úkoly ženijního zabezpečení se nemění. Jejich plnění však bude probíhat za daleko složitějších podmínek a rychlostí tempa postupu vojsk. Nelze podceňovat ani pasívní opatření ženijního zabezpečení, která budou především spočívat v ženijních opatřeních ke snížení účinků nepřátelských jaderných úderů, jako je ochrana živé síly a techniky a účast ženijních jednotek ve speciálních odřadech.

Z úkolů ženijního zabezpečení vystupuje v současnosti do popředí zvláště průzkum a zneškodňování jaderných min. S jadernými minami musíme počítat

stejně jako s ostatními ZHN, dopravovanými do daného prostoru různými prostředky.

Složitost a obtížnost úkolu průzkumu a zneškodňování jaderných min spočívá především v tom, že převážná většina opatření nepříteli nám nebude známa. Zjištění jednotlivých příznaků k jejich použití bude závislé na tom, jak štáby rozpracují a zaměří průzkum, jak v souhrnu vyhodnotí a stanoví nejpravděpodobnější směry, prostory a místa uložení jaderných min.

Touto problematikou bychom se měli trvale zabývat při řešení ženijních opatření na jednotlivých stupních velení jak ve vševojskových, tak i ženijních štábech.

Překonávání vodních překážek

Vysoká manévrovací schopnost, průchodná a obojživelná bojová technika tankových i motostřeleckých svazků a potřebná úderná síla dovoluje plánovat a dosahovat odpovídajícího rozmachu útočných operací.

Vodní toky však přesto zůstanou i v bližší perspektivě vážnou překážkou a bude třeba organizovat jejich násilný přechod.

Současné možnosti překonávání vodních překážek na jednotlivých stupních:

— **motostřelecká rota** svým vybavením je schopna překonávat jakékoli vodní překážky na obrněných transportérech,

— **motostřelecký prapor** je rovněž schopen hlavními silami uskutečnit násilný přechod vodní překážky vlastními bojovými prostředky. Překonání překážek (do 20 m) organickými prostředky bez obojživelného podvozku může zabezpečit část doprovodného mostu „MOBIL“,

— **motostřelecký pluk (tankový pluk)** je schopen z části řešit násilný přechod s využitím bojových plovoucích OT. Část sil přes úzké překážky přepraví po doprovodných mostech (MT-55 A; MOBIL). Pro širší překážky bude vyžadovat organizaci přepravišť z přepravních prostředků vyššího stupně.

I přes obojživelnost bojové techniky (OT) motostřeleckých jednotek je třeba na stupni pluk až front počítat s nutností přepravit přes nebrodné vodní překážky po mostových (přívozových) přepravištích na stupni svazek cca 50 až 60 % dopravní a bojové techniky a na stupni svaz cca 70—80 % dopravní a bojové techniky a druhý sled armády a frontu.

Zvýšená obojživelnost snížila zatíženost plavidlových a částečně i mostových normovaných přepravních prostředků (převážně na nižších stupních). Dále pak umožnila zasazovat tyto prostředky v daleko kratší době na vodní překážky, poněvadž motostřelecké jednotky mohou překážku přecházet v rozčleněných sestavách na široké frontě a tím vytvářet možnost současně se zahájením násilného přechodu na široké vodní překážce zasazovat prostředky ke zřízení přívozových přepravišť a po vytvoření předmostí zahajovat okamžitě stavbu mostových přepravišť.

Druhý sledy prvosledových pluků a týly přepravovat po divizních přepravištích.

— **divize** prvního sledu operační sestavy může přesunout hlavní síly po mostových přepravištích za 3—4 hodiny. Toto může dosáhnout zřízením minimálně dvou mostů na jedné překážce. Z charakteristiky vodních překážek středoevropského prostoru je zřejmé, že při požadovaném tempu operace bude divize denně překonávat jednu překážku o šířce 60—100 m a 2—4 překážky o šířce 20—40 m. Z této kalkulace vyplynula i současná potřeba mít na stup-

ni divize ženijní přepravní prostředky o celkové délce 120—200 bm plovoucího mostu a 80—100 bm doprovodných mostů.

— **armáda** — Přechod druhých sledů [záloh] přes středně širokou vodní překážku si zabezpečí armáda za 12—15 hodin tak, aby v záloze zůstal materiál na další jeden plovoucí most.

Omezené počty mostových souprav v organizační struktuře ženijního vojska vyžadují řešit nahrazování mostů na plovoucích podporách nízkovodními mosty.

Cílem a smyslem nahrazování je uvolnit co nejdříve normované soupravy z provozu a převést přepravu na nízkovodní mosty z výpomocného materiálu.

Nahrazování mostů na plovoucích podporách nízkovodními mosty v rozsahu dva mosty na armádu prvního sledu, je strojní park pro stavbu nízkovodních mostů dostačující, zvláště v prvních dnech boje.

Ženijní zabezpečení velitelských stanovišť

Hlavním a rozhodujícím činitelem pro ženijní vybudování velitelských stanovišť je čas. Rozsah budování limituje čas, který máme k práci a tento opět závisí především na pohybu vojsk na bojišti.

Na základě zkušeností ze cvičení, hlavně pak dosahovaného tempa útoku a s ním spojených přesunů velitelských stanovišť na jednotlivých stupních, je minimální časová potřeba pro vybudování:

— VS pluku, divize	2—3 hodiny,
— PVS armády	3 hodiny,
— VS armády	6 hodin,
— TVS armády	12—24 hodin.

Na stupni pluk můžeme vyčlenit k plnění tohoto úkolu 1 msč a 1 ždr s potřebnými prostředky. Za předpokladu, že bude nasazen i 1 tank s BTU, může v daném čase vybudovat pozorovatelnu, úkryt a upravit terén pro vhodné umístění štábních vozidel.

U divize vyčleníme k budování VS 1 msč a 1 ždr s jedním automobilním rypadlem, 1 DOK a 1 Pz V. Tyto síly a prostředky mohou vybudovat VS v rozsahu jedné pozorovatelnu, dvou pracovních úkrytů a upravit terén pro vozidla bezprostředně zabezpečující velení.

Pro budování PVS a VS armády je předurčena rota zabezpečení míst velení, která je složena z jedné ženijní, jedné strojní a jedné hydrotechnické čety a čtyř týlového a technického zabezpečení. Ve své organizaci má 4 DOK, 3 rypadla, 3 PzV a 1 kompresor. S touto ženijní technikou může jednotka v daném čase zabudovat 27—37 převozných a montovaných ochranných úkrytů, kromě vybudování řady dalších ochranných okopů pro vozidla.

Pro TVS divize a armády zpravidla využijeme upravené sklepní nebo podzemní prostory o potřebné kapacitě.

Ženijně technická opatření operačního maskování

Operační maskování tvoří jednotný komplex organizačních, operačních a technických opatření, jejichž základním úkolem je klamat nepřítele o skutečném rozmístění a charakteru činnosti vojsk, o zámyslu, důležitých objektech, způsobu a době použití jaderných, chemických a biologických zbraní.

Cílem operačního maskování je také zastírat skutečné rozmístění hlavních

sil pozemního vojska, letectva, jaderných a raketových prostředků a příprav k manévru a přeskupení vojsk.

Realizace těchto opatření ztěžuje nepříteli získat pravdivé informace o protivníku a našim vojskům umožňuje dosáhnout momentu překvapení co do času a prostoru operace.

Operační maskování není pouze specifickou záležitostí ženijního vojska. Ženijní vojsko se pouze podílí na ženijně technických opatřeních operačního maskování, která plánuje, řídí a zabezpečuje. Jde především o složitější úkoly, které vyžadují speciální výcvik a materiálně technické vybavení.

Mezi nejdůležitější úkoly patří:

a) Budování a imitování klamných míst velení, prostorů rozmístění vojsk a bojové techniky. Realizace tohoto úkolu spočívá ve zřizování masek — maket, stop činnosti a stop po činnosti útvarů a jednotek, v uskutečňování a na značování zemních prací a ve zřizování a umísťování maket techniky nebo objektů.

b) Součinnost při klamných přesunech a manévrech vojsk. Při tomto jednotky ženijního vojska použijeme k průzkumu a prověřování os a terénu, k imitování ženijních úprav terénu a klamných os přesunu, ke klamnému vyznačování a vytyčování a k některým klamným opatřením s využitím maket, masek a koutových odražečů.

c) Zřizování klamných přepravišť. Zahrnuje především vytváření některých charakteristických demaskujících příznaků na přepravištích, k nimž patří:

- nahromadění techniky (s využitím maket a masek — maket),
- narušování světelné kázně,
- zvýšení počtů stop po vozidlech,
- zadýmování úseků řeky a terénu,
- průzkumná činnost na řece,
- úprava břehů apod.

d) Součinnost při udržování a zřizování klamných týlových objektů a zařízení. Ženijní vojsko se bude podílet na zřizování maket uskladněného materiálu a na imitaci komunikačních a terénních úprav.

Přehled těchto opatření není úplný a každá konkrétní situace může vyvolat potřebu zcela specifického úkolu, který ženijní vojsko musí operativně řešit.

Úkoly operačního maskování, na kterých ženijní vojsko spolupracuje, rozpracovává štáb náčelníka ženijního vojska F (A) na základě pokynů velitele pro operační maskování. Rozpracovává zejména obsah a náplň jednotlivých úkolů a stanoví rozsah použití ženijních jednotek a mechanizačních prostředků.

Charakteristickou zvláštností plnění úkolů operačního maskování je to, že úkoly plní ženijní jednotky v součinnosti s jednotkami druhů vojsk.

Průzkum, těžení a zásobování vojsk pitnou vodou

Zásobování vojsk pitnou vodou v armádní útočné operaci musí probíhat v souladu s charakterem bojové činnosti.

Rozsáhlé použití ZHN způsobí nedostatek nezávadné pitné vody, kdy podzemní zdroje budou zvláště na území nepřítel zamořeny.

Z tohoto důvodu bude účelné k zásobování vodou využívat velkých zdrojů vody, které nelze dlouhodobě zamořit RL, OL ani BBP. Toto však neznamená, že nebudeme využívat větší podzemní, prověřené, střežené a pravidelně kontrolované zdroje vody, které nám ušetří prostředky pro úpravu vody.

Hlavní a trvale platnou zásadou je používat vodu výhradně z vojenských stanic. Používat vodu z jiných zdrojů je z důvodu zachování bojeschopnosti vojsk zakázáno.

Vodní stanice zřizují vojska od stupně prapor výše. Základem vojenských vodních stanic jsou úpravní vody typu ÚV-2000 o výkonu 2000 l/h s příslušnou technikou pro provoz a skladování vody. Armádní vodní stanice jsou vybaveny AÚV-62 o výkonu 6000 l/h.

Zásobování vodou v celém komplexu je úkolem týlu, ženijního a chemického vojska.

Specifickým úkolem ženijního vojska je průzkum vodních zdrojů, těžení a úprava vody, jakož i zabezpečení vojsk příslušnou technikou.

Závěr

Ženijní vojsko, jak vyplývá z rozborů jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení, plní úkoly mimořádně náročné, které musíme vhodně (podle platných zásad) aplikovat na konkrétní bojové situace.

Proto organizaci a kompletní materiálně technické zabezpečení musíme v maximálně možném rozsahu připravovat a realizovat již v míru.

Plnění úkolů ženijního zabezpečení armádní útočné operace vyžaduje rozdělit ženijní síly a prostředky tak, aby zabezpečovaly jak vedení operace bez, tak i s použitím zbraní hromadného ničení.

Zvláštní rozdíly v plnění jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení z toho nevyplývají, neboť se úkoly prakticky nemění.

Úkoly bude ovlivňovat pouze rychlost, čas a možnost zabezpečení.

Například:

— **zabezpečení pohybu** doznává pomalejšího tempa, menšího rozsahu ničení a zatarasování. Rozptýlení sestav však zůstává, proto i požadované zabezpečení komunikací a případné odtarasování je stejné. Z hlediska potřeby **zabezpečit jednotlivé druhy přeprav** přes vodní překážky v důsledku stejného typu přepravních prostředků nedoznává změny. Je však ulehčeno podmínkami jeho realizace. Není nutné např. střídát jednotky při práci v zamořených prostorech apod. Rovněž i manévry přepravními prostředky v průběhu operace z jedné na další řeku nebude tak časově náročný.

— ZUO i když se musí plánovat a zabezpečovat, není vyčleňován a konkrétně zasazován v tak značném počtu sil a prostředků.

Chci upozornit na důležitost vytváření potřebné zálohy sil a prostředků pro plnění nepředvídaných úkolů.

Práce náčelníka ženijního vojska na stupni armáda je velmi zodpovědná a při plánování a konkrétním řízení ženijního zabezpečení musí neustále:

— znát konkrétní situaci ženijních jednotek (útvárů),

— včas organizovat jejich komplexní materiálně technické zabezpečení,

— mít k dispozici minimální zálohu sil a prostředků pro řešení nepředvídané situace.

ZKUŠENOSTI Z VYUŽITÍ PROSTŘEDKŮ MAV NA ÚSEKU TÝLU

Cílem článku je seznámit s poznatky a zkušenostmi z přípravy štábu týlu armády k praktickému využívání prostředků MAV v průběhu plánování, organizace a řízení týlového zabezpečení armádní útočné operace a s praktickými poznatky využití této techniky v průběhu manévru.

Jedním z učebních úkolů na cvičení „MORAVA-73“ bylo naučit zařazené funkcionáře týlových štábů samostatně využívat MAV v průběhu plánování, organizace a řízení týlového zabezpečení armádní útočné operace v součinnosti s organickými prvky skupiny MAV.

K základním zkušební úkolům patřilo: experimentální ověření možnosti využití mobilní výpočetní techniky v sestavě TVS armády v průběhu armádní útočné operace.

Z těchto oblastí jsme měli dosud velmi málo poznatků a zkušeností, které by nám umožnily jejich využití při realizaci úkolů.

Hlavní těžiště jsme zaměřili na komplexní přípravu, která měla poskytnout potřebné východní podklady pro dořešení všech nezbytných organizačních opatření do doby zahájení cvičení.

Příprava byla nezbytná již z toho důvodu, že projektové dílo, které je určeno pro týlový štáb v poli, v průběhu výcvikového roku se využívá neperiodicky a to pouze v rámci velitelsko-štábních nácviků a zaměstnání, při zpracování zámyslu pro cvičení a při komplexním

štábním nácviku s podřízenými týlovými štáby a v průběhu vlastních cvičení.

I když týlové štáby v současné době znají nejen dobře to projektové dílo, které je pro jejich potřebu k dispozici, ale i možnosti přidělené výpočetní techniky, přece uvedená skutečnost si vyžaduje v období příprav ke cvičení realizaci takových opatření, která by v potřebné míře obnovila nezbytné znalosti a návyky.

Jak ukázaly poznatky a zkušenosti již v období příprav ke cvičení jsme volili diferencovaný způsob přípravy, který byl závislý na úrovni připravenosti štábu týlu.

Nejefektivnější je příprava, při které se připravuje štáb týlu současně s prvky organické skupiny MAV.

Tam, kde má štáb týlu již potřebné předchozí poznatky a zkušenosti, postačí krátkodobá příprava v průběhu nácviku, ukončeného letučkou. Při ní funkcionáři týlových štábů vyplňují formuláře s potřebnými vstupními informacemi, které se pak předávají výpočetnímu středisku k ověření jejich správnosti.

U týlových štábů, které nemají dosud potřebné návyky, realizujeme přípravu jiným metodickým postupem, i když závěrečná fáze je prakticky shodná. U těchto štábů nejdříve dokonale seznámíme s možnostmi a využitelností programového díla a s výpočetní technikou. Po podrobném seznámení a prostudování problematiky přistupujeme za řízení odbor-

níka k metodickému zaplňování formulářů vstupních informací. Takto zpracované formuláře předáváme pak organické skupině MAV k výpočtu.

V další etapě připravíme kontrolní štábní nácvik s letučkou.

Jak potvrdily poznatky a zkušenosti, příprava funkcionářů štábu týlu k samostatnému využívání projektového díla formou komplexního štábního nácviku je naprosto nezbytná, poněvadž, v jejím průběhu dochází i k zpřesňování metodiky práce týlového štábu se zřetelem k optimálnímu využívání výpočetní techniky a ke zkracování doby nezbytné pro přípravu vstupních informací na míru co nejmenší.

Po přípravě hodnotíme výsledky a zpřesňujeme ta organizační opatření, která mají za cíl optimální využití nejen prostředků MAV, ale i projektového díla. Pro trvalou rychlou informaci hlavních funkcionářů týlových štábů jsme zpracovali pomůcku „Podkladové materiály pro zabezpečení MAV na úseku týlového, tankového a automobilního technického zabezpečení a dělostřeleckého vyzbrojování při přípravě a provedení cvičení „MORAVA-73“, která dává přehled o rozsahu získaných informací a nezbytném rozsahu vstupních informací. Souběžně s přípravou vlastního týlového štábu připravujeme skupiny MAV a bojových směn počítačů a to jak obsluh — operátorů SAPO, tak i obsluh příprav vstupních informací, hlavního článku skupiny MAV a dispečerského stanoviště.

K zabezpečení přípravy a samostatné funkce operátorů SAPO jsme pro cvičení „MORAVA-73“ zpracovali „Směrnice pro operátora SAPO při výpočtu projektů týlových, tankového a automobilního technického zabezpečení a dělostřeleckého vyzbrojování“.

Tyto směrnice obsahovaly návod pro operátora, jak zabezpečit výpočet jednotlivých úloh. V průběhu cvičení „MORAVA-73“ pracovala obsluha SAPO „PŘÍPRAVA-II“ naprosto samostatně, bez pomoci autorů programů.

K zabezpečení plynulé a rychlé činnosti připraven dat jsme vydali „Směrnice pro děrování vstupních informací při výpočtu projektu týlových, tankového a automobilního technického zabezpečení a dělostřeleckého vyzbrojování“.

Tyto směrnice obsahují návod a vzor pro děrování vstupních informací u jednotlivých týlových úloh.

Směrnice mají trvalou platnost a jsou upraveny tak, že můžeme do nich vkládat směrnice pro nové projekty a

naopak vyjímát směrnice těch projektů které zastaraly.

Směrnice pro obsluhu SAPO a přípravnou dat jsme po stránce orientační upravili tak, aby umožňovaly rychlé vyhledání příslušné úlohy.

Se zřetelem k maximálnímu krácení potřebných dohodů každý projekt jsme označili krátkým lehce zapamatovatelným krycím pracovním názvem.

Zvláštní pozornost jsme věnovali přípravě dispečerského stanoviště výpočetního střediska. Na podkladě poznatků a zkušeností ze cvičení můžeme říci, že je to v rámci skupiny MAV jedna z nejdůležitějších funkcí, která zabezpečuje plynulost práce SAPO a dodávání požadovaných týlových úloh v potřebném čase.

V průběhu cvičení měl dispečer dispečink LD-15, se kterým byl spojen s hlavními uživateli ve štábu týlu armády a s počítačem. Dále měl telefonní spojení na skupinu MAV VS armády. Toto opatření bylo nezbytné nutné již z toho důvodu, že část týlových funkcionářů své úkoly plnila na VS. Byla to operační skupina týlu armády, skupina dělostřeleckého vyzbrojování, tankového a automobilního technického zabezpečení. Spojení mu umožňovalo potřebné odhadnutí zatížení počítače, poněvadž uživatelé na vyžádání oznamovali požadavky na dobu výpočtu a rozsah úloh.

Sám měl k dispozici přehled využívaného projektového díla, kde byly uvedeny orientační normy pro vyděrování vstupní informace a průměrná doba výpočtu. Takovým způsobem řídil práci děroven — stanovením doby jejich pohotovosti pro plnění úkolů a jejich plynulý chod. Ve svém dispečerském deníku měl trvalý přehled o tom, která úloha se počítá.

Mimo přehledu časových norem pro děrování vstupních informací a přehledu doby pro výpočet jednotlivých úloh jsme na podkladě rozhodnutí náčelníka štábu týlu armády stanovili i pořadí důležitosti jednotlivých úloh se zřetelem k jejich významu pro plánování, organizaci a řízení týlového zabezpečení armádní operace a se zřetelem k jejich vlivu na metodiku práce štábu týlu.

V průběhu cvičení jsme využili celkem 15 projektů. Projektové dílo na úseku týlového zabezpečení pokrývá prozatím oblast dopravně zásobovací, oblast tankového a automobilního technického zabezpečení a dělostřeleckého vyzbrojování. Projektové dílo, které v rámci týlových štábů využíváme, umožňuje ve velmi krátké době zpracování řady variant a tím i naléztí optimální řešení.

Jejich efektivnost byla pak pozorována zejména z hlediska časového zisku, i když to je pouze jedno dílčí kritérium z celé řady dalších, jako je např. získaný rozsah informací, jejich objektivnost atd.

Vlastní efekt pak ovlivňuje i sám rozsah vstupních informací ve vztahu k rozsahu informací výstupních, přičemž úloha je tím efektivnější, čím je rozsah vstupních informací menší a výstupních větší.

U úloh využívaných v průběhu cvičení u štábu týlu armády dosáhl časový efekt trojnásobku.

Značný vliv na stupeň efektivnosti při strojovém zpracování úloh má dosud ruční děrování informací, které jsou u týlových úloh rozsáhlé a potřebují proto značně dlouhou dobu, zatím co vlastní výpočet se řádově rovná několika minutám, nebo několika desítkám minut.

Na cvičení „MORAVA-73“ jsme zařadili k základním zkušebním úkolům experimentální ověření možnosti využití mobilní výpočetní techniky v sestavě TVS armády. Tento úkol byl pro štáb týlu armády velmi náročný, poněvadž štáb týlu neměl tuto techniku dosud k dispozici a dále i proto, že s touto technikou nebyl dosud při žádném cvičení realizován tak rozsáhlý manévru, jaký se předpokládal v průběhu cvičení „MORAVA-73“. Mimo to jsme zabezpečili trvalé spojení a pohotovost k řešení úloh pomocí výpočetní techniky. V průběhu cvičení jsme zjistili, že výpočetní technika „PŘÍPRAVA-II“ se při řešení týlových úloh osvědčila a že její trvalé začlenění na TVS je plně opodstatněné a potřebné.

Přitom se zřetelím k možnostem manévru těchto prostředků jsme zjistili, že ke svinutí SAPO včetně odmaskování a zaujetí místa v sestavě pro přesun je v průměru zapotřebí 2 hodin 30 minut. Po dosažení prostoru rozvinutí jsme počítač uvedli do připravenosti k výpočtům maximálně rovněž za 2 hodiny 30 minut a pro zahájení provozu po rozvinutí je zapotřebí celkem 90 minut, z čehož 30 minut na klimatizaci a 60 minut na testování.

Při přesunech jsme dosahovali průměrné tempo ve dne 40 km/h a v noci 30 km/h. Vážnou otázkou v podmínkách manévru zůstával problém zabezpečit nepřetržitou pohotovost výpočetní techniky.

Za tím účelem jsme zabezpečili zdvojení funkce výpočetní techniky a to pomocí stacionární výpočetní techniky ZPA 600, která byla ve vybraném stacionárním výpočetním středisku.

I když stacionární ZPA 600 umožňuje vzhledem ke svým technickým možnostem řešit rozsáhlejší úlohy než mobilní počítač „PŘÍPRAVA-II“, přesto časový efekt silně snižuje celá řada operací, které u mobilního počítače v sestavě týlu odpadají.

K odstranění negativních jevů v oblasti časové efektivnosti na úseku vztahu kvantity vstupní informace ke kvantitě informace výstupní, na úseku vztahu rutinního děrování vstupní informace k práci výpočetní techniky a na úseku vztahu výpočetní techniky mobilní a stacionární je účelné využívat pro řešení týlové problematiky souborů integrovaných týlových úloh, ovládaných společným řídicím programem a využívajících společné účelové banky dat, při čemž došlo k podstatnému snížení vstupních informací ve vztahu k informacím výstupním, snížil by se v podstatě míře rozsah rutinní práce, spojené s děrováním vstupních informací a využitím mobilních výpočetních automatů. Např. C-261 ve spojení s mobilní výpočetní technikou můžeme snížit ve vybraných oblastech ty časové ztráty, které sebou přináší propojení s výpočetní technikou stacionární. Využitím mobilní střední mechanizace (C-261) současně vytvoříme příznivější podmínky pro práci mobilního počítače a to zejména ve dvou směrech. Jednak můžeme mobilní počítač přednostně využít k řešení významných úloh s větším rozsahem, které na mobilní střední výpočetní technice řešit nelze, dále strojově získat řadu informací, které využijeme jako informace vstupní pro mobilní počítač. Mobilní střední mechanizace C-261 byla v průběhu cvičení „MORAVA-73“ prozatím využita pouze v rámci týlu svazku. Pomocí střední mechanizace byly ve prospěch týlu svazků řešeny čtyři úlohy a to z oblasti zásobování proviantem, pohonnými hmotami a municí.

Celkem v průběhu cvičení jsme pomocí mobilní střední mechanizace řešili 41 úloh, jejichž časová efektivnost ve vztahu k rutinnímu zpracování byla 3—6krát vyšší.

Závěr

Efektivní využití prostředků moderního velení a řízení závisí především na tom, jak řídicí funkcionáři správně pochopí a ocení jejich význam pro zefektivnění práce svých štábů, jak náročně je řídí, využívají a vyžadují jejich využití u ostatních součástí svých štábů.

Významnou zkoušeností je i to, že největší efekt při tvorbě a realizaci projek-

tového díla jsme dosahovali především tam, kde na jeho tvorbě se od samého počátku podílí přímo uživatelé, poněvadž jedině tak lze respektovat všechny požadavky, které potom týlové štáby při praktickém využívání potřebují.

Jak poznatky a zkušenosti v průběhu cvičení „MORAVA-73“ ukázaly, bude k postupným kvalitativním změnám v metodice práce týlových štábů docházet především tam, kde všichni uživatelé zvládnou dokonale možnosti prostředků MAV.

Kvalitativní změny v metodice týlových štábů, vzhledem k současné úrovni vývoje materiálně technické základny a projektového díla, nelze v první etapě spatřovat v ekonomice sil, které v týlovém štábu pracují, ale změny najdou především svůj výraz v postupném snižování doby nezbytné pro operativní činnost a ve zvěšování doby potřebné pro bezprostřední řízení týlových svazků, útvarů, útavů a zařízení.

Další úspěšný předpoklad pro zkvalitnění práce týlových štábů při využívání prostředků MAV je v trvalé součinnosti organických skupin MAV s týlovými štáby a to jak v polní, tak v mírové

praxi. Trvalá součinnost by měla nalézt svůj výraz i v tom, že týlové štáby si budou metodicky připravovat ty prvky organických skupin MAV, které budou v jejich sestavě trvale zařazeny. Proto je třeba vytvářet i předpoklady pro kádrovou stabilitu těchto prvků.

Poznatky a zkušenosti ze cvičení „MORAVA-73“ ukázaly i na to, že příprava týlových štábů k využívání prostředků MAV nemůže být již záležitostí nárazovou, ale že je třeba přistoupit v rámci jejich odborné přípravy k soustavnému školení, které bychom měli zařadit do plánů velitelské přípravy.

Důležitým předpokladem pro rychlý rozvoj MAV v rámci týlových štábů zůstává i nutnost zakončit rozpracovanou formalizovanou dokumentaci a zabezpečení týlových štábů takovými prostředky spojení, které by umožnily přejít od autonomních automatizovaných prvků na jednotlivých stupních velení k vytvoření celého automatizovaného týlového pod-systému. Tyto první hlubší poznatky a zkušenosti vytvořily u týlových štábů potřebné předpoklady pro další rozvoj MAV.

Vojenské umění a taktika

Prvořadým problémem každé vědecké teorie je kategorie. Kategorie je základním a nejvšeobecnějším pojmem vědy. Pojem je jednou z forem myšlení, pomocí které poznáváme podstatu jevů a postupů, slučujeme její hlavní stránky a příznaky. Bez dokonalého rozpracování systému kategorií a zákonů je bezpředmětné hovořit o její tvorbě.

Praktický význam této problematiky se názorněji projeví při řešení konkrétních úkolů. Kategorie teorie vojenského umění jsou obsahem teoretických zásad řádů.

Kategorie teorie vojenského umění jsou základní pojmy, které zobrazují nejobecnější, podstatné stránky, spojitosti a vztahy přípravy a vedení bojové činnosti. Vysvětlují specifiku předmětu vojenského umění jako teoretické oblasti znalostí, jeho stránky, zákony a zásady. Přitom ne každý pojem je kategorií. Do pojmů můžeme zahrnout „opěrný bod“, „průzkumná hlídka“, „spojovací osa“, „tank“, „letadlo“; do kategorie „vojenská činnost“, „úder“, „manévr“, „útok“, „obrana“, „strategická operace na válčišti“, „prostředky strategického určení“.

Do kategorie můžeme zahrnout také pojmy, které odrážejí nejdůležitější stránky, spojitosti a vztahy bojové činnosti vojsk, které mají vliv na plnění úkolů ozbrojených sil. Kategorie vojenského umění nejsou jen nejvšeobecnější pojmy, které mají vztah k bojové činnosti ozbrojených sil jako celku, ale i základní, které rozebírají činnost jednotlivých druhů ozbrojených sil.

Kategorie vojenského umění jsou subjektivní, protože existují jen ve vědomí lidí, objektivní co do obsahu, protože zobrazují proces vojenské činnosti. Zobra-

zují obecné, vlastní vedení jakéhokoli ozbrojeného zápasu a zvláštní třídní, podmínené sociálně politickými aspekty; jedinečné, které vyplývají ze specifiky vedení války v různých konkrétních podmínkách sociálního a geografického prostředí.

Vytváření kategorií teorie vojenského umění je složitý, mnohostranný vývoj, který je spjat s dlouhodobou praxí a teoretickou činností. Praxe je přitom východiskem, základem a cílem vytváření kategorií.

Při studiu kategorií poznáme skutečnou podstatu válek. V tom se projevuje jejich ontologický význam. Současně jsou kategorie stupněm poznání, schopné soustředit znalosti o válkách. V tom je jejich gnoseologický význam.

Vojenské myšlení v této oblasti se vyvíjí především s využitím kategorií vojenského umění. Jsou základem teoretické analýzy a zevšeobecnění vývoje vedení válek. V tomto je jejich logický význam.

Protože při řešení teoretických a praktických otázek se řídí vojenské umění svými kategoriemi, mají svůj metodologický význam.

Vojenské umění jako teoretická oblast je systémem kategorií (společně se zákony, zásadami a jinými prvky logické struktury dané oblasti poznání). Tento logický systém je odrazem všeobecné jednoty a spojitosti, závislosti různých stránek ozbrojeného zápasu, které jsou podmíněny skutečností a zvláštností našeho myšlení. Každá z kategorií vojenského umění zobrazuje jakýkoli obecný zákon ozbrojeného zápasu a spolu s tím podchycuje relativní, v podstatě univerzální zákonitost, tj. ozbrojený zápas. Kategorie v určitých podmínkách splývají. Tato spojitost společných pojmů se projevuje jako zevšeobecněný projev spojitosti rozporů stránek vojenské činnosti.

Systém kategorií se projevuje jako jedna z forem klasifikace. Každá vědecká klasifikace předpokládá odhalovat v procesu podstatné spojitosti jako základ rozdělení těchto procesů na druhy. Studium kategorií a jejich vědomé používání zdokonaluje myšlení, přispívá ke zvyšování logičnosti myšlení o aktivnosti vědomí. V systému kategorií vojenského umění je základem logika přístupu k objasnění hlavního článku, metody zjišťování pravdy, způsobů spojitosti pružnosti a stanovení složitých procesů v průběhu analýzy, spojených s přípravou a vedením bojové činnosti, v ní se odhalují rysy dialektiky spojitosti objektivního a subjektivního v boji, operaci a válce.

Klasifikace kategorií teorie vojenského umění jsou způsobem systematizace jeho teoretické informace, která usnadňuje vojákům orientovat se v procese poznání a přeměn bojové (operační) situace.

Ke klasifikaci kategorií můžeme přistoupit z různých stránek, v závislosti na cíli zkoumání.

Kategorie teorie vojenského umění se dělí podle doby jejich vzniku. Proto určitý význam mají staré prameny vojenského umění. Ovšem práce této doby nemožňují udělat závěr o určení kategorií.

Značné množství materiálů k pochopení vzniku základních pojmů vojenského umění umožňují studium rozvoje vojenské vědy a praxe v SSSR. Kategorie „hluboké operace“ se začala používat ve vědě ve druhé světové válce na základě předvídání. Určovala neustále rostoucí úlohu nových prostředků boje, např. letectvo, tanky, výsadky, dalekonosné dělostřelectvo a potřebu překonávání pozicnosti, která vznikla v průběhu první světové války. Obsahem „hluboké operace“ bylo plnění úkolů v útoku metodou zdrcujících úderů do celé hloubky operační sestavy vojsk nepříteli k jeho úplnému zničení.

Novou kategorií, která vznikla v letech Velké vlastenecké války, byla „strategická operace skupiny frontů“. Po protiútok u Moskvě, který uskutečnily tři fronty, strategická operace jako operace skupiny frontů má své pevné místo v praxi útočné činnosti sovětských vojsk.

K poznání dialektiky vzniku základních pojmů je nutné zkoumat diferenciaci kategorií vojenského umění. Tento proces začal ke konci 17. století. Specialisté určovali rozdíly mezi kategoriemi „sražení“ i „boj“, „tažení“ a „operace“, „základna“, „komunikace“, „tvar“ a „bojová sestava“ atd.

Na základě studia rozvoje kategorií ve spojitosti s rozvojem praxe přípravy a vedení válek stanovíme vývoj poznání od nižších etap k vyššímu, odhalujeme dějiny, teorii a metodu poznání i logiku vojenského umění. Logická metoda je analogická historické, ale je oproštěna od jednotlivosti a podrobnosti.

Kategorie teorie vojenského umění se dělí dále podle obsahu a významu.

V různých etapách rozvoje vojenství nebyla úloha kategorií stejná. Např. v dobách Suvorova a Napoleona prudce vzrostla úloha iniciativy v průběhu a výsledku války. Více než v minulosti nabývá na významu boj k ovládnutí a udržení iniciativy s použitím jaderných zbraní. Důležitějším a složitějším problémem v soudobých podmínkách je udržení stále bojové pohotovosti vojsk. Ve spojitosti s tím značně vzrůstá význam takových kategorií jako např. „bojová a operační sestava“, „strategické uskupení“, používané při rozpracování varianty sestavy vojsk, která zabezpečí vedení bojové činnosti jednotek a útvarů jak s použitím, tak i bez použití jaderných zbraní. Zvyšuje se význam i takové kategorie vojenského umění, jako je „součinnost sil a prostředků“ (zejména ve strategickém měřítku).

Kategorie vojenského umění se liší podle stupně zevšeobecnování jevů boje a operace. Jedny jsou podle objemu širší, jiné užší. Např. kategoriím „vítězství“, „porážka“, „iniciativa“, „útok“, „obrana“ je vlastní vysoký stupeň zevšeobecnění procesů válečné činnosti.

V pojmu „vítězství“ je hluboký smysl. V něm je logika přístupu k jedné z kategorií vojenského umění, odlišné rysy strategického myšlení a metodologie strategického řízení, které směřuje k mobilizaci všech sil státu k vítěznému vedení ozbrojeného zápasu s konečným výsledkem — úspěšně realizovat politické cíle války.

Zvláštní postavení má kategorie „válečná činnost“ — vychází ve vztahu

k mnoha jiným. V podstatě kategorie vojenského umění („útok“, „obrana“, „soustředění sil“, „rozptýlení sil“, „palba“, „manévr“ atd.) rozebírají obsah a způsob vojenské činnosti z různých stránek.

Kategorie vojenského umění můžeme třídit tak, aby odpovídaly usměrnění form, způsobů a prostředků ozbrojeného zápasu: útočného („útok“, „frontová útočná operace“, „ztec“, „průlom“, „obejití“, „obchvat“, „úder“ na sbíhavých směrech“, „prostředky strategického určení“, „prostředky ke zvýšení průchodnosti“ atd), nebo obranného („obrana“, „frontová obranná operace“, „protiúder“, „protiztec“, „protivzdušná obrana“, „prostředky protichemické ochrany“ atd.).

Kategorie se dále uskupují v závislosti na rozsahu zobrazené činnosti vojsk. Jsou to kategorie strategie, operačního umění a taktiky. Strategie disponují např. takovými základními pojmy, jako např. „strategický útok“, „strategické jaderné úder“, „strategická operace na kontinentě“ atd. Operační umění používá kategorie „operace“, „armádní útočná operace“, „armádní obranná operace“, „operační sestava“, „operační průlom a jeho rozvíjení“, „zasazení druhých sledů do srážení“, taktika používá pojmy: „boj“, „palba“, „taktický manévr“, „taktická iniciativa“.

Kategorie teorie vojenského umění můžeme dělit, podle stupně jejich spojení se skutečnou bojovou činností vojsk, v podstatě na dvě skupiny. Do první patří např. pojmy „velitelsko-štabní cvičení na mapách“, „velitelsko-štabní cvičení v terénu“, „cvičení s vojsky“, „manévry“, „bojová pohotovost“, „operační sestava vojsk“, „přeskupení vojsk“, „všeobecný záměr operace“. Do druhé skupiny patří kategorie, jako např. „vedení operace“, „střetné sražení“, „průlom obrany nepřítele“, „jaderný úder“.

Kategorie se také dělí podle charakteru jejich vzájemné spojitosti, a to na dva druhy. Za prvé na kategorie, které odrážejí podstatné vlastnosti válečné činnosti — „boje“, „operace“. Jsou to kategorie, které nemají vztah k jiným kategoriím. Za druhé, kategorie, které odrážejí nejen vlastnosti, ale také vzájemné spojitosti a vztahy ozbrojeného zápasu. K nim patří např. „fronta“ a „týl“, „útok“ a „obrana“, „ztec“ a „protiztec“, „palba“ a „pohyb“, „soustředění“ a „rozptýlení“. V párových kategoriích se zvláště výrazně projevuje objektivní dialektika jednoty a zápasu různých stran, vlastností, přeměn jevů boje, operace a ozbrojeného zápasu jako celku.

Prvky párových kategorií je správně rozebírat především v té posloupnosti, ve

kteří odrážejí rozvíjení protikladných reálných procesů válečné činnosti. Zjistíme, že posloupnost zkoumání protikladů bojové činnosti je totožná s posloupností rozboru párových kategorií teorie vojenského umění. Např. protiklady mezi útokem a obranou, mezi soustředěním a rozptýlením, mezi zeslabením síly úderu a narůstáním úsilí úderu, mezi palbou a pohybem atd.

Kategorie se dělí i z hlediska doby jejich trvání. Mají historický charakter, mění se jejich podstata, mají svůj vývoj v čase. Takový přístup je nutným požadavkem materialistické dialektiky.

Zastaralé takové kategorie, jako např. „lineární taktika“, „útok jezdecký“. Vědecká teorie musí brát v úvahu tendence rozvoje jejich pojmů a všech prvků její logické struktury.

Procesy spojené s bojovou činností jsou charakteristické nejen častou změnou situace, ale i její poměrnou stálostí. Tento stav má logický odraz i v rozvoji kategorií teorie vojenského umění.

Jedna skupina kategorií má velkou stálost. Ve vědě má své místo velmi dlouho a bude zřejmě dále působit do té doby, dokud bude existovat takový jev, jako je ozbrojený zápas. K podobným kategoriím patří takové, jako např. „válečná činnost“, „útok“, „obrana“, „soustředění sil a prostředků“, „manévr“, „úder“. Jsou to nejzákladnější pojmy teorie vojenského umění. Vystupují jako odraz nejpodstatnějších spojitostí a vztahů, které jsou vlastní přípravě a vedení války. Druhá skupina zahrnuje základní pojmy, které vznikají v současné etapě rozvoje vojenského umění.

Zvláštností kategorií, které mají dlouhou stabilitu, je to, že se nezměňují s jinými, s novými. Dialektika válek a prohloubení znalostí podmiňují jen jejich upřesnění a naplnění novým obsahem. Ukážeme to na příkladě kategorie, „útok“.

Útok je hlavním druhem bojové činnosti. Jeho obsah tvoří úder a použitím různých druhů zbraní s cílem úplného zničení nepřítele. Důležitou metodologickou úlohu k pochopení pojmu obsahu kategorie „útok“ má poučka Engelse: „... útok je pohyb vpřed a jeho kulminacním bodem je úder ocele v ocel.“

V současné době kategorie „útok“ logicky představuje řadu nových jevů. Hlavním způsobem vedení soudobých útočných operací budou jaderné úder na nepřítele a rozhodný útok vojsk k úplnému zničení nepřítele. V průběhu útoku se ve velké míře používá různých druhů manévru, jako např. úder na sbíhavých směrech, hluboké obchvaty, obejití atd.

Obrana je protikladným druhem válečné činnosti. Jejím cílem je odrazit úder nepřítel; zahrnuje však i aspekt útoku — protiúder a protizteč.

Zaváděním nových prostředků boje obohatil se obsah obrany o nové prvky. Použití jaderných zbraní v obranné operaci a boji zvýšilo odolnost obrany a umožnilo obránci způsobit velké ztráty útočnému uskupení ještě do zahájení útoku. Vznikla příznivá možnost zmařit útok nebo značně zeslabit úder útočících vojsk a zničit je v průběhu obranné činnosti.

Změnu obsahu kategorií vojenského umění můžeme pozorovat i v obecném pojmu „bojeschopnost“. V současné době má zvláštní význam problém obnovení bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech nepřítel.

Dialektika obsahu výchozích pojmů se názorně projevuje v kategorii „bojová pohotovost“. Včasnost dosažení bojové pohotovosti vojsk byla vždy jedním ze zásadních problémů činnosti velitelů. Ovšem nikdy tento problém nebyl tak významný, jako v současné době, kdy můžeme ničit nepřítel strategickými raketami a letectvem, bez uskutečnění rozsáhlých přípravných opatření a přeskupení vojsk.

Tendence se vyvíjí směrem dalšího zkracování času, potřebného k bezprostřední přípravě k zahájení válečné činnosti. Vznikla kvalitativně nová situace, kdy ozbrojené síly obou stran mohou téměř okamžitě zahájit válečnou činnost (odpalení raket).

Jen historie zná tak zvaný „sezónní“ přístup k bojové pohotovosti vojsk. V dnešní době může válka vzniknout v jakékoli roční době. Útvary a svazky proto musí být denně v neustálé pohotovosti ke splnění bojových úkolů.

Jedním z mnoha odlišných rysů soudobé bojové pohotovosti je její mnohostátnost. Projevuje se např. v tom, že v rámci každého druhu ozbrojených sil má své zvláštnosti. Např. bojová pohotovost raketových vojsk strategického určení a vojsk PVO státu je především uskutečňována způsobem vyčleňování pohotovostních jednotek a útvarů. Vzrostl vliv vojenské vědy na bojovou pohotovost vojsk. Vojenská věda zjišťuje zákonitosti a perspektivy dalšího rozvoje vojenství, zákony a zvláštnosti vedení soudobé války, odhaluje a zdůvodňuje zásady vojenské vědy.

Další zdokonalování bojové pohotovosti vojsk probíhá v souladu s požadavky vojenské vědy a zásad vojenského umění. Zásady vojenského umění, které odrážejí zákony ozbrojeného zápasu, zdůrazňují nutnost udržovat takový stav vojsk, který

by zabezpečil odrazení nenadálého napadení agresora, zmaření jeho zámýslů, okamžité získání strategické iniciativy, soustředování sil a prostředků v průběhu ozbrojeného zápasu na rozhodujících směrech; pevné postavení na méně významných válečnících, dokonalou součinnost všech druhů vojsk a ozbrojených sil, mobilnost atd. Proces udržování neustálé bojové pohotovosti vojsk má tak podstatný vliv na rozvoj samotné vojenské vědy a jejích kategorií.

Bojová pohotovost vyžaduje další teoretické rozpracování, hlubší vysvětlení podstaty a struktury tohoto pojmu a její spojitosti s kategoriemi jako „obranyschopnost státu“, „válečná pohotovost státu“, „bojová pohotovost armády“, „vojenské umění“, „strategie“, „strategické uskupení“, „operační a bojová sestava“.

S vědeckotechnickou revolucí vznikly i nové kategorie teorie vojenského umění, např. „raketový jaderný úder“, „strategická operace na kontinentálním válečném území“ atd. Jejich zvláštností je to, že přímo neovlivňují dříve zobecněnou bojovou praxi. Vznikly na základě předvídání, na základě vytvořených modelů možného soudobého ozbrojeného zápasu. Je pochopitelné, že jakákoli nová kategorie teorie vojenského umění zahrnuje všechny předcházející; to můžeme vidět např. při analýze kategorie „strategické operace na válečném území“. Tento všeobecný pojem zdědil takový důležitý moment kategorie jako „hluboká operace“, jako současné rozvíjení válečné činnosti do velké hloubky. Zákonitou je ta skutečnost, že proces vzniku kategorií ve strategii, operačním umění a taktice pokračuje i dnes, a to intenzivněji než dříve.

Kategorie jsou základem logického vytváření zákonů vědecké teorie, jejího jádra. Zejména prostřednictvím těchto logických soustav a objasněním jejich spojitosti se určují a formulují zákony. Proto ani samotné kategorie „útok“ a „obrana“ se neprojevují jako zákon. Odhalíme-li však vzájemné vztahy mezi těmito kategoriemi, potom již určujeme zákon. Kategorie teorie vojenského umění konkretizují a obohacují naše představy o obsahu a činnosti jeho zákonů, napomáhají odhalení „mechanismu“ jejich činnosti, tj. určitého pořadí, posloupnosti, tendencí, nejzákladnějších rysů objektivní logiky ozbrojeného zápasu.

Každá kategorie teorie vojenské vědy vyjadřuje především konkrétní případ projevu zákona této teorie — zákona závislosti průběhu a konečného výsledku ozbrojeného zápasu vzhledem k poměru sil a prostředků protistojících stran. Sám tento základní pojem „zákon teorie vo-

jenického umění“ je kategorií vojenského myšlení (teorie vojenského umění).

Kategorie teorie vojenského umění jsou myšlenkové vazby, v jejichž procesu logické součinnosti vystupují i zásady vojenského umění. Analýza takových zásad jako nenadáláost, ovládnutí a udržení strategické (operační, taktické) iniciativy vojsky, soustředění sil a prostředků, narůstání síly úderů v operacích, nepřetržitě udržování bojové pohotovosti vojsk, ukazuje, že jejich základem je spojitost hlavních pojmů teorie strategie, operačního umění a taktiky.

Kategorie vojenského umění vystupují rovněž jako stavební materiál pro formulaci základních zásad normativně právních aktů velení, spojených s organizací

a vedením bojové činnosti (řády, předpisy, nařízení a jiné akty, které právně zakotvují stěžejní zásady teorie strategie, operačního umění a taktiky). Tyto zásady se stávají bezpodmínečně povinnými a pro vojáky nabývají platnosti zákona, což podmiňuje jednotu myšlení a činnosti všech vojáků. Důležitějším rysem normativně právních aktů velení je zjednodušení, „zhuštění“, „v závěrech podávaných“ teoretických informací. Jejich stručnost zabezpečuje rychlé předání teoretických po- uček s poměrně značným obsahem.

Na základě kategorií vznikají různé koncepce. Např. ve Velké vlastenecké válce na základě kategorií „dělostřelecký útok“ a „letecký útok“ byly rozpracovány teorie dělostřeleckého a leteckého útoku.

☆

Logicko-metodologická analýza kategorií vojenského umění napomáhá vytvoření teorie strategie, operačního umění a taktiky, důkladnějšímu pochopení charakteru zákonů a zásad teorie vojenského umění, teoretických základů řádů, předpisů a jiných normativně právních aktů velení, spojených s organizací a vedením válečné činnosti. Taková analýza umožňuje bojovat

proti subjektivismu, nihilistickému odmítání zkušeností vojenských dějin, proti jakýmkoli snahám zkoumat vojenské umění jako oblast nahodilosti a vůlných řešení.

Studium kategorií teorie vojenského umění rozšiřuje rozhled vojáků a přispívá k jejich pružnému, taktickému a operačnímu strategickému myšlení.

☆

Taktika je oblastí vojenského umění, které zahrnuje teorii a praxi vedení boje.

Teorie taktiky rozpracovává takové otázky, jako

- je charakter bojové činnosti taktického rozsahu v budoucí válce, místo v útoku jednotek, útvarů (svazků) druhů vojsk (ozbrojených sil) v ní;

- zásady a způsoby vedení boje vojskovými uskupeními (samostatně a společně);

- metody práce velitele a štábu při organizaci boje a velení v boji atd.

Teoretické zásady taktiky jsou zakotveny v řádech, předpisech, učebnicích a ve vojenskoteoretických pracích, které zkoumají boj.

Praktická část taktiky zahrnuje použití jejích teoretických zásad veliteli, štáby a vojsky při organizaci a vedení bojové činnosti taktického rozsahu ke splnění stanovených úkolů.

Taktika studuje jak vševojskový boj, tak i boj jednotek, útvarů a svazků druhů vojsk a ozbrojených sil. Proto se dělí na všeobecnou taktiku, která zahrnuje otázky společného použití různých sil a prostředků ve vševojskovém boji a tak-

tiku druhů vojsk a ozbrojených sil, která rozpracovává způsoby bojového použití jednotek, útvarů a svazků odpovídajících druhů vojsk a ozbrojených sil v závislosti na jejich předurčení a zvládnutostech organizace, na výzbroji, bojových zvládnutostech a možnostech.

Taktika se neustále rozvíjí a zdokonaluje. Její rozvoj, jak psal Bedřich Engels, závisí především na dosažené úrovni výroby, na množství a kvalitě výzbroje a na kvalitě vojsk.

Na taktiku má velký vliv strategie a operační umění. Strategie určuje charakter a způsoby budoucí války, současně i místo a úlohu boje v ozbrojeném zápase a způsoby jeho vedení. Operační umění, které vychází z požadavků strategie, určuje konkrétní úkoly taktiky, směry přípravy jednotek, útvarů a svazků různých druhů vojsk a způsoby jejich společného použití v boji a operaci. To znamená, že strategie a operační umění vytvářejí podmínky cílevědomé činnosti taktických sil, podřízené všeobecnému zámýslu.

Avšak i taktika ovlivňuje operační umění a strategii: na možnostech taktických sil a na úrovni rozpracování a osvojení zásad jejich bojového použití ve

mnohém závisí cíle, rozmach a způsoby vedení operací.

Stupeň vzájemného ovlivňování součástí vojenského umění je různý a závisí především na úrovni rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu a rozsahu jejich použití.

Do konce XIX. století rozpracovávala taktika nejen otázky boje, ale i sražení; tím podstatně ovlivňovala strategii, průběh a výsledek války. Příčina tkvěla v omezeném množství a nízké kvalitě výzbroje a bojové techniky. V důsledku toho byl malý rozmach ozbrojeného zápasu.

Ve druhé polovině XIX. století a na počátku XX. století v důsledku rychlého růstu výrobních sil vznikly značně složitější podmínky vedení ozbrojeného zápasu, současně i masové armády. Rozvoj železniční dopravy umožnil rychle soustřeďovat ve stanovených prostorech velká množství vojsk a včas je zabezpečovat vším potřebným pro život a boj. Zavedení telegrafu umožnilo velet velkým uskupením vojsk, rozvinutým ve velkém prostoru. V důsledku toho měla válečná činnost větší časový a prostorový rozmach. Bojová činnost probíhala na stovkách kilometrů, na několika směrech a do značné hloubky.

Úkol zničit síly nepřátelské armády v těchto podmínkách nebylo možné v jednom, tzv. „generálním“ sražení. K tomu bylo nutné uskutečnit současně nebo v různé době a v poměrně velkém prostoru celou řadu bojů a sražení, vzájemně spojených jedním zámyslem. Ve vojenském umění se objevil a dále se rozvíjel nový jev — operace, vedená operačními svazky za účasti desítek a stovek různých svazků a útvarů. Ne boj a sražení, ale operace se tedy stala hlavním prostředkem dosažení strategických cílů. Taktika nebyla schopna současně zvládnout všechny otázky přípravy a vedení boje a operace. To vyžadovalo vytvořit nové odvětví vojenského umění, které by zkoumalo otázky teorie a praxe operace, tj. operační umění.

Tím se předmět taktiky zúžil a konkretizoval. Taktika začala rozpracovávat jen otázky boje. Do druhé světové války však boj zůstal jediným prostředkem zničení nepřítele a dosažení vítězství, protože jak operační, tak i strategické velení, kromě taktických sil, neměla přímo podřízené prostředky ničení. Nakonec jen na boji, přesněji na souhrnu mnoha bojů, závisel výsledek operace, tažení a války.

Základem zdokonalování způsobů vedení boje v období mezi světovými válka-

mi byly kvalitativní změny v technickém vybavení vojsk, zejména vznik velkého množství tanků, letectva a automatických zbraní. V Sovětském svazu měl rozhodující vliv na rozvoj vojenského umění nový společenský řád a vybudování armády nového typu, armády státu dělníků a rolníků. Nová technická základna a uvědomění revoluční vojáci, kteří plně pochopili cíle války, určili možnost a nutnost rozpracování nové taktiky. Vojáci Velké říjnové socialistické revoluce vytvořili podmínky vzniku nové manévrové taktiky.

Manévrová činnost vznikla v bojích občanské války, v zápase se zahraničními interventy, ve smělejších útocích rudé jízdy. Projevila se nakonec v teorii hlubokého boje a operace, založené na nové technické základně, která vznikla jako důsledek úspěšně splněných prvních pětiletěk.

Myšlenku hlubokého boje poprvé vyjádřil M. N. Tuchačevskij. Ukázal, že nová materiálně technická základna armády umožňuje upustit od dřívějších vyčerpávajících způsobů jednotlivých bojů o každé postavení nepřítele a přejít k novým, účinnějším způsobům vedení boje, jejichž základem musí být

— současně umlčení obrany nepřítele palbou dělostřelectva a údery letectva do celé taktické hloubky,

— průlom obrany silnými údernými uskupeními s použitím postupně zasazovaných tanků přímé podpory pěchoty,

— rozhodné rozvíjení taktického úspěchu v operační činnosti jezdeckých, motorizovaných a tankových skupin v součinnosti se vzdušnými výsady.

V teorii hlubokého boje a operace našlo zosobnění marxisticko-leninské učení o válce a armádě: vítězství v boji, jakož i v celé válce, se dosahuje společným úsilím všech druhů vojsk a všech prostředků boje.

Rozpracování této teorie je velká vy-
možnost sovětské vojenské vědy. Předurčila směry zdokonalování taktiky všech druhů vojsk.

Dělostřelectvo se začalo používat hromadně v mohutné dělostřelecké přípravě a podpoře útoku pěchoty a tanků pohyblivými přehradnými palbami a postupným soustřeďováním palby do celé hloubky protitankové obrany nepřítele. Ke splnění těchto úkolů se vytvářely dělostřelecké skupiny podpory pěchoty, skupiny daleké činnosti (v závislosti na počtu střeleckých pluků a divizí na hlavním směru) a sborové dělostřelecké skupiny.

Taktika tankových vojsk se zdokona-
lovala rozpracováním účinných způsobů

společného použití tanků a pěchoty při průlomu obrany, samostatné činnosti tanků ve skupinách daleké činnosti a v sestavě mechanizovaných svazků k rozvíjení úspěchu, obklíčení a zničení nepřítele.

Při rozpracování taktiky letectva byla hlavní pozornost věnována zabezpečení spolehlivého umlčení nepřítele pumovými údery do celé hloubky jeho rozmístění, bitevnímu doprovodu pěchoty a tanků

v průběhu zteče a při boji v hloubce obrany.

Nové taktické Zásady hlubokého boje [z r. 1934] a Dočasný polní řád [z r. 1936] se rychle vžily a staly základem bojové přípravy vojsk.

Sovětská armáda tedy byla před Velkou vlasteneckou válkou nejen dobře technicky vybavena, ale měla i rozpracovanou moderní teorii, novou manévrovou taktiku.

Druhá světová válka z hlediska její technické charakteristiky byla válkou motorů. Zásadně se lišila od předcházejících válek technickoekonomickou základnou, která určovala směry dalšího rozvoje taktiky a její spojitost s jinými součástmi vojenského umění.

Zlepšení kvality a pronikavé zvýšení množství tanků, dělostřelectva a letectva a rychlý rozvoj automatických pěchotních a jiných druhů zbraní a různé bojové techniky změnily charakter boje a vyžadovaly nutnost dalšího zdokonalování taktiky.

Boj se stal hlubokým, manévrovým a v plném slova smyslu vševojskovým. Zdokonalené zbraně a bojová technika umožnily trvale působit do celé taktické hloubky nepřítele a spolehlivě ho umlčovat. Vysoká pohyblivost vojsk umožňovala uskutečňovat hluboký průlom i jeho rozvinutí ve vysokém tempu. Toho bylo možné dosáhnout jen novými, dokonalejšími způsoby vedení bojové činnosti a jen společným úsilím jednotek, útvarů (svazků) různých druhů vojsk a ozbrojených sil.

Proto v letech Velké vlastenecké války taktika doznala podstatných změn. Novým způsobem byly řešeny problémy:

- průlomu připravené obrany nepřítele,
- rozvinutí taktického úspěchu v operační, — překonání mezilehlých postavení v operační hloubce z chodu,
- pronásledování,
- násilného přechodu vodních překážek,
- obklíčení i zničení obklíčeného nepřítele,
- budování hluboké obrany, schopné odolat silným úderům tanků a letectva nepřítele.

Obranu prolamovala na úzké frontě silná úderná uskupení, která měla na úsech průlomu 3—4násobnou převahu nad nepřítelem v pěchotě, 4—6násobnou v tankích, 8—10násobnou v dělostřelectvu. Rozvíjení úspěchu zabezpečovaly silné rychlé

skupiny armád a frontů. Zvýšení palebné a úderné síly útvarů a svazků umožnilo zvětšit hloubku jejich bojových úkolů tak, že svazky prvního sledu armády v prvních 24 hodinách prolamovaly celou taktickou hloubku obrany nepřítele.

Náčení nepřítele palbou v boji se rozvíjelo způsobem:

— zvyšováním hustoty palby a hloubky současného ničení nepřítele z 2—3 na 6—8 km;

— zabezpečení nepřetržité palebné podpory útočících vojsk do celé hloubky bojových úkolů;

— zvyšování úlohy letectva (zejména bitevního) při ničení nepřítele palbou, s rozsáhlým používáním přizemních letů a nenadálými údery na objekty nepřítele rozmístěné v bezprostřední blízkosti od čáry dotyku vševojskových útvarů a svazků.

To všechno vyžadovalo zdokonalovat způsoby činnosti pěchoty a tanků v útoku, jejich součinnost s dělostřelectvem a letectvem.

Novými jevy v taktice byly průlom mezilehlých obranných čar, násilný přechod vodních překážek z chodu, rozsáhlé používání bojové činnosti k obklíčení nepřítele, smělé pronikání do týlu nepřítele, rozhodná činnost tankových, mechanizovaných a jezdeckých svazků a předsunutých odřadů v operační hloubce.

Jedním z nejdůležitějších směrů rozvoje obrany bylo zvětšení hloubky jejího budování a zvýšení protitankové odolnosti. Na začátku války svazky budovaly ohnivou obranu hlubokou 3—4 km. Na konci prvního období války ve spojitosti se zvýšením bojových možností a získáním zkušeností sovětská vojska přešla k budování souvislých postavení se systémem zákopů. Hloubka hlavního pásma obrany se zvýšila na 5 km a na konci války na 6 až 8 km.

Hluboké budování obrany a její nasycení protitankovými prostředky zabezpečovaly vytvoření spolehlivého systému palby, narůstající odpor a příznivé pod-

mínky pro manévry silami a prostředky na ohrožené směry. Tomu přispívalo dále budování protitankových opěrných bodů, uzlů a rájů, v celé hloubce obrany a vytváření protitankových záloh i pohyblivých odřadů zatarasovacích.

Rozpracování těchto problémů je významným přínosem pro rozvoj taktiky a vojenského umění jako celku.

Vítězství sovětských vojsk u Stalingradu a u Kurska nebylo vítězstvím jen strategie operačního umění, ale i taktiky: taktické síly uskutečňovaly v boji strategické a operační plány, ukázaly příklady průlomu obrany, rozvinutí taktického úspěchu v operační, obklíčení a zničení nepřítele.

V těchto bitvách se výrazně projevil změny vzájemné spojitosti mezi taktikou a operačním uměním. Na rozdíl od první světové války mělo operační velení ve své podřízenosti silné letectvo, mohutné tankové a mechanizované svazky i svazy, jejich dovedným použitím zabezpečovalo pronikavé zvětšení hloubky ničení uskupení nepřítele a rychlé přerůstání taktického úspěchu v operační. V případě potřeby se zasazovaly rychlé skupiny k dokončení průlomu taktické hloubky obrany s cílem rychleji splnit tento složitý úkol. Operační umění určovalo tak nejen úkoly taktiky, ale i bezprostředně ovlivňovalo úspěch jejich splnění.

V poválečném období, zejména v prvních deseti letech, hlavní pozornost taktiky byla soustředěna na studium a zobecnění zkušeností minulé války a na zdokonalování způsobů vedení bojové činnosti s přihlédnutím ke změnám v technickém vybavení vojsk. Tendence rozvoje způsobů vedení vševojskového boje, odhalené na základě analýzy zkušeností Velké vlastenecké války, pomohly zdokonalit organi-

zaci vojsk, zvýšit údernou sílu, palebné možnosti a manévrovost vševojskových svazků a útvarů, udělat nový krok v rozvoji taktiky.

K podstatným změnám došlo v taktice útoku. Zvětšily se hloubka současného umlčování obrany nepřítele a prostorový rozmach boje jako celku. Průlom celé taktické hloubky obrany nepřítele se uskutečňoval silami taktického sledu vojsk, narůstáním úsilí střeleckých útvarů a svazků, zasazováním mechanizovaných svazků do boje.

Charakteristickými rysy střetného boje byly rychlost a dynamičnost, obchvaty a obejítí. Začalo se používat i nového způsobu manévru — čelního úderu s použitím předsunutých odřadů k předejití nepřítele v obsazení výhodných čar. Rozšířilo se používání letectva k plnění palebných úkolů.

V obraně dochází k dalšímu zvětšování její hloubky a hustoty sil a prostředků. Protitanková obrana a opatření bojového zabezpečení přerůstá v nejdůležitější obsah obrany. Zvyšuje se aktivita obrany svazků současně se zvýšením poziční pevnosti jednotek a útvarů. Zkušenosti Velké vlastenecké války ukázaly, že v podmínkách, kdy útočná uskupení nepřítele mají velkou údernou sílu, volnost volby směru a doby úderů, obránce může vytvořit účinná protiopatření jen manévrem sil a prostředků. V obraně svazků se začaly proto vytvářet silné druhé sledy, zesílené tankovými a samohybnými útvary.

První poválečné desetiletí bylo významným krokem v rozvoji taktiky. Pokud se týká vzájemné spojitosti s jinými součástmi vojenského umění, pak v porovnání s Velkou vlasteneckou válkou k zásadním změnám nedošlo.

Po zavedení raketových jaderných zbraní se situace podstatně změnila: strategické velení poprvé v dějinách vojenství získalo vlastní prostředky ničení, jejichž hromadné použití umožňuje plnit velké strategické úkoly a tak vytvářet výhodné podmínky k vedení bojové činnosti jak operačního, tak i taktického rozsahu. Prudce vzrostly možnosti operačního velení: vlastními raketovými jadernými zbraněmi mohlo ničit nepřítele do celé operační hloubky a tím ve většině případech rozhodnout o úspěchu taktických sil.

Toto vyvolalo změnu ve vzájemných spojitostech prostředků ozbrojeného zápasu a způsobů bojové činnosti, taktiky, operačního umění a strategie. Jestliže zavedení nové zbraně do výzbroje dříve mělo vliv především na způsoby vedení boje, tj. na taktiku a jen jejím prostřednictvím na operační umění a strategii, raketové jaderné zbraně současně ovlivnily charakter a způsoby vedení celého ozbrojeného zápasu, tj. boje, operace i války jako celku. Změnila se úloha i místo boje v systému ozbrojeného zápasu a současně i úloha taktiky ve vojenském umění.

To však nesnižuje úlohu taktiky, protože boj tak jako i dříve zůstává jedním z nejdůležitějších prostředků k dosažení cílů operace. Jaderné úder, plněné strategickými a operačními velitelskými, řeší pochopitelně nejdůležitější část všeobecného útoku ozbrojeného zápasu. K úplnému vítězství je nutné realizovat výsledky těchto jaderných úderů, dokončit zničení nepřítele, obsadit jeho území a zbavit ho schopnosti odporu v jakékoli podobě. To vyžaduje vést vyčerpávající bojovou činnost bojeschopnými svazky a útvary.

Strategické a operační jaderné prostředky mohou být kromě toho použity na nejdůležitějších směrech a na hlavní objekty nepřítele. Rozhodující význam pro zničení nepřítele na ostatních směrech mohou mít boje, které povedou útvar a svazky s použitím jak konvenčních zbraní, tak i taktických zbraní. Použití těchto zbraní umožní vojskům rychleji a úspěšněji plnit bojové úkoly a tím přispět k dosažení cílů operace. Tím je určena úloha vševojskového boje v jaderné válce a úloha taktiky v soudobém vojenském umění.

Z toho vyplývá, že úloha taktiky v jaderné válce nebude stálá: je závislá na prostředcích ozbrojeného zápasu, které mají ve výzbroji nepřátelské strany a na rozsahu jejich použití.

Zvláště pronikavě se zvyšuje význam vševojskového boje při plnění nejen taktických, ale i operačních úkolů v podmínkách, kdy hlavním prostředkem ničení budou konvenční zbraně. Operační umění může dosáhnout svých cílů jen v souhrnu taktických výsledků. Síly a prostředky operačního velení, tj. tankové svazky, letectvo a výsadkové vojsko, budou mít i v této situaci zásadní vliv na splnění bojových úkolů taktickými silami, na průběh bojové činnosti v celku.

Používání operačně taktických jaderných zbraní k ničení zvláště nebezpečných objektů a důležitých uskupení vojsk zvyšuje úlohu operačního umění při plnění nejen operačních, ale i taktických úkolů.

Úloha taktiky ve vojenském umění se

tedy nesnižuje, protože boj zůstává jedním z nejdůležitějších prostředků zničení nepřítele a dosažení jak taktických, tak i operačních cílů.

Strategické jaderné prostředky rozhodujícím způsobem ničí nepřítele a umožňují rychle dosáhnout hlavních strategických cílů války. Úkolem operačních a taktických sil je dokončit zničení zbylých uskupení nepřítele a obsadit jeho území. To určuje místo a úlohu taktiky při plnění těchto úkolů. Taktika rozpracovává také teoretické zásady rychlého obnovení bojeschopnosti jednotek, útvarů a svazků a účinného využívání výsledků jaderných úderů.

Boj útvarů (svazků), které si uchovávají nebo obnovily bojeschopnost, je základním způsobem dosažení jak taktických, tak i operačních výsledků zničení nepřítele. Operační umění a strategie dosáhnou svých cílů zejména prostřednictvím taktiky, ovšem s tím rozdílem, že na hlavních směrech mohou být použity zbylé strategické a operační jaderné prostředky, které zásadně ovlivní úspěch činnosti taktických sil. Avšak i taktické jaderné zbraně, vzhledem k jejich bojovým možnostem, daleko přesahují rámec našich ustálených představ o taktice, zvyšují její význam v rámci vojenského umění.

Proto v jaderné válce se mohou podstatně měnit místo a úloha taktiky. Ve vojenském umění se neprojevil ani v jedné z předcházejících válek. Ukazuje, jak nové prostředky ozbrojeného zápasu vyvolávají vznik nových tendencí rozvoje součástí vojenského umění a jejich spojitostí, jak vzrůstají požadavky na soudobého velitele taktického stupně. Kromě nám známých kvalit, velitel musí mít široký operační rozhled a jasnou představu o charakteru budoucí války, o prostředcích a způsobech jejího vedení.

Zavedení jaderných zbraní, zdokonalení konvenčních zbraní, úplná motorizace vojsk a výrazný růst jejich bojových možností měly za následek zásadní změny v obsahu a charakteru soudobého boje, ve způsobech jeho organizace a vedení.

Obsahem vševojskového boje do doby používání jaderných zbraní byly takové prvky, jako palba, úder a manévr. Jaderné zbraně přinesly nový a přitom nejdůležitější prvek, tj. jaderný úder. Vševojskový boj se studuje jako spojitost jaderných úderů a vysoce manévrové činnosti svazků, útvarů a jednotek různých druhů vojsk, sladěných podle cílů, místa a času.

Značných změn doznaly i jiné prvky boje. Vzrostla mohutnost palby a hloubka současného ničení nepřítele; — palba je těsněji spojena s úderem a manévrem. Zvětšila se síla úderu nejen jako důsledek vysokých bojových kvalit tanků, ale i proto, že zteč pěchoty se častěji uskutěčňuje na obrněných transportérech. Hlubší je obsah manévru v boji. Zahrnuje manévr nejen vševojskovými jednotkami a útvary, palbou protitankovými prostředky, ale jadernými údery. Manévru se používá jak k zaujetí výhodného postavení tak i k plnění značného počtu bojových úkolů, např. využívání výsledků jaderných a palebných úderů, k překonávání prostorů radioaktivního zamoření, prostorů požárů atd.

Podstatně se změnil charakter vševojskového boje. Mezi nejcharakterističtější rysy patří: velká rozhodnost, vysoká manévrovost, dynamičnost, rychlé a podstatné změny situace a zvětšení prostoru bojové činnosti.

Novým a velmi důležitým činitelem je radiační situace, jejíž vliv na charakter boje i způsoby jeho vedení neustále vzrůstá vzhledem k vyšším možným hustotám použití jaderných zbraní. Jestliže na začátku k úspěšnému splnění bojových úkolů postačilo rozpracovat způsoby překonání jen menších zamořených prostorů vojsky, pak v dalším vznikla nutnost hledat způsoby překonávání rozsáhlých prostorů zamořených radioaktivními látkami a zásady vedení bojové činnosti v takových prostorech.

Jiný je rozmach a způsoby vedení boje. Podstatně se zvětšila pásma útoku svazků (útvárů) změnil se obsah i hloubka bojových úkolů a tempa útoku. Vznikají nové

požadavky na vytváření bojové sestavy, tj. zabezpečit účinné využívání výsledků jaderných zbraní a odolnost před jadernými údery nepřítele. Zvětšil se okruh úkolů druhého sledu a zálohy, zvýšila se úloha předsunutých odřadů a taktických vzdušných výsadek. Různé jsou způsoby zteče na obrněných transportérech nebo bez nich, doporučuje se činnost v předbojových a pochodových sestavách. Metodický průlom obrany nepřítele zaměnila rozhodná činnost tankových a motostřeleckých útvarů (svazků) bezprostředně po jaderných úderech. Základem útočného boje je útok z chodu, na směrech s rozsáhlým používáním předsunutých odřadů a taktických vzdušných výsadek a nové způsoby násilného přechodu vodních překážek, tj. z chodu, bez zastávky a soustředování sil a prostředků na protilehlém břehu.

Novým způsobem je ničení nepřítele palbou, v podobě jednotné palebné přípravy a palebné podpory prostředky dělostřelectva i letectva ve spojitosti s jadernými údery. Proto hustota dělostřelectva na 1 km fronty průlomu, v porovnání s minulou válkou, je nižší. Letectvo plní především úkoly ničení objektů nepřítele za čarou dosahu palby dělostřelectva. Množství letectva, vyčleněného k přímé podpoře útočících vojsk, je menší. Současně některé armády předních zemí intenzivně pracují na zvýšení vzdušné mobility pozemních vojsk, na budování speciálních aeromobilních vojsk a na rozpracování teorie jejich bojového použití.

Stále rostoucí rozhodnost a rozmach bojové činnosti a zvýšení manévrovosti a dynamičnosti zvýšily význam střetného boje a vynutily si jeho vyčlenění jako samostatný druh bojové činnosti. Změnily se způsoby vedení střetného boje. Současně s manévrem hlavních sil k úderu do boku a týlu nepřítele ve větší míře se používají čelní údery bezprostředně po použití jaderných zbraní k rozdělení hlavního uskupení nepřítele a dokončení jeho zničení po částech. Značně vzrostl v boji význam předstihujících úderů na nepří-

tele, zejména jadernými zbraněmi. Jiným způsobem se dosahuje převahy na hlavním směru: především manévrem jadernými údery a rozhodným přesunem tankových útvarů na tyto směry.

Velkými změnami prošly i budování obrany a způsoby vedení obranného boje. Zvětšila se šířka pásma (úseku) obrany a hloubka bojové sestavy vojsk. Změnily se i způsoby ničení nepřítele v obranném boji. Hlavním obsahem obranného boje je používání jaderných a leteckých pumových úderů a palebných prostředků k ničení nepřítele před předním okrajem obrany a při jeho vklínění a dále boj s útočícími obrněnými prostředky nepřítele. Stále většího významu při zabezpečování odolnosti obrany nabývá boj s jadernými zbraněmi nepřítele, manévr jadernými údery, palbou i vojsky k ničení útočícího nepřítele, schopnost vojsk rychle odstraňovat následky jaderných úderů nepřítele a obnovovat bojeschopnost.

Novým způsobem se řeší otázky velení. Především se zvětšil význam předvídání velitele, jehož základem je umění využívat dialektické metody k analýze situace, hluboce chápat podstatu soudobého boje, znát výzbroj, techniku, organizaci, bojové možnosti a taktiku vlastních vojsk a nepřítele. Velké množství činitelů, na kterých závisí úspěch v boji a možnost různého jejich spojování, zvyšují význam matematického modelování boje a vědeckého předvídání jeho možných výsledků. Plánování soudobého boje je nyní spjato s mnoha složitými taktickými propočty. Základem velení vojskům v dynamice boje je rozsáhlé používání technických prostředků. Toto všechno vyžadovalo zdokonalovat metody práce velitele a štábu při organizaci boje a při velení v průběhu jeho vedení. V podmínkách, kdy je nedostatek času na organizaci boje a zvýšilo se množství informací, v široké míře se používá společné práce velitele s hlavními zástupci a pomocníky při přijímání rozhodnutí, souběžné přípravy boje na různých stupních velení, jejichž základem jsou úplnější předběžná

nařízení, organizace součinnosti velitele se současným vydáním bojových úkolů, velká účast náčelníků druhů vojsk a služeb ve všech obdobích velení. Po zavedení automatických systémů se změnily metody velení v průběhu boje. Všechno to zvýšilo požadavky na taktické umění velitelů a štábů. Složitě kritické situace jaderné války vyžadují neobyčejně vysoké morálně bojové a psychologické kvality všech vojáků, zejména velitelů s nedílnou velitelskou pravomocí, intenzivní politickou prací na všech stupních velení. Značně vzrostl význam týlového zabezpečení boje.

Jaderné zbraně vnesly tak zásadní změny do způsobů vedení soudobého boje, do obsahu taktiky, do její úlohy a místa ve vojenském umění.

Zdokonalování prostředků ozbrojeného zápasu však pokračuje. Ve značném rozsahu jsou do vojsk zaváděny nové prostředky ničení, bojová vozidla pěchoty, účinné protitankové a jiné prostředky.

Tato skutečnost postavila před taktiku řadu důležitých problémů, jako např.

- boj s velkým množstvím nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení a rozpracování účinných způsobů činnosti vojsk v jeho dosahu;

- vedení bojové činnosti omezeným počtem sil a prostředků, smíšenými jednotkami a útvary;

- použití létajících přístrojů ke zvýšení vzdušné mobility jednotek, útvarů i svazků a zdokonalení taktiky jejich činnosti na bojišti;

- hledání účinných způsobů boje se vzdušnými výsadky, letectvem, tanky a jinými obrněnými prostředky nepřítele, s velkým množstvím protitankových prostředků;

- dosahování vysokých temp útoku v podmínkách rozsáhlých závalů, požárů, záplav a radioaktivního zamoření rozsáhlých prostorů.

Složitým problémem je zdokonalování velení v těchto podmínkách. Řešení těchto otázek je možné jen na základě hlubokého teoretického rozpracování zásad a jejich praktického prověření.

V současné době armády vyspělých zemí ve velkém rozsahu předpokládají zahájení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní s postupným přechodem k jejich použití. Tato skutečnost vyvolá nutnost zdokonalovat způsoby vedení bojové činnosti s použitím jen konvenčních zbraní a hledat účinné metody přechodu k bojové činnosti s použitím jaderných zbraní.

Předpokladem řešení těchto otázek je sladění protikladných požadavků, tj. soustředování klasických sil a prostředků na hlavním směru, bez něhož není možné dosáhnout vítězství v boji, a rozptýlení

sil a prostředků, bez něhož není možné uchovat bojeschopnost vojsk v případě použití jaderných zbraní nepřitelem.

Z toho vyplývá, že soudobá taktika musí být jednotnou harmonickou teorií, na jejíž základě by vojska mohla úspěšně bojovat v jakýchkoli podmínkách situace s použitím jakýchkoli zbraní.

Splnění tohoto úkolu je významným přispěvkem k rozvoji nejen taktiky, ale i vojenského umění jako celku. Je možné jen na základě pevného spojení taktiky s operačním uměním a strategií, na základě růstu nejen taktického umění, ale i operačního rozhledu důstojníků.

Taktika je jednou z nejdůležitějších součástí vojenského umění. Na základě marxisticko-leninského učení o válce a armádě a zásady strategie a operačního umění vojenští vědci a praktici vytvořili logickou teorii vedení bojové činnosti jednotek, útvarů a svazků a dále pokračují v jejím zdokonalování.

Životaschopnost této teorie několikrát prověřila sražení minulých válek.

V současné době vznikla taková situace, kdy v důsledku rozsáhlého zavádění jaderných zbraní a prostředků jejich dopravy na cíl do výzbroje a zdokonalování konvenčních zbraní došlo k pronikavým změnám charakteru boje a operace, k nutnosti zdokonalovat a hledat nové způsoby jejich vedení. Úspěšné rozpracování těchto způsobů, s přihlédnutím k požadavkům zabezpečit splnění bojových úkolů v jakýchkoli podmínkách, je úkolem všech armád socialistických států.

Upraveno ze sovětského tisku

z kapitalistických armád

VÝSLEDKY OZBROJENÉHO KONFLIKTU NA STŘEDNÍM VÝCHODĚ

(Podle poznatků a názorů západních vojenských teoretiků)

Většina ozbrojených konfliktů i omezených, které proběhly nebo probíhají v různých částech světa, je charakteristická tím, že se v jejich rámci realizují i některé zájmy velmocí, a to jak v politické, tak ve vojenské oblasti. Této možnosti využívá plně americký imperialismus, což dokazuje válka v Indočíně i poslední ozbrojený konflikt na Středním východě.

Ve svých teoretických rozbořech především američtí vojenští odborníci i oficiální představitelé přisuzují poslednímu ozbrojenému konfliktu na Středním východě mnohem větší význam, než doposud získaným poznatkům ve válce v Indočíně. V posledním izraelsko-arabském konfliktu použily podle amerických názorů obě válčící strany nejmodernější konvenční zbraňové systémy, a to v různých terénních a bojových podmínkách. Výsledky bojové činnosti z tohoto konfliktu umožňují proto vyvodit některé závěry, které mají platnost i pro případný průběh ozbrojeného konfliktu ve Střední Evropě.

Odborné rozbořy mají pokračovat po dlouhé období v příslušných odborných sekcích Pentagonu, ve vojenských akademích, ve vládních laboratořích, v samotném Capitolu a po linii orgánů Severoatlantického paktu. Objevují se již ovšem některé dílčí závěry a úsudky, které okamžitě ovlivňují operační plánování a způsob sestavování rozpočtu USA i jejich spojenců.

V tomto článku proto uvedu hlavní závěry amerických vojenských odborníků pro jednotlivé oblasti výsledků ozbrojeného střetnutí na Středním východě, a to s důrazem na ty operační principy, které mají všeobecnou platnost a mohou být aplikovány i na středoevropském válčišti.

Použití tankových vojsk

Důležitým faktorem v posledním ozbrojeném konfliktu bylo použití tankové techniky. Podle názoru amerických vojenských odborníků dostalo se izraelské pozemní vojsko v počátku konfliktu do velmi tíživé situace v důsledku toho, že

Podplukovník ing. Miroslav Kadera

překvapivou účinností systémů PVO, především na suezské frontě, byla značně omezena bojová činnost izraelského taktického letectva, které se v konfliktu v roce 1967 hlavní měrou podílelo na ničení tankových vojsk EAR.

Ve vzniklé situaci považovalo izraelské velení za hlavní prostředek ničení tanků protivníka opět tank (oproti zásadě armády EAR, kde těmito prostředky byly PTRS a pancéřovky). Příčinou tohoto opatření byla skutečnost, že izraelská pozemní vojska byla nedostatečným způsobem vybavena účinnými protitankovými zbraněmi. Protitankové jednotky měly ve výzbroji 106mm bezzákluzové kanóny M40A1 (BZK se v boji s tanky neosvědčily na obou válčících stranách), protitankové řízené střely typu COBRA 810, SS.10 a SS.11 (PTRS byly převážně na obrněných vozidlech a částečně i na vrtulnících). Ruční protitankové zbraně (pancéřovky) ve výzbroji nebyly. Jejich potřeba u pozemních jednotek se ukázala v prvních dnech války jako nezbytná, jelikož egyptská tanková vojska v té době úspěšně pronikala hluboko do bojových sestav izraelské obrany.

K podstatnému zlepšení došlo po dodání moderních protitankových řízených střel typu TOW¹⁾ a SHILLELACH²⁾ z USA. Oba tyto typy mají značnou palebnou účinnost, dobrou spolehlivost a rychlé bojové použití a umožňují ničit všechny typy současných tanků na vzdálenost od 65 do 3000 m. Do výzbroje pozemních jednotek byla dodána i pancéřovka typu M72, která je velmi lehká, rychle použitelná a umožňuje ničit lehké i střední tanky do vzdálenosti 150 m.

Dalším velice účinným prostředkem v boji s tanky byla letecká protizemní řízená střela typu MAVERICK, převážně používaná ve výzbroji taktických stíhačích letounů F-4E PHANTOM II. Při dobré viditelnosti cíle umožňuje ničení až na vzdálenosti do 50 km. Při ničení tanků protivníka se RS MAVERICK odpalovaly ve vzdálenostech několik stovek metrů až několika kilometrů, při letu v malých, středních i velkých výškách.

Při vlastních tankových soubojích se prokázala výhodnost tankové výzbroje, např. tanků typu M60 (M60A1) vybavených tankovým kanónem ráže 105 mm a moderní výstrojí (přístrojem pro vidění v noci, střeleckým zaměřovačem

spojeným s počítačem). Američtí vojenští odborníci soudí, že účinnost výzbroje a výstroje soudobých tanků má pro jejich výsledné střetnutí rozhodující význam. V ozbrojeném konfliktu na Středním východě byly podle jejich hodnocení použity kromě tanků typu LEOPARD (NSR) a AMX30 (Francie) všechny typy tanků, které jsou ve výzbroji armád ve Střední Evropě, a podle dosažených výsledků americké tanky obstály dobře.

Z celkového průběhu bojové činnosti pevných vojsk na obou frontách, s důrazem na účinnost protitankové obrany a použití tankových vojsk, vyplývají tyto závěry:

— Pro první fáze ozbrojeného střetnutí musí mít pozemní vojska účinné protitankové zbraně, které mohou být použity na krátké i velké vzdálenosti proti tankům i obrněným vozidlům všech typů. Vysoké ztráty izraelských tankových jednotek v prvních dnech války byly způsobeny také tím, že izraelské velení neřešilo dostatečným způsobem obranu tanků doprovodem nebo ničením protitankových jednotek protivníka jinými prostředky. Jakmile k tomu v dalším průběhu ozbrojeného střetnutí přistoupilo, klesly podstatně ztráty tanků a zvýšily se ztráty protitankových jednotek protivníka.

— K budoucnosti tanků hovoří v tom smyslu, že protitankové zbraně jsou obranného charakteru, kdežto tanky jsou nadále zapotřebí k vedení útočných operací. V současné době byla rovnováha těchto systémů narušena ve prospěch protitankové obrany. Situace proto vyžaduje, aby byly výhody obou systémů spojeny v jednom bojovém celku. Američtí vojenští odborníci předpokládají, že takovéto spojení umožňuje divize typu TRICAP³⁾, k jejíž výstavbě přikročili na základě zkušeností z bojů v Indočíně.

Úvahy o výstavbě divizí obdobného typu se objevují i v odborných kruzích armády NSR. Při teoretických úvahách i praktické realizaci za rozhodující opatření pokládají velké množství bitevních vrtulníků, vyzbrojených PTRS (např. u americké divize typu TRICAP vrtulníky typu AH-1G HUEY COBRA a PTRS typu TOW) a vyzbrojení tanků rovněž PTRS

³⁾ TRICAP = trojí možnost použití, která vyplývá ze základních organizačních prvků:

- obrněná brigáda;
- aeromobilitní brigáda;
- vzdušná lehká brigáda; její jádro tvoří letecké prapory bitevních vrtulníků typu AH-1G, které mohou být použity v systému protitankové obrany nebo palebné podpory. Celkem může mít divize tohoto typu až 350 bitevních vrtulníků.

¹⁾ TOW znamená „Tube-launched, Optically-tracked Wireguided“ – vypálena z hlavně, opticky zaměřovaná a naváděna drátem.

²⁾ PTRS SHILLELACH je naváděna povelovou poloautomatickou infračervenou naváděcí soustavou.

(např. americký tank typu M60A2 s PTRS typu SHILLELACH). Za neúčinnější prostředek v boji s tanky nadále považují bitevní vrtulník vyzbrojený PTRS. V tomto smyslu orientují USA a někteří jejich spojenci i výstavbu svých pozemních vojsk⁴⁾; — Západní vojenští odborníci se shodují v tom, že ozbrojené střetnutí na

Středním východě dalo dostatek podkladů k přehodnocení dosavadní struktury organizačního složení tankových (i obrněných) vojsk a některých zásad jejich použití, a to i pro podmínky středoevropského válčiště. Za rozhodující vlastnosti považují kvalitu, nikoliv množství a schopnost zvýšené pohyblivosti.

Použití taktického letectva

Bojová činnost izraelského taktického letectva sehrála v ozbrojeném konfliktu v roce 1967 rozhodující roli v celkovém jeho výsledku. Ve svých operačních plánech izraelské velení vycházelo z tohoto faktu a předpokládalo, že i v následujícím ozbrojeném konfliktu bude taktické letectvo hlavním prostředkem palébné podpory pozemních vojsk a pro vybojování vzdušné nadvlády.

V krátké době po zahájení bojové činnosti 6. 10. 1973 bylo však izraelské velení postaveno před fakt, že se situace z roku 1967 opakovat nebude. Na suezské frontě se marně snažily osádky letounů A-4E SKYHAWK proniknout systémem protivzdušné obrany vojsk EAR a jejich bojová činnost musela být dokonce na určitou dobu přerušena. Rovněž letouny F-4E PHANTOM II měly značné, ale únosné ztráty. Izraelským posádkám nepomáhala ani uskutečňování protiraketových manévřů, které převzaly od amerických osádek na základě jejich zkušeností z války v Indočíně.

Na základě vývoje situace na obou frontách přijalo izraelské velení rozhodnutí soustředit bojové úsilí taktického letectva na suezské frontě pouze na přímou leteckou podporu pozemních vojsk a na syrské frontě, kam přeneslo hlavní úsilí svých ozbrojených sil, i na vybojování vzdušné nadvlády.

Vystupňováním intenzity bojové činnosti taktického letectva na syrské frontě se podařilo tento zámysl splnit, ale za cenu značných ztrát. Podle západních údajů stálo Izrael vyřazení PLRS protivníka na syrské frontě nejméně 30 bojových letounů s nejlépe vycvičenými osádkami.

Na egyptské frontě nebylo izraelské taktické letectvo schopno narušit kombinovaný systém bojových sestav PVO EAR. Teprve po vyřazení značného počtu odpalovacích zařízení PLRS EAR na západním břehu Suezského kanálu pozemními jednotkami izraelské armády, po dodání moderních konvenčních prostředků

ničení a radioelektronických prostředků rušení z USA a po nahrazení ztrát mohlo izraelské taktické letectvo zahájit plnění bojových úkolů na egyptské frontě od 16. 10. v plném rozsahu.

Z dodaných moderních konvenčních prostředků ničení se nejlépe osvědčily protizemní řízené střely typu MAVERICK⁵⁾ a řízená puma typu WALLEYE⁶⁾. Kromě leteckých řízených pum a protizemních řízených střel dodaly USA Izraeli i protiradiotechnické řízené střely typu AGM-45 a SHRIKE a pravděpodobně i jejich zlepšenou verzi STANDARD ARM⁶⁾.

Z palubních radioelektronických prostředků byly izraelskému taktickému letectvu dodány palubní výstražné stanice (pravděpodobně typu AN/APR-36 a AN/APR-37) a palubní a přidavné rušící zařízení (pravděpodobně typu AN/ALQ-51⁸⁾ a AN/ALQ-71, AN/ALQ-72 a případně i AN/QRC-160A⁹⁾).

Je pravděpodobné, že Izrael zakoupil v USA i speciální letouny radioelektronického průzkumu a rušení.

K těmto opatřením přistoupilo izraelské velení na základě draze zaplacených zkušeností, že moderní protivzdušnou obranu nemůže taktické letectvo překonat bez použití výkonných radioelektronických prostředků rušení.

5) RS MAVERICK a RP WALLEYE jsou naváděny televizní naváděcí soustavou. Používají se k úderům na silně bráněné objekty PVO. k ničení PLRS, RL, tanků a opevněných bojových cílů. Odpalují se na vzdálenostech od několika set metrů až do 35 km. Zaměření se děje palubním elektronickým systémem, navádění automaticky, vlastním autonomním systémem RP a RS. Navádění obou prostředků je za ztížených povětrnostních podmínek a v noci omezeno.

6) PRRS STANDART ARM má na rozdíl od PRRS SHRIKE zařízení pro záznam posledně přijímaného signálu pracujícího RL i po jeho vypnutí. Toto opatření bylo dodáno na základě bojových zkušeností amerického vojenského letectva ve válce v Indočíně.

7) AN/APR-36 a AN/APR-37 zabezpečuje uvědomění osádky, že je letoun ozářen přehledovým nebo naváděcím RL.

8) AN/ALQ-51 pro letouny typu A-4E SKYHAWK.

9) AN/ALO-71, 2 a AN/QRC-160A pro letouny typu F-4E PHANTOM II.

4) V NSR se v tomto smyslu hovoří o výstavbě vlastní národní koncepce protitankové obrany, rovněž s využitím bitevních vrtulníků.

Z celkového průběhu bojové činnosti izraelského taktického letectva a účinnosti systému PVO, především na egyptské frontě, vyvozují západní vojenští odborníci tyto závěry:

— Systémy PVO zaznamenaly další zkvalitnění a vynucují si uskutečnit ze strany taktického letectva protipatření, která si pravděpodobně vyžádají značné finanční náklady. Půjde především o vybevení každého bojového letounu radioelektronickými výstražnými a rušícími zařízeními a zavádění nových prostředků ničení, které umožňují ničení prostředků PVO na velké vzdálenosti [další modifikace RS a RP s autonomním systémem navádění].

— V budoucnosti je třeba počítat se širším zavedením a používáním bezpilotních prostředků, a to především v prvních fázích bojové činnosti taktického letectva. Bepilotní prostředky se mají použí-

vat jako klamné cíle, k vedení vzdušného fotografického a radioelektronického průzkumu, k radioelektronickému rušení a i k ničení prostředků PVO.

— Taktické letectvo zůstává nadále hlavním palebným prostředkem velitele válčiště, a to především v období konvenčního ozbrojeného konfliktu, neboť je schopno plnit bojové úkoly i v prostorech bráněných účinnými systémy PVO za předpokladu, že taktické letectvo uskuteční všechna nezbytná protipatření;

— Vzhledem k předpokládané vysoké intenzitě bojové činnosti taktického a vojskového letectva v bojové zóně, kde bude i největší nasycenost prostředků PVO pozemních vojsk, které nemají identifikaci zařízení pro zjištění vlastních letounů a vrtulníků (ruční PLRS atd.), vzniká nebezpečí, že budou sestřelovány i vlastní letouny. Jejich použití na středoevropském válčišti považují za nevhodné.

Mobilita pozemních vojsk a vojskového letectva

Západní vojenští odborníci analyzují konflikt na Středním východě z hledisek, jak řízené střely a elektronika ovlivňují v průběhu ozbrojeného konfliktu mobilitu pozemních vojsk a vojského letectva. Dosud vyvozují tyto závěry:

— Dynamika tankových bitev a bojové činnosti vojského letectva je brzděna hromadným používáním PTRS, PLRS a radioelektronických prostředků.

— Pro útočníka tedy vzniká nebezpečí, že hromadným použitím řízených střel různých typů, popřípadě dalších raketových zbraní a radioelektronických prostředků, může být značně omezena činnost jeho tankových vojsk a taktického letectva (případ Izraele na suezské frontě) a nebude mít možnost plnit původní záměr. Vhodnými protipatřeními (snížením účinnosti obranných systémů obránce) má však útočník možnost znovu převzít iniciativu, využít lepší pohyblivosti a splnit původní stanovené cíle operace.

Uplatňování principu „strategické mobility“

Zvláštní místo v dalším rozvoji všestranné mobility ozbrojených sil hlavních států Severoatlantického paktu ma-

Obránce má však hromadným použitím stationárních zbraňových systémů značně omezenou možnost manévru a dostává se při vedení pozici obrany do nebezpečí, že mu budou způsobeny značné ztráty. Chce-li si proto obránce zachovat naději na úspěch, musí založit koncepci obrany ve vojenskotechnické i operativní oblasti na mobilitě vojsk a zbraňových systémů, nikoliv na statické¹⁰⁾. Zvýšená pohyblivost, možnost vytváření střídavých těžišť obrany, lécek a rozptylování vojsk má vyvážit početní nedostatky obránce.

— Zvýšeným požadavkům na mobilitu pozemních vojsk a vojského letectva musí odpovídat i účinnosti zbraňových systémů. Zvláštní důraz se klade na vývoj a zavádění řízených střel různých typů se zvýšenou přesností zásahu, s autonomními naváděcími systémy a většími dosahy. Dále se předpokládá široké využití radioelektronických prostředků.

ji požadavky na další rozvoj a materiální zabezpečení tzv. operačního principu „strategické mobility“.

Poslední ozbrojený konflikt na Středním východě se v prvních dnech svého průběhu vyznačoval na obou válčících stranách značnými ztrátami na bojové technice, v dalším průběhu značnou spotřebu munice všeho druhu a ostatního válečného materiálu. Požadavky na vše-

¹⁰⁾ Požadavek možnosti vedení manévrové (mobilní) obrany prosazuje velení NATO především v podmínkách středoevropského válčiště. K tomu připravuje opatření po organizační i technické stránce. Maximálním výrazem manévrovacích schopností pozemních vojsk má být jejich postupná „aeromobilita“, zejména při vedení útočných operací.

stranné doplňování válčících stran v potřebném čase a rozsahu byla schopna splnit pouze strategická vzdušná přeprava.

Americké strategické dopravní letectvo uskutečnilo v období 33 dnů (od 11. 10. do 12. 11.) celkem 563 přeletů na trati USA—LAJES—TEL AVIV a přepravilo 22 300 tun různého válečného materiálu, včetně těžké bojové techniky a taktických letounů. Strategickou vzdušnou přepravu zabezpečovaly americké vojenské dopravní letouny typu C-5A GALAXY, C-141 STARLIFTER a C-130 HERCULES. Kromě toho část úkolů strategické vzdušné přepravy zabezpečovaly velkokapacitní dopravní letouny civilní letecké společnosti Izraele BOEING 707 a vojenské dopravní letouny typu C-97 STRATOCRUISER a C-130 HERCULES, které uskutečnily od začátku ozbrojeného střetnutí celkem 245 přeletů na stejné trati jako americké vojenské dopravní letectvo.

I když bylo kapacity strategické vzdušné přepravy USA využito pouze z menší části, potvrdilo se, že vzhledem k rozsahu ozbrojeného konfliktu na Středním východě byly požadavky na ni kladené značné. Z toho vyplývá, že v případném ozbrojeném konfliktu ve Střední Evropě budou požadavky na americkou strategickou vzdušnou přepravu mnohem náročnější a značně rozsáhlejší.

V rámci realizace operačního principu „strategické mobility“ do budoucna požaduje proto ministerstvo obrany USA zvýšení finanční dotace na zakoupení dalších velkokapacitních dopravních letounů, především typů C-5A GALAXY. Jejich potřebu zdůvodňuje dále tím, že v případě snížení stavu amerických pozemních vojsk ve Střední Evropě, a to až v důsledku vídeňských jednání, nebo na základě jednostranného rozhodnutí Kongresu, bude hrát strategická vzdušná přeprava rozhodující úlohu při zabezpečování přesunu strategických záloh, bojové techniky, munice a ostatního válečného materiálu na středoevropské válčiště. Aby byla strategická vzdušná přeprava schopna tyto náročné úkoly splnit, mají být kromě toho v podmínkách středoevropského válčiště vytvořeny zásoby válečného materiálu všeho druhu pro vedení bojové činnosti na období 30 až 40 dnů. I přes tato opatření není však možné spoléhat na to, že strategická vzdušná přeprava zabezpečí v plném rozsahu využití principu „strategické mobility“, neboť právě konflikt na Středním východě ukázal, jak „tíse a rychle mohou technické změny ovlivnit vojenskou praxi“, především zavedením nových, vysoce účinných zbraňových systémů, které mohou v podstatné míře ovlivnit původní teoretické předpoklady.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат общественных наук, полковник Милош Чепера
Кандидат общественных наук, полковник Йосеф Редерер

Морально-политическая часть военного воспитания населения 3

Авторы занимаются значением морального фактора с точки зрения обороны социалистической родины в будущей войне, если она будет развязана. Подводя итоги основных идей В. И. Ленина и М. В. Фрунзе к задачам морального фактора народа и армии, показывают социальные предпосылки политического и морального единства народа, а также значение КПЧ для ее укрепления.

Кандидат общественных наук, подполковник Мирослав Рышка

Подготовка призывников в единой системе военного воспитания населения и боевая готовность ЧНА 10

Автор разбирает значение и элементы подготовки призывников в единой системе военного воспитания населения ЧССР, ее влияние и отношение к дальнейшему повышению боевой готовности вооруженных сил. Показывает значение и взаимосвязь указанной подготовки с боевой готовностью ЧНА.

Подполковник Вацлав Желаско

Роль национальных комитетов в единой системе военного воспитания населения страны 16

Автор объясняет задачи национальных комитетов, как органов государственной власти и управления в областях, районах и населенных пунктах, вытекающие для них из Конституции ЧССР и других правовых инструкций. Статья содержит перечень задач национальных комитетов с точки зрения обороны в мирное время и во время, когда государство в опасности.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Кандидат военных наук, доцент-подполковник Карел Новотны

Принципы определения боевых задач в наступлении 21

Автор рассматривает основные принципы определения боевых задач в наступлении. Исходя главным образом из опыта Великой Отечественной войны и современных условий боя. Подробно разбирает условия, влияющие на определение глубины и ширины боевых задач. За основную организационную степень автор считает дивизию.

Подполковник Йосеф Вятавски

Боевые действия в отрыве от главных сил 28

Автор разбирает характеристические черты боя в отрыве от главных сил при преследовании противника, в наступательной и оборонительной операциях. Объясняет, что бой в отрыве от главных сил не является особым видом боевых действий.

Подполковник Яромир Ержабек

Рационализация работы штаба дивизии 31

Автор описывает развитие рационализационного усилия для улучшения работы штаба, особенно оперативного отделения. Рассматривает движение унификации на уровне дивизии и доказывает, что использование рационализационных и механических пособий существенно сокращает время необходимое для решения задач штаба.

Кандидат военных наук, подполковник Яромир Грон	
Расчетные данные для воздушного десантирования	35
Автор перечисляет возможные варианты расчетов для переправы и десантирования воздушного десанта.	

Подполковник Ярослав Пех майор Ян Мило	
Противорадиоэлектронные действия в наземных войсках.	43
Авторы исходя из видов радиоэлектронных систем вероятного противника, разбивают и конкретизируют задачи противорадиоэлектронического боя в сухопутных войсках.	

Кандидат военных наук, полковник Йосеф Петлах	
Оперативно-тактические информации в объединении ПВО страны.	48
Автор показывает одну из возможных систем сбора и доставки информационных данных от подразделения до объединения ПВО страны. Одновременно разбирает возможности отдельных технических средств по переносу и обработке информации.	

Кандидат военных наук, подполковник Йосеф Брож	
Показатели эффективности и расстояния вне опасности при использовании ядерного оружия.	55
Автор обращает внимание на важность исчисления эффективности ядерных ударов и расстояния вне опасности своих войск в работе штаба общевойсковой армии.	

Подполковник Ярослав Шмидл	
Инженерное обеспечение наступательной операции общевойсковой армии . .	63
Автор разбирает основные задачи инженерного обеспечения в наступательной операции, кроме инженерного материально-технического обеспечения.	

Кандидат военных наук, полковник Ярослав Шебек	
Опыт использования средств механизации и автоматизации в работе тыла . .	71
Автор знакомит читателей со сведениями и опытом из учения „МОРАВА - 73“ при подготовке штаба тыла армии, планировании, организации и управлении, с использованием средств механизации и автоматизации. Особенно оценивает опыт использования этих средств в ходе наступательной операции.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Военное искусство и тактика	75
(По данным советской военной печати)	

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Мирослав Кадера	
Итоги вооруженного столкновения на Среднем востоке	87
Автор, исходя из данных военной печати западных журналистов, обобщает некоторые итоги буржуазных специалистов из вооруженного столкновения на Среднем востоке. Сосредотачивает особое внимание на несколько основных вопросов, а именно обобщает опыт для условий средне-европейского театра военных действий.	

**Vydává ministerstvo národní obrany ve Vydavatelství MAGNET, n. p.,
Vladislavova 26
113 66 Praha 1**

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10× ročně.

Je rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 261551—7, 1. 380). Plukovník ing. Jindřich Mašina (vedoucí redaktor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, plukovník ing. Jozef Sirota.
Soňa Štorkánová (technická redaktorka).

Redakční rada: Plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc., podplukovník ing. Ladislav Čech, CSc., podplukovník ing. Miloš Doležal, plukovník gšt. ing. Zdeněk Havala, plukovník ing. Bohuslav Havlíček, generálmajor ing. Jaromír Jašek, podplukovník PhDr. Dezider Kollar, podplukovník ing. Jaromír Lank, CSc., plukovník gšt. ing. Ján Martin-ský, podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc., podplukovník ing. Jan Papík, plukovník doc. PhDr. Zdeněk Procházka, CSc., plukovník PhDr. ing. Václav Smetana, plukovník ing. Václav Vébr, plukovník ing. Otakar Vlach, plukovník ing. Jaromír Vyhnánovský, plukovník ing. Jiří Zelenka

Ročník XXIV. Toto číslo bylo dáno do tisku 6. 4. 1974